

Reguleringsplan og teknisk forprosjekt

BYBANEN OG HOVEDSYKKELRUTE
FRA SENTRUM TIL ÅSANE,
MED FORLENGELSE AV FLØYFJELLTUNNELEN

Områdereguleringsplan

Delstrekning 3, Eidsvågtunnelen - Tertneskrysset

Planid 65820000

**Kulturminnedokumentasjon
av bygg som forutsettes revet**

Forord

Denne rapporten er utarbeidet som del av planarbeid for *Bybanen og hovedsykkelrute fra sentrum til Åsane, med forlengelse av Fløyfjelltunnelen*.

Flere kulturminner og kulturmiljøer vil berøres av planforslaget, og noen bygg med verneverdi, eller formelt vern gjennom gjeldende planer, forutsettes revet. Som kunnskapsgrunnlag, og for å gi en mer forutsigbar prosess, har det blitt utarbeidet dokumentasjon av en del av disse byggene allerede på dette stadiet i planprosessen. Vurdering av hvilke bygg som dokumenteres er utarbeidet av forslagstiller i dialog med Byantikvaren. Ved offentlig ettersyn av planforslaget, og senere ved søknad om rivning av bygg, skal kulturminneforvaltningen formelt uttale seg til tiltaket og sette endelige krav til dokumentasjon.

Detaljeringsgrad på dokumentasjonen er knyttet til vurdert verneverdi. Bygg som er vurdert å ha høyere verneverdi omtales detaljert, mens andre bygg gis en enklere vurdering.

Det utarbeides dokumentasjon for bygninger for hele strekningen fra Bergen sentrum til Åsane. Dette dokumentet omhandler delstrekning 3 mellom Eidsvågtunnelen og Tertneskrysset. Dokumentasjonen for denne delstrekningen omfatter åtte bygninger, der to (Eidsvågvegen 140 og Selvikveien 6) er vurdert til å ha høy verdi og derfor omtales noe mer detaljert.

Bergen
2022-09-15

02J	Til bruk	2022-09-15	Astst	Sirhei	TW	IOV
01D	Utkast til gjennomsyn hos BK	2022-06-24	Astst	Sirhei	TW	TW
Versjon	Beskrivelse	Dato	Utarb. av	Fagkontroll	Tverf.kontr.	Godkj. av

Dette dokumentet er utarbeidet av rådgiver som del av det oppdraget som dokumentet omhandler. Opphavsretten tilhører rådgiver. Dokumentet må bare benyttes til det formål som oppdragsavtalen beskriver, og må ikke kopieres eller gjøres tilgjengelig på annen måte eller i større utstrekning enn formålet tilsier.

Innhold

Forord	2
Innhold	4
1 Tyrivegen 68	5
1.1 Bygningsinformasjon og vernestatus	6
1.2 Beskrivelse av hvordan tiltaket berører eiendommen.....	7
1.3 Beskrivelse av eiendommen	9
1.4 Kilder.....	14
2 Eidsvågveien 140	15
2.1 Bygningsinformasjon og vernestatus	16
2.2 Beskrivelse av hvordan tiltaket berører eiendommen.....	17
2.3 Beskrivelse av eiendommen	18
2.4 Kilder.....	29
3 Eidsvågveien 150	30
3.1 Bygningsinformasjon og vernestatus	31
3.2 Beskrivelse av hvordan tiltaket berører eiendommen.....	32
3.3 Beskrivelse av eiendommen	34
3.4 Kilder.....	44
4 Øvre-Eide 5	45
4.1 Bygningsinformasjon og vernestatus	46
4.2 Beskrivelse av hvordan tiltaket berører eiendommen.....	47
4.3 Beskrivelse av eiendommen	49
4.4 Kilder.....	53
5 Selvikveien 6	54
5.1 Bygningsinformasjon og vernestatus	55
5.2 Beskrivelse av hvordan tiltaket berører eiendommen.....	56
5.3 Beskrivelse av eiendommen	56
5.4 Kilder.....	66
6 Ervikveien 67 (tidligere Åsavegen)	67
6.1 Bygningsinformasjon og vernestatus	68
6.2 Beskrivelse av hvordan tiltaket berører eiendommen.....	69
6.3 Beskrivelse av eiendommen	70
6.4 Kilder.....	81
7 Ervikveien 70B og 72	82
7.1 Bygningsinformasjon og vernestatus	83
7.2 Beskrivelse av hvordan tiltaket berører eiendommen.....	84
7.3 Beskrivelse av eiendommen	85
7.4 Kilder.....	103

1 Tyrivegen 68

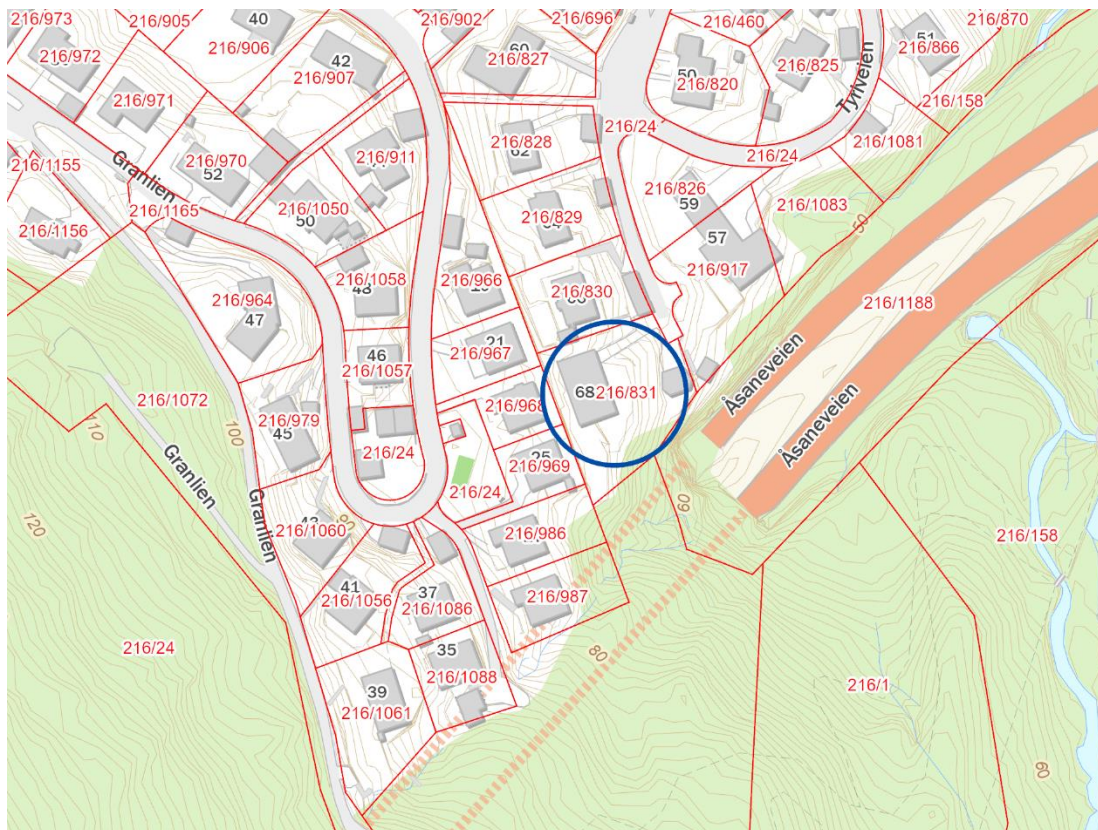
I det følgende gis en beskrivelse av dagens situasjon basert på tilgjengelig informasjon og fotografier av bygningen tatt 04.04.2022.

Figur 1-1: Oversiktskart med eiendommen markert.

1.1 Bygningsinformasjon og vernestatus

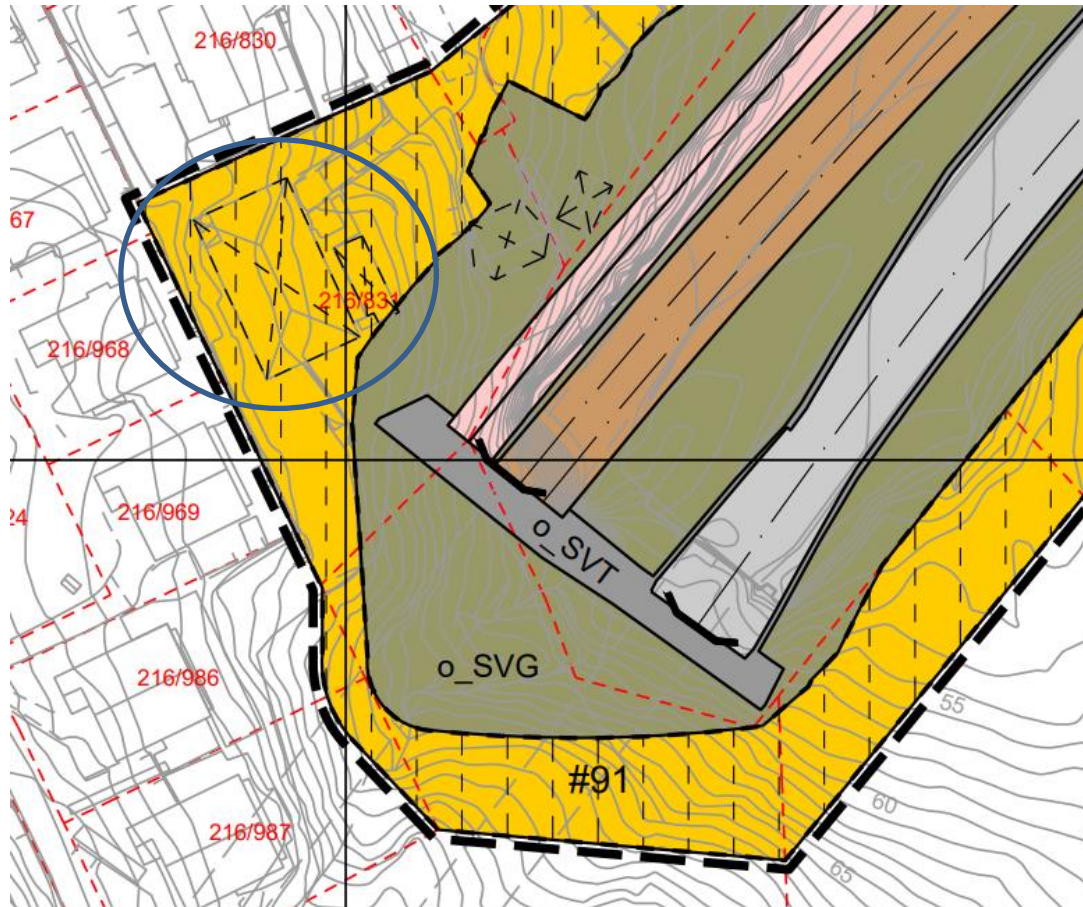
Fylke	Vestland	
Kommune	Bergen	
Adresse	Tyriveien 68	
Gnr/bnr.	216/831	
Bygningsnr	139706706	
Byggeår	Ca. 1970	
SEFRAK-ID	Ingen	
Askeladden-ID	Ingen	
Riksantikvarens NB-register	Nei	
Vernestatus	I kommunens kulturmiljøkart vist som villa/enebolig, småhus og leilighetsbygg reist i perioden 1945-1980. Villapreget område. Klassifisert av Byantikvaren	
Planstatus	KP18: Bebyggelse og anlegg, øvrig byggesone. PlanID: 65270000. Reg.plan: Åsane/Berghus. Gnr. 216, Eidsvåg, vedtatt 1961. PlanID: 50790000.	

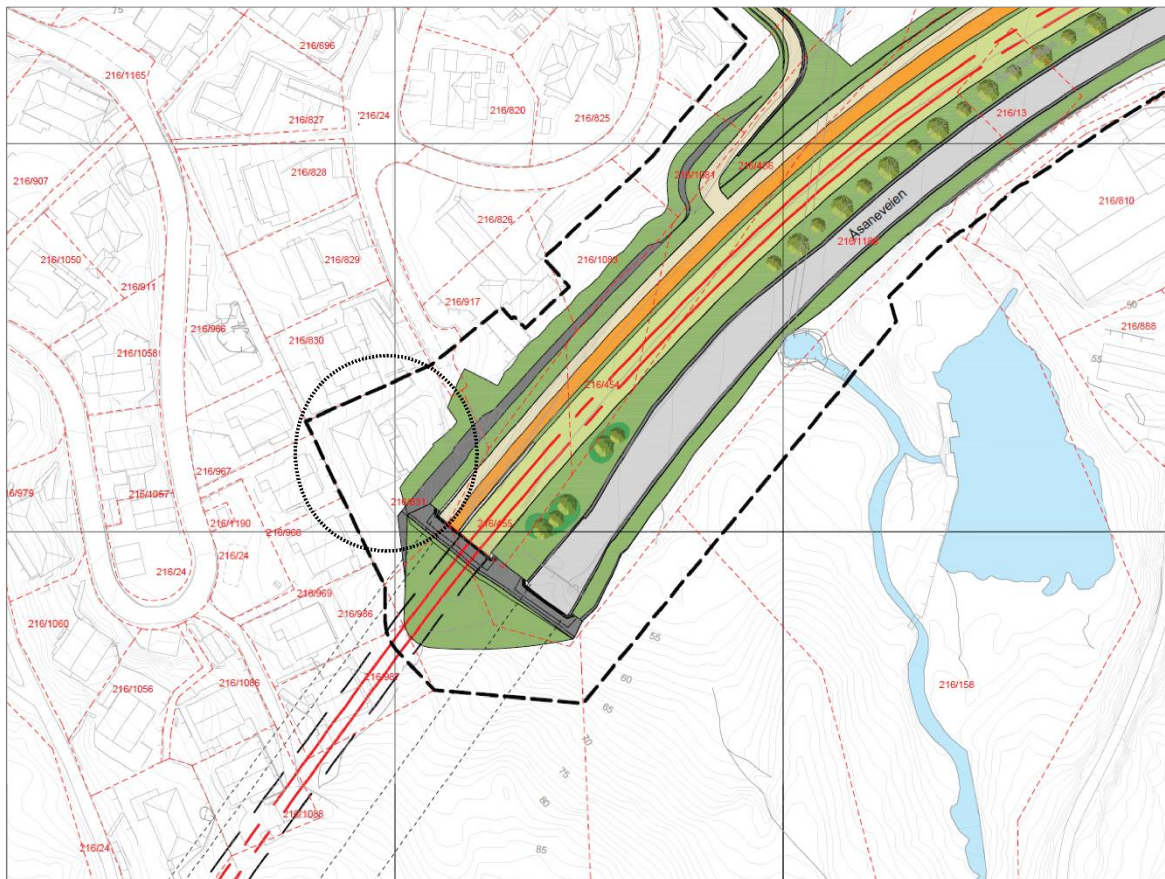
Figur 1-2: Eiendomskart med Tyriveien 68 markert med blå sirkel.

1.2 Beskrivelse av hvordan tiltaket berører eiendommen

Planforslaget medfører at et tunneløp i Eidsvågtunnelen utvides mot vest. Tyrivegen 68 er forutsatt revet på grunn av store skjæringer og anleggsarbeid tett på eiendommen.

Figur 1-3 Utsnitt fra plankart. Tyriveien 68 markert med blå sirkel.

Figur 1-4: Utsnitt illustrasjonsplan. Tyriveien 68 markert med sort sirkel.

1.3 Beskrivelse av eiendommen

1.3.1 *Kulturhistorisk kontekst, bygningshistorikk og bygningsbeskrivelse*

Kulturhistorisk kontekst: På 1900-tallet utviklet Eidsvåg seg som et trafikalt knutepunkt, og tettstedet var kommunesenter i Åsane kommune fra 1950 til 1972. Åpningen av veitunnelen gjennom Eidsvågsfjellet i 1956 var et viktige bidrag til at Eidsvåg i dag kan regnes som en regulær forstad til Bergen.

Veien rundt Eidsvågsneset ble åpnet i 1933. Da krigen sluttet i 1945 var det stor mangel på boliger i Eidsvåg. Husbanken ble etablert i 1946, og fikk stor betydning for boligbyggingen etter krigen. Utover 1950- og 1960-tallet skjøt boligbyggingen på Eidsvågsneset fart. Eidsvåg skole ble bygd i etapper i perioden 1952-1970.

Tyriveien 68 ligger i et område som ble regulert til boligbygging i 1961.

Alder, arkitektur og stilart: Bygget stod ferdig i 1971. Ut fra signaturen på tegningene, kan det se ut til at det er byggherren selv som har tegnet det. Huset er tidstypisk, inspirert av samtidens ferdighus med helvalmet tak. Stue, kjøkken, bad og soverom ligger i hovedetasjen, mens garasje, hobbyrom, boder mm. ligger i en delvis nedgravd underetasje. Terrenget, vist på fasade øst i byggemeldingen, stemmer ikke med dagens bygg. Denne fasaden har vinduer mot i øst også i kjelleren. En frittliggende garasje stod ferdig i 1992.

Bygningstype, konstruksjon og detaljer: Bygget er oppført i reisverk av tre på en grunnmur av Leca. Deler av ytterveggene er forblendet med tegl, mens resten er kledd med stående, malt tømmermannskledning.

1.3.2 *Dagens situasjon: Endringer, bruk og tilstand*

Bygningsmessige endringer: Taket er trolig tekket av krummet, grå sementstein, men det er usikkert. Terrenget på framsiden av bygget ble hevet med hjelp av en forstøtningsmur i 1991. Et mindre tilbygg med bad i 1. etasje mot nord-vest ble byggemeldt og godkjent i 2014. Verandaen ser ut til å være av nyere dato.

Grad av autentisitet/stilart i dag: Bygget har i stor grad bevart sitt opprinnelige uttrykk, men er modernisert med en ny veranda med rekkverk delvis av glass.

Dagens funksjon/bruk: Bolig.

Tilstand: Bygget har en alminnelig god vedlikeholdssituasjon.

1.3.3 Foto dagens situasjon

Figur 1-5: Skråfoto sett mot vest. Kilde: Kart1881.no

Figur 1-6: Naboskap. Tyriveien 68 markert med rød sirkel. Foto: Norconsult.

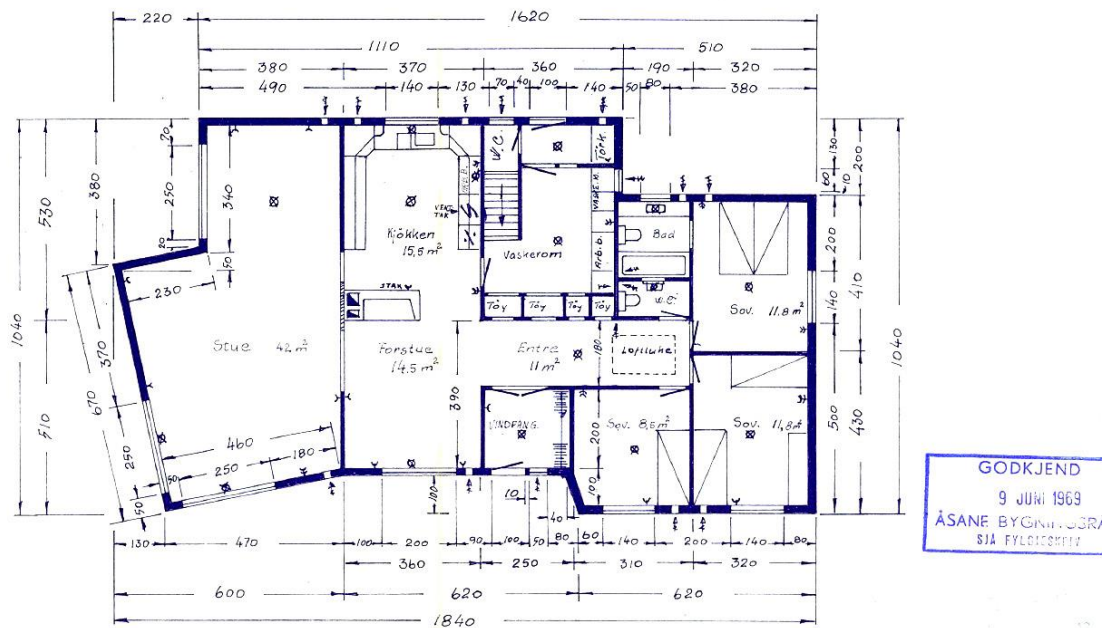

Figur 1-7: Fasade nord-øst. Foto: Norconsult.

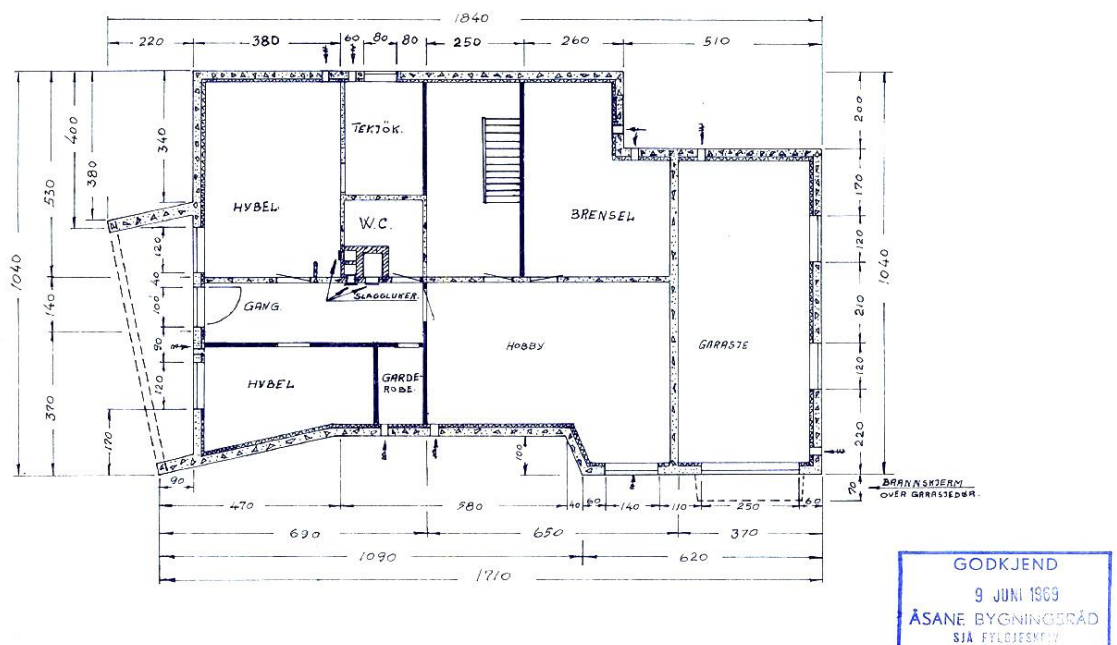

Figur 1-8: Fasade nord-øst. Foto: Norconsult.

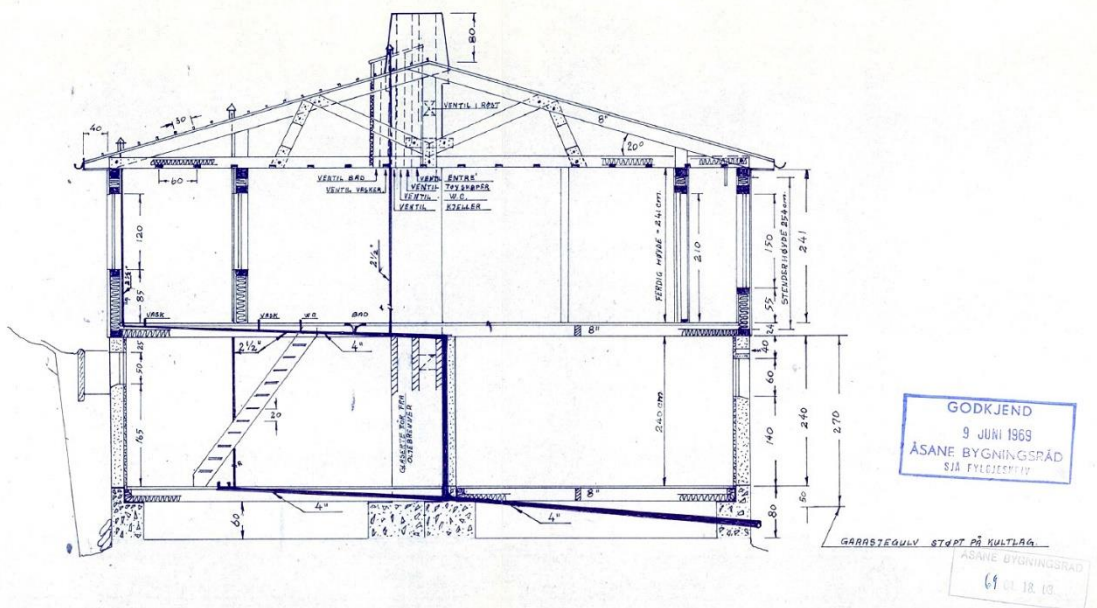
1.3.4 Tegninger

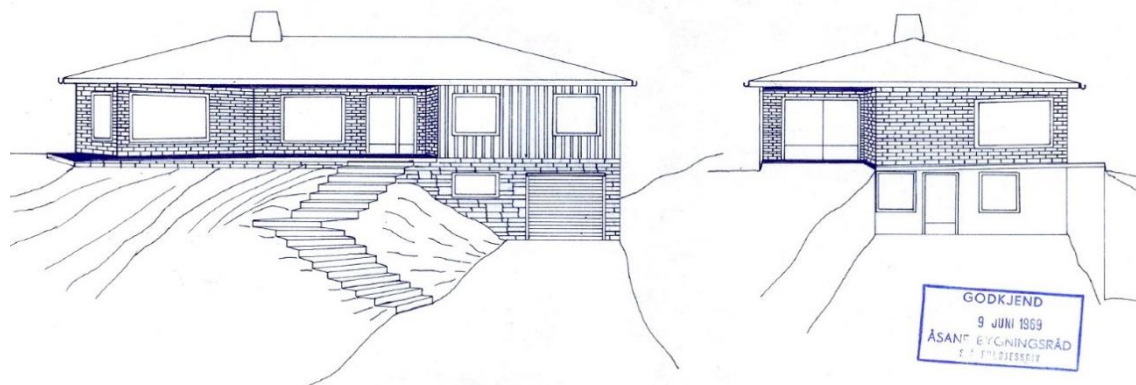
Figur 1-9: Plan 1. etg. Kilde: Bergen kommune, byggesaksarkivet.

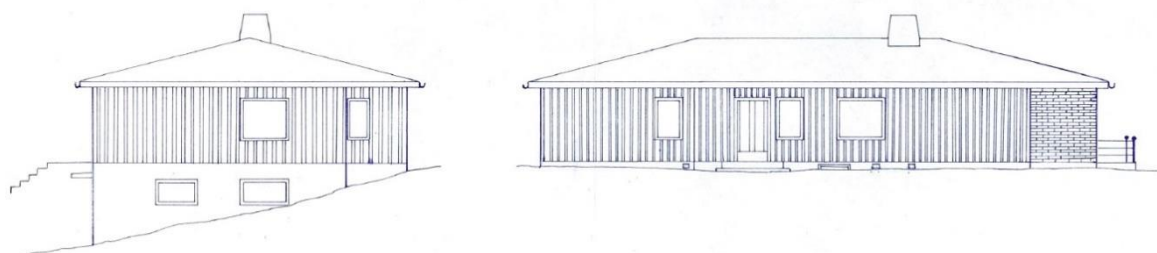
Figur 1-10: Plan kjeller. Kilde: Bergen kommune, byggesaksarkivet.

Figur 1-11: Snitt. Kilde: Bergen kommune, byggesaksarkivet.

Figur 1-12: Fasade øst og nord. Kilde: Bergen kommune, byggesaksarkivet.

Figur 1-13: Fasade sør og øst. Kilde: Bergen kommune, byggesaksarkivet.

1.4 Kilder

- Bergen kommune, byggesaksarkivet.
- Bergenskart.no
- Byantikvaren i Bergen: Tillegg til kulturminnegrunnlag - Bybanen fra sentrum til Åsane, delrapport 3.
- Kart1881.no
- Åsane bygdebok, 1975

2 Eidsvågveien 140

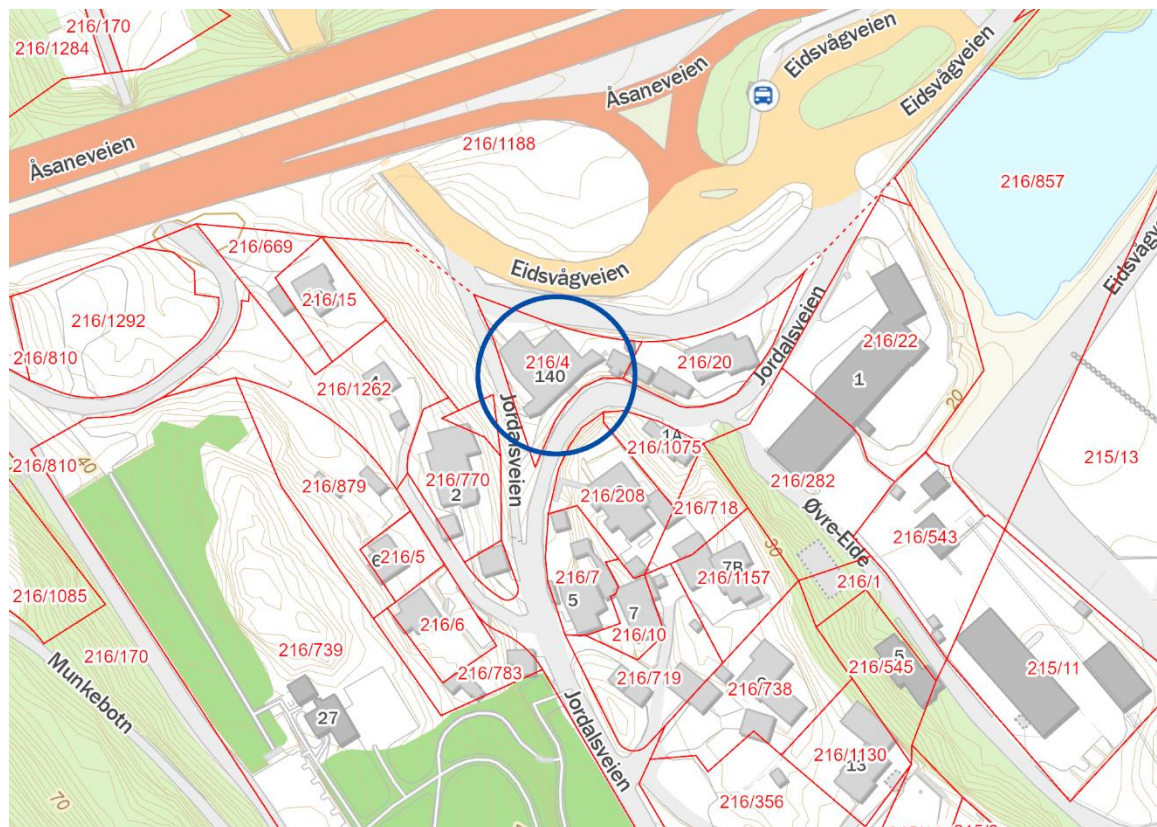
I det følgende gis en beskrivelse av dagens situasjon basert på tilgjengelig informasjon og utvendig befarig gjennomført 14.03.2022.

Figur 2-1: Oversiktskart med eiendommen markert.

2.1 Bygningsinformasjon og vernestatus

Fylke	Vestland	
Kommune	Bergen	
Adresse	Eidsvågveien 140	
Gnr./bnr.	216/4	
Bygningsnr.	139697146	
Byggeår	Ca. 1910	
SEFRAK-ID	Ingen	
Askeladden-ID	Ingen	
Riksantikvarens NB! Register	Ingen	
Vernestatus	Omtalt i Byantikvarens «Tillegg til kulturminnegrunnlag» delrapport 3	
Planstatus	KPA2018 Angitt hensyn Kulturmiljø, planid 65270000	

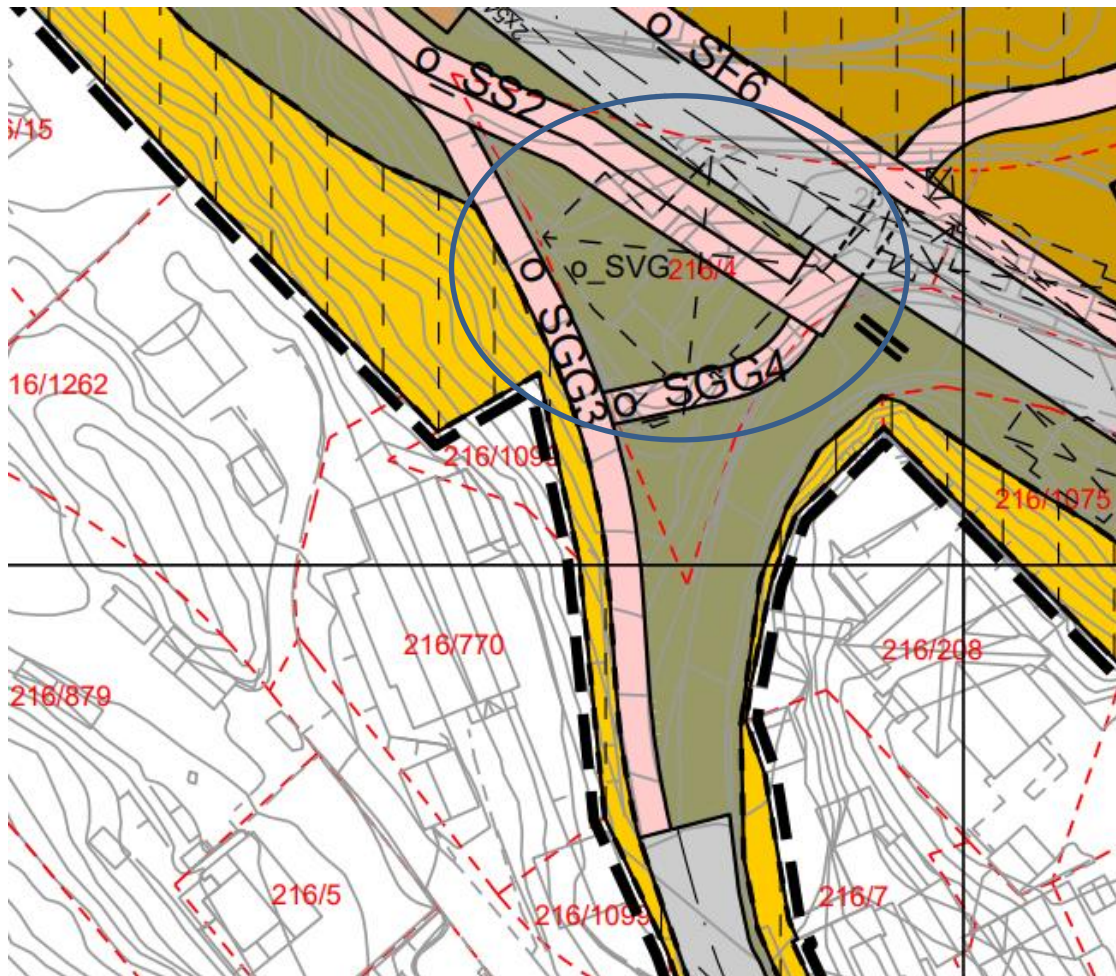
Figur 2-2: Eiendomskart med Eidsvågveien 140 markert med blå sirkel.

2.2 Beskrivelse av hvordan tiltaket berører eiendommen

Som resultat av planforslaget må flere bygninger som inngår i kulturmiljøet Eidsvåg rives. De fleste har lavere verdi, men den tidligere landhandelen i Eidsvågveien 140 har høy verdi og inngår i et bygningsmiljø rundt det tidligere kommunehuset i Åsane i Jordalsveien.

Eiendommen ligger i et område som i planforslaget reguleres til byggeområde og ny lokalveg, og forutsettes revet som del av planforslaget.

Figur 2-3 Utsnitt fra plankart. Eidsvågveien 140 markert med blå sirkel.

2.3 Beskrivelse av eiendommen

2.3.1 Kulturhistorisk kontekst, bygningshistorikk og endringer

Kulturhistorisk kontekst

Eidsvåg er et område med en rik historie og stor tidsdybde. Gården Eidsvåg var opprinnelig blant de største i Åsane, og strakk seg fra Eidsvågsneset i vest, inn til Fagerdalen og over Eidsvågsfjellet til Orrtuen.

I middelalderen nevnes Eidsvåg i flere skriftlige kilder. Ved utgangen av middelalderen var det kirken som eide gårdene i området. Fra siste del av 1500-tallet til slutten av 1893, ble det drevet handelsmølle ved utløpet til elven, som gikk fra Jordalsvatnet ut i Eidsvågen. I 1896 ble de gamle møllebygningene bygget om og tatt i bruk som veveri. Vannkraften var sentral for etableringen av både møllen og veveriet. Det ble bygget arbeiderboliger i forbindelse med fabrikk, og folketallet i Eidsvåg steg raskt. Utover på 1900-tallet bygde det seg opp et samfunn omkring fabrikk med boliger for arbeidere og ledelse. I tillegg ble det etablert diverse butikker, skole, post og annen småindustri.

Eidsvåg har alltid hatt en helt sentral beliggenhet for landferdselen fra Bergen og nordover mot Åsane. Den Trondhjemske postvei gikk gjennom Eidsvåg fra 1700-tallet. Denne ble omkring 1870 erstattet av ny kjørevei fra Bergen til Steinvik. Med vei til Jordalen (1920), og Eidsvågveien rundt Eidsvågsneset (1930-årene) ble Eidsvåg et trafikalt knutepunkt. Dagens hovedvei gjennom fjellet via Eidsvågtunnelen ble åpnet i 1956.

Eidsvåg var kommunesenter i Åsane kommune fra 1950 til 1972. Eidsvågveien og åpningen av tunnel gjennom Eidsvågsfjellet på 1950-tallet har vært viktige bidrag til at Eidsvåg i dag kan regnes som en regulær forstad til Bergen.

Bygningshistorie, arkitektur og stilart

Figur 2-4: Flyfoto av Eidsvåg 1914. I forgrunnen sees Eidsvågveien 140 ved gjennomfartsveien fra Bergen til Steinvik, i bakgrunnen Eidsvåg fabrikker. Kilde: Bergens Tidende.

Eidsvågveien 140 ble oppført av Johannes Kalstad omkring år 1910 (kart- og delingsforretning for eiendommen datert 8.8.1900, dato tatt i bruk 1.1.1910). Eiendommen er utskilt fra gården Eidsvåg (gnr. 1), og lå sentralt plassert ved hovedveien mellom Bergen og Steinvik. Bygningen er oppført i sveitserstil i to og en halv etasje med kjeller, og rommet trolig både landhandel og bolig fra begynnelsen av. Bygget har også en periode blitt benyttet som kommunehus.

I 1932 ble bygningen solgt til Fredrik Arthur Eismann. Han drev landhandel og sigarproduksjon der, og bodde selv i bygget fra 1941. I 1962 ble eiendommen overført til Arthur Eismanns sønn Ernst. Ernst Eismann etablerte et elektro-entreprenørfirma i 1932, *Ernst Eismann Eftf. AS*. Firmaet hadde tilhold i bygningen fra rundt 1970-tallet, sammen med Hamre og Aasane Sparebank. Sistnevnte etablerte seg i bygget rundt 1968. I 1974 ble eiendommen solgt til ny eier Hans Mikalsen, som var disponent for elektrofirmaet og opprettholdt driften av forretningen her trolig til frem på 2000-tallet.

Figur 2-5: Flyfoto av Eidsvåg fra 1956. Eidsvågveien 140 markert med rød ring.
Foto: Widerøes flyveselskap as (ubb-w-sh-082331).

Figur 2-6: Flyfoto av Eidsvåg fra 1963. Foto: Widerøes flyveselskap as (ubb-w-f-109263).

2.3.2 Dagens situasjon og bruk

Dagens bruk

Bygningen er i dag fortsatt i privat eie, og er i bruk til næringsvirksomhet/kontor og bolig.

Endringer

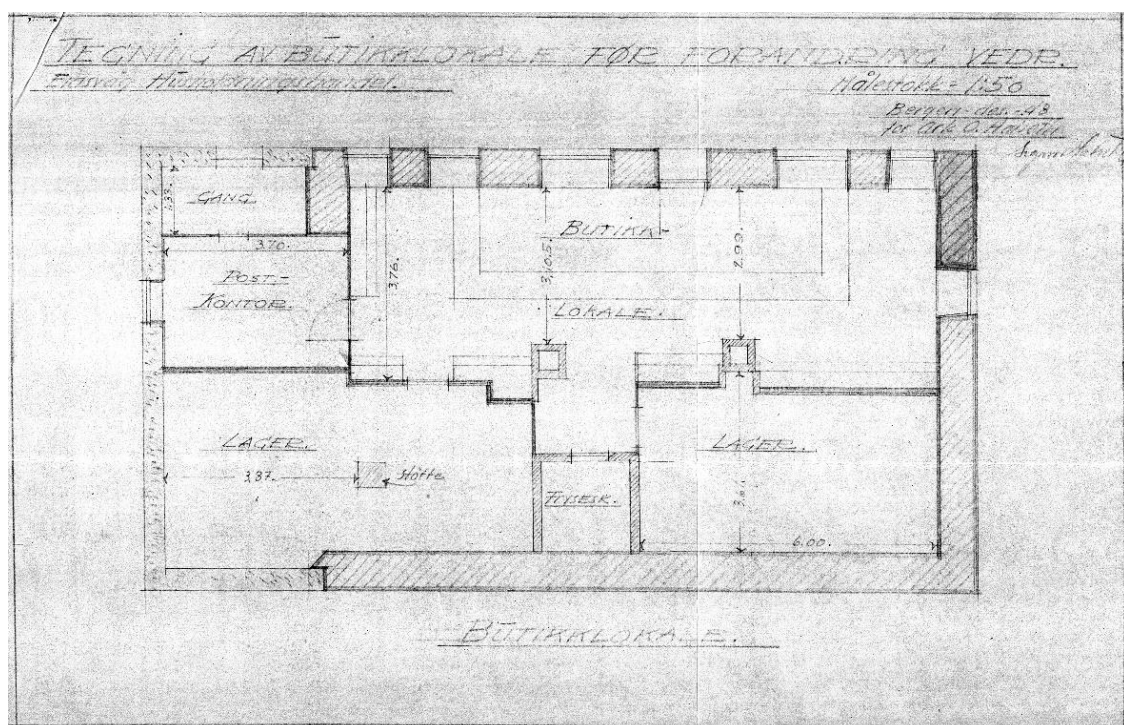
Bygget har gjennomgått ulike endringer og tilbygg opp gjennom årene:

- 1946: Søknad om utvidelse av butikklokale i kjeller/underetasje på langfasaden mot vest. Prosjektet ble ikke gjennomført.
- 1948: Ny søknad om utvidelse og endringer av postkontor og butikklokale for Eidsvåg husholdningshandel (drevet av Ivar Halvorsen).
- 1950: Søknad om oppføring av «nødtørftshus», dvs. midlertidig garasje og vaktrom/toaletter for drosjer på fasade vest. Tilbygget ble revet ved utvidelsen i 1979.
- 1954: Søknad om ominnredning av butikk i underetasjen.
- 1979: Søknad om et større tilbygg mot vest. Tilbygget oppføres med dekker i betong i to etasjer med garasje i underetasje og flatt, papptekket tak. Yttervegger av tre kledd med liggende, skråskåret kledning. Utvidelsen blir tatt i bruk til kontor, lager og butikk for elektroentreprenør Ernst Eismann Eftf. AS, samt banklokale for Hamre og Aasane Sparebank. 2. etasje benyttes som kontor og spiserom.
- 1985: Søknad om bruksendring av del av 2. etasje fra bolig til kontor. Loftet benyttes til leilighet. 1. etasje benyttes til butikk, installasjonslager for el-forretning og banklokale.

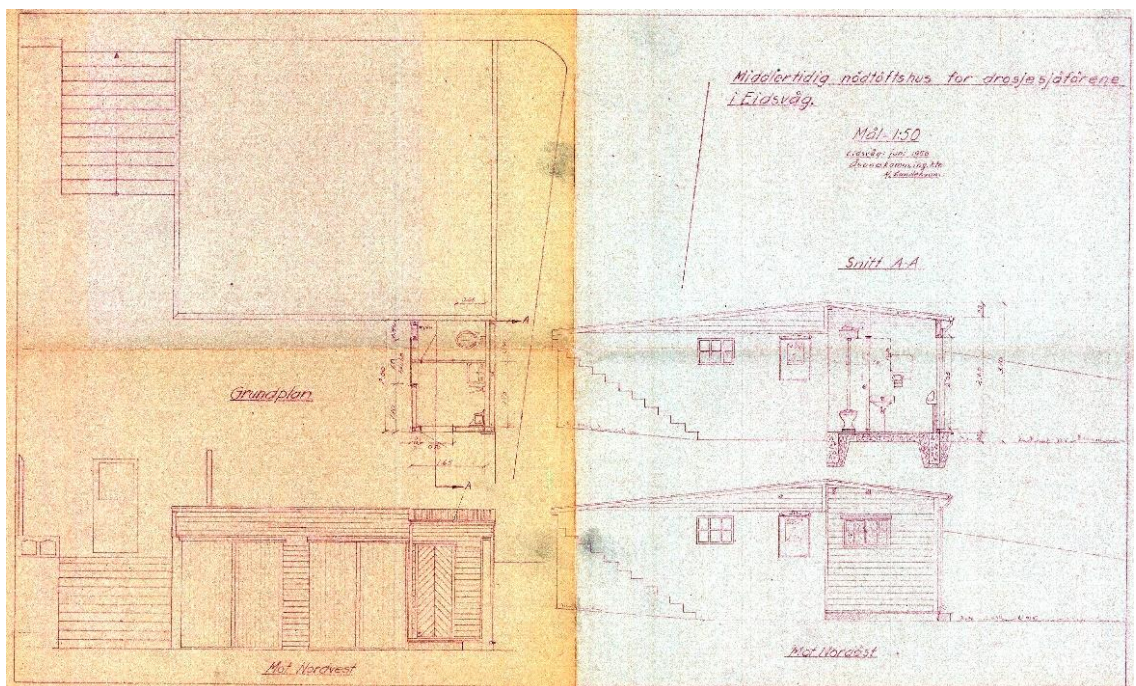
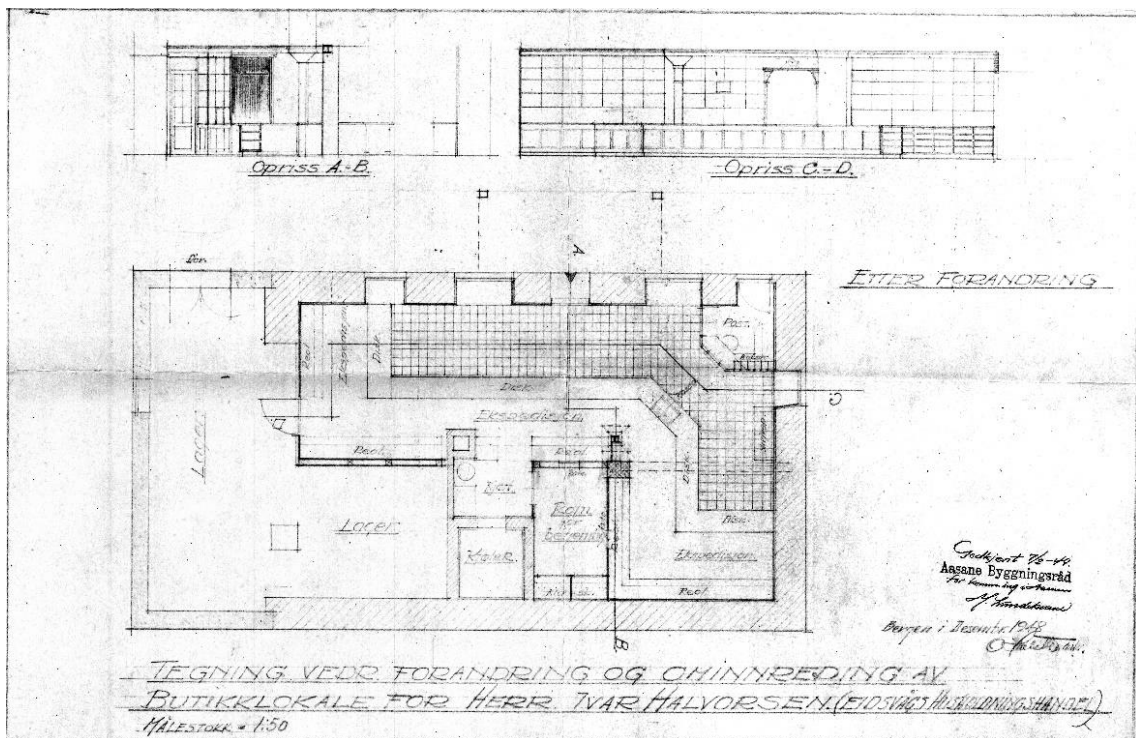
2.3.3 Tegninger

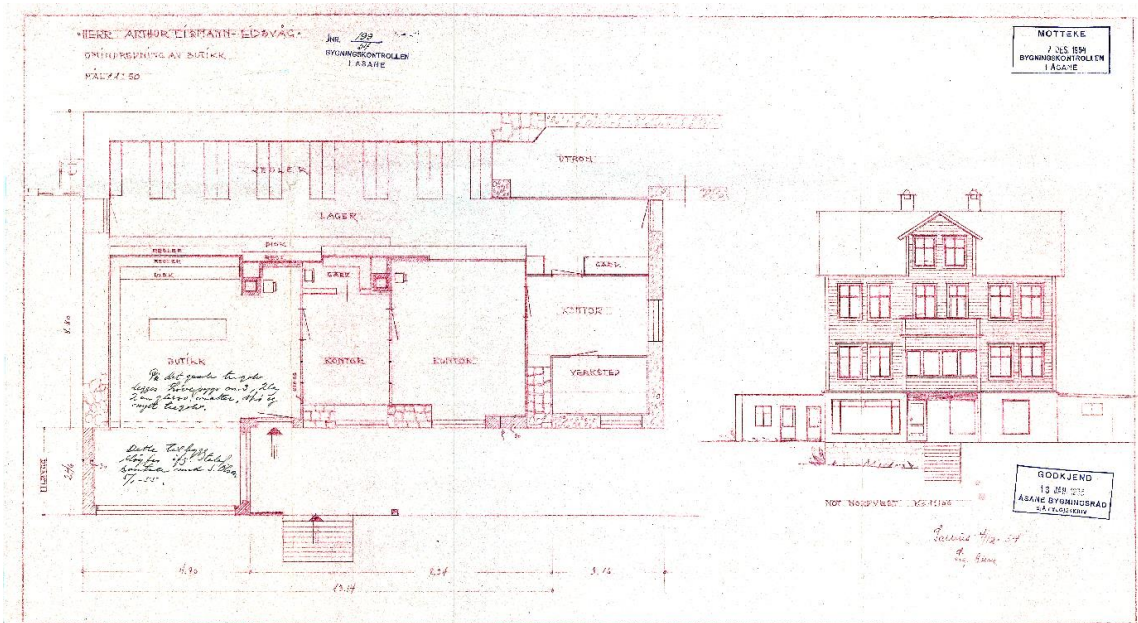
Figur 2-7: Byggemelding fra 1946 for utvidelse av butikklokale. Prosjektet ble ikke gjennomført. Kilde: Bergen kommune, byggesaksarkivet.

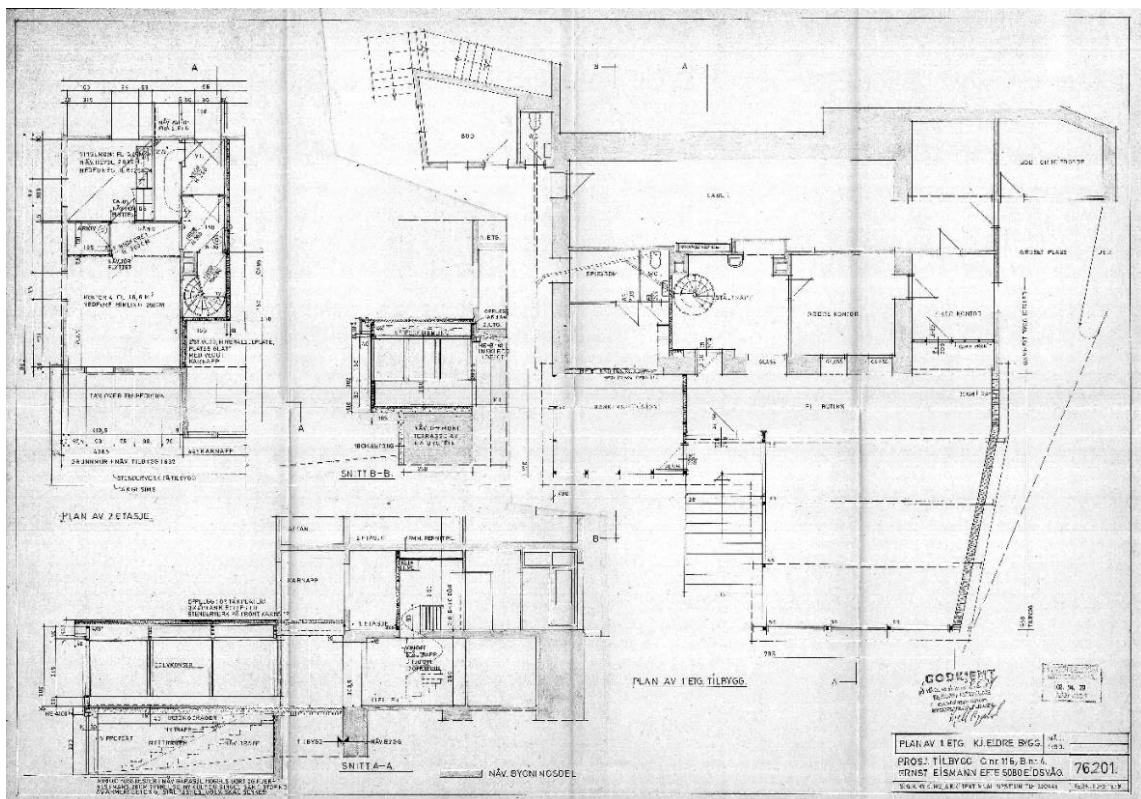
Figur 2-8: Ny søknad i 1948 om utvidelse og endringer av postkontor og butikklokale for Eidsvåg husholdningshandel. Plantegning før tiltak. Kilde: Bergen kommune, byggesaksarkivet..

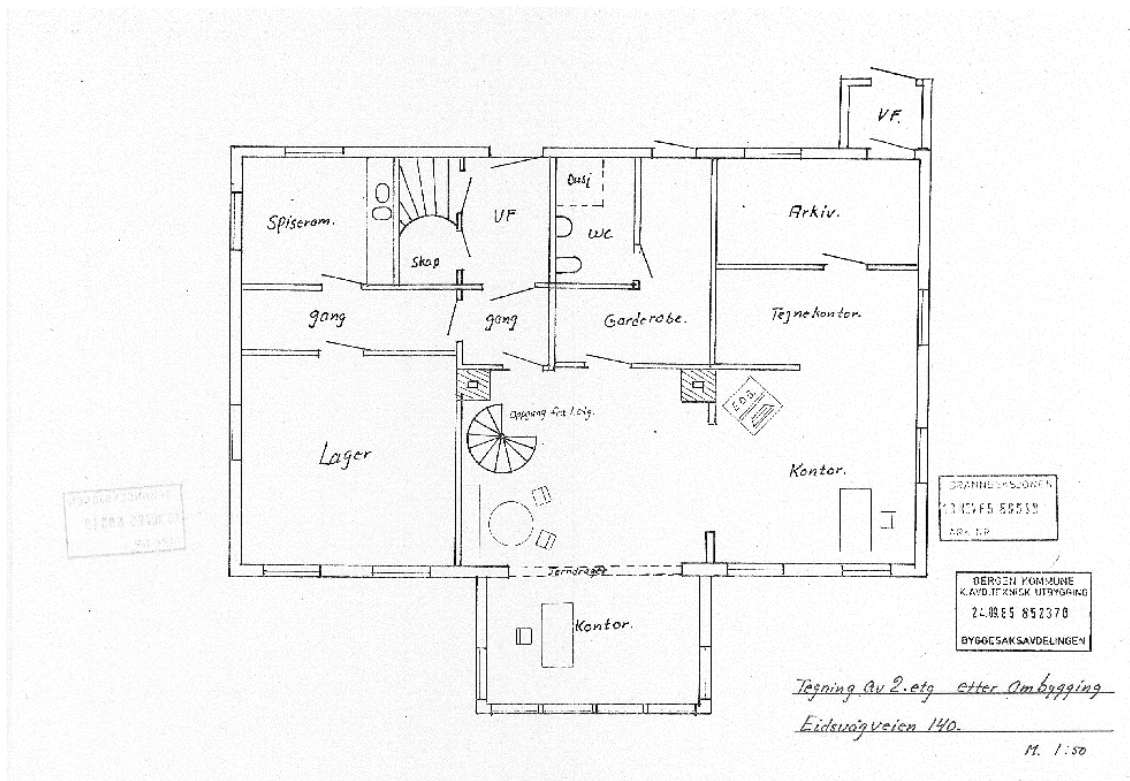
Figur 2-9: Byggesøknad fra 1950 om oppføring av «nødtøftshus», dvs. midlertidig garasje og vaktrom/toaletter for drosjer. Tilbygget ble revet ved utvidelsen i 1979. Kilde: Bergen kommune, byggesaksarkivet.

Figur 2-10: Søknad fra 1954 om ominnrledning av butikk i underetasje. Kilde: Bergen kommune, byggesaksarkivet.

Figur 2-11: Søknad fra 1979 om et større tilbygg mot vest for kontor, lager og butikk for elektroentreprenør Ernst Eismann Eftf. As, samt banklokale for Hamre og Aasane Sparebank. Kilde: Bergen kommune, byggesaksarkivet.

Figur 2-12: Søknad fra 1985 om bruksendring av del av 2. etasje fra bolig til kontor. Elektronikkvirksomheten trengte mer plass. Kilde: Bergen kommune, byggesaksarkivet. Kilde: Bergen kommune, byggesaksarkivet.

2.3.4 Beskrivelse bygningselementer og tilstand

Grunnmur/ fundamenter: Murt kjeller i naturstein (kan også være tegl), utvendig pusset.

Tilstand: Antatt god tilstand. Nylig utbedret.

Bærekonstruksjoner: Innvendige bærevegger i reisverk og bjelkelag av tre. Tilbygg fra 1979 oppført med betongdekker.

Tilstand: Ikke inspisert.

Yttervegg: På hovedbygget ble jf. dagens eier reisverksveggene innvendig isolert tidlig på 1990-tallet, samtidig som vinduene ble skiftet ut. Utvendig er bygningen kledd med original, liggende pløyd og profilert panel, med unntak av nyere, liggende og skråskåret kledning med fals i 1. og 2. etasje på nederste del av fasade sør og hjørne nord/øst, samt skråskåret vestlandspanel på et mindre bislag på fasade øst. Inngangsparti og utbygg mot vest er også nyere (ca 2001 som vinduene).

Tilstand: Malingslitt og delvis skitten kledning på eldste del. Noe soppvekst/svertesopp særlig i nedre kant av den nordre fasaden. Nyere tilbygg er nymalte.

Dører og vinduer: Nyere 4-rams krysspostvinduer med isolerglass satt inn tidlig på 1990-tallet som skjermingstiltak mot trafikkstøy. Nyere vindu og ytterdør i første etasje mot vest fra 2001, og nyere inngangsdører på fasade øst har fortsatt originale døromramninger.

Tilstand: God. Ingen tegn til råte eller punkteringer.

Særegne bygningsmessige detaljer: Originale, utskåret border og vinduskneker under vannbord over vinduer bevart. Geriktene er av nyere dato. Utskårne bærebjelker i taket og møtepynt/-kryss er trolig autentiske fra byggeår.

Tilstand: God

Takform og takteking: Eldste del: Saltak tekket med opprinnelig lappskifer (dråpeskifer). Store takutstikk båret av taksperer med utskårde bjelkehoder. Tilbygg fra 1979 har flatt tak tekket av papp. Takrenner og nedløp i galvanisert stål, delvis malt. Enkelte nyere deler av plast.

Tilstand: Ukjent, tilsynelatende god.

Piper: To pipestokker av pusset tegl for ildsteder.

Tilstand: Skader i pussen.

Uthus: Til eiendommen hører det til et mindre uthus oppført av grovt bindingsverk kledt med liggende vestlandspanel. Takkonstruksjonen er av sperretak med stol, taktro av spon tekket med lappstein. To mindre vinduer og labankdør. Innvendig steintrapp fra ytterdør og ned i boden.

Tilstand: Falleferdig.

2.3.5 Foto dagens situasjon

Figur 2-13: Skråfoto sett mot sør. Kilde: Kart 1881.no

Figur 2-14: Fasade sør mot Jordalsveien. Foto: Asplan Viak.

Figur 2-15: Fasade vest. Foto: Asplan Viak.

Figur 2-16: Fasade nord mot Eidsvågveien. Foto: Asplan Viak.

Figur 2-17: Fasade øst. Foto: Asplan Viak.

Figur 2-18 Hjørne mot nord-vest. Foto: Asplan Viak.

Figur 2-19: Detaljer. Foto: Asplan Viak.

Figur 2-20: Detalj tak og mønepynt. Foto: Asplan Viak.

2.4 Kilder

Bergen kommune, Byggesaksarkivet.

1986. Per Urdahl. Eidsvåg Fabrikker 90 år.

2008. Kompas. Kulturminnebeskrivelse reguleringsplan Eidsvåg fabrikker

Gammel grunnbok

Norconsult: Kulturminnegrunnlag delrapport 3 Eidsvåg-Åsane.

3 Eidsvågveien 150

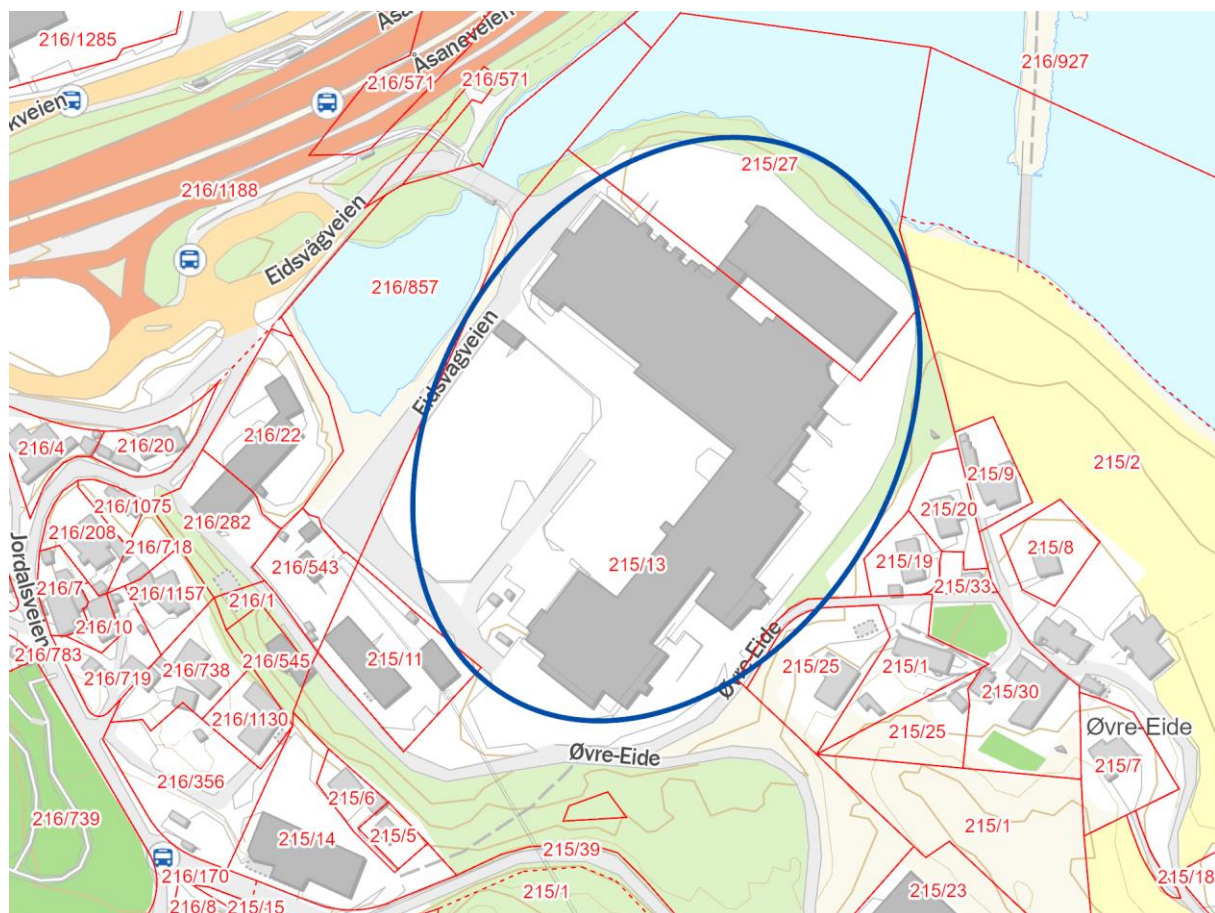
I det følgende gis en beskrivelse av dagens situasjon basert på tilgjengelig informasjon og utvendig befarig gjennomført 14.03.2022.

Figur 3-1: Oversiktskart med eiendommen markert.

3.1 Bygningsinformasjon og vernestatus

Fylke	Vestland	
Kommune	Bergen	
Adresse	Eidsvågveien 150	
Gnr/bnr.	215/13	
Bygningsnr	9470131	
Byggeår	Oppført mellom 1920 og ca. 2005	
SEFRAK-ID	Ingen	
Askeladden-ID	Ingen	
Riksantikvarens NB-register	Nei	
Vernestatus	-	
Planstatus	KPA2018:1130 - Sentrumsformål. Planid: 65270000.	

Figur 3-2: Eiendomskart med Eidsvågveien 150 markert med blå sirkel.

3.2 Beskrivelse av hvordan tiltaket berører eiendommen

Eiendommen kommer i konflikt med nytt veganlegg som følge av at Fløyfjelltunnelen forlenges til Eidsvåg. Traseen for E39 med miljølokk og ny tilkomstveg mellom lokalvegssystem og E39 er i planforslaget foreslått lagt over eiendommen. Store deler av eiendommen settes av til byggeområde for fremtidig bolig- og sentrumsutvikling.

Figur 3-3 Utsnitt fra plankart. Eidsvågveien 150 markert med blå sirkel.

Figur 3-4: Utsnitt illustrasjonsplan. Bygningsmasse som rives er markert med hvit linje

3.3 Beskrivelse av eiendommen

3.3.1 Kulturhistorisk kontekst, bygningshistorikk og bygningsbeskrivelse

Kulturhistorisk kontekst

Eidsvåg er et område med en rik historie og stor tidsdybde. Fra siste del av 1500-tallet til slutten av 1893, ble det drevet handelsmølle ved utløpet til elven som gikk fra Jordalsvatnet ut i Eidsvågen. I 1896 kjøpte Chr. Pedersen mølla og grunnla Eidsvåg fabrikker som utviklet seg til å bli en av de viktige trikotasjefabrikkene på Vestlandet.

Figur 3-5: Kartutsnitt over Eidsvåg fra 1772. Dagens lokalisering av Eidsvågveien 150 markert med rød sirkel. Kilde: Bergenskart.no.

Eidsvåg har alltid hatt en helt sentral beliggenhet for landferdselen fra Bergen og nordover mot Åsane. Den Trondhjemske postvei gikk gjennom Eidsvåg fra 1700-tallet. På 1900-tallet utviklet Eidsvåg seg som et trafikalt knutepunkt, og tettstedet var kommunesenter i Åsane kommune fra 1950 til 1972. Åpningen av veitunnelen gjennom Eidsvågsfjellet på 1950-tallet var et viktig bidrag til at Eidsvåg i dag kan regnes som en regulær forstad til Bergen. I løpet av andre halvdel av 1900-tallet har en rekke utbygginger av næringseiendommer og veianlegg ført til at den vestre delen av Jordalsvatnet i dag nærmest er fylt igjen.

«Vestlandske Salslag» (VS) ble stiftet 1919. Laget hadde fra 1920–1969 slakteri, omsetning av livdyr og engros-salg i Bergen kommunale slaktehus i Småmøllen i Sandviken. Virksomheten ble på slutten av 1960-tallet flyttet til Eidsvåg på grunn som tidligere tilhørte gården Øvre Eide. Fra 1970 fikk anlegget navnet Hordaland Slakteri.

Figur 3-6: Hordaland slakteri på Eidsvåg i 1970. Kilde: «Vestlandske Salslag 1920-1995».

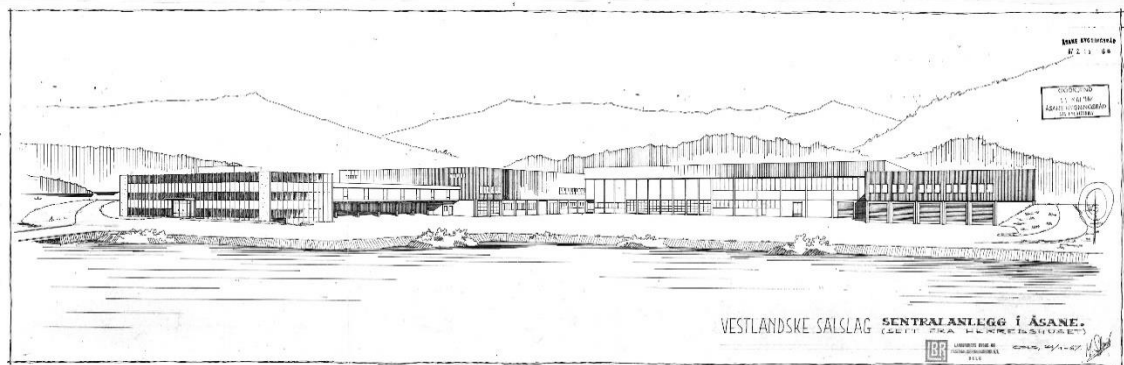
I 1995 avsluttet salgslaget slaktingen på Eidsvåg. Nortura Bergen overtok lokalene til Vestlandske Salslag som opphørte som selvstendig bedrift i 1999. All kjøttproduksjon på Eidsvåg ble avviklet i 2005. I 2011 ble Norturas anlegg på Eidsvåg solgt til Eidsvåg senter AS.

Figur 3-7: Flyfoto fra 1970. Eidsvågveien 150 markert med rød sirkel. Kilde: Bergenskart.no

Bygningshistorie, arkitektur og stilart

Administrasjonsbygningen ble tatt i bruk 1967, produksjons- og ekspedisjonsavdelingene 1968 og slakteriet 1969. Nytt fryselager ble tatt i bruk 1976. Den eldste delen av anlegget er tegnet av ark. Arild Lindboe, Landbrukets Bygge- og Rasjonaliseringstjeneste.

Figur 3-8: Perspektivtegning for 1967. III: Landbrukets bygge og rasjonaliseringskontor.
Kilde: Bergen byggesaksarkiv.

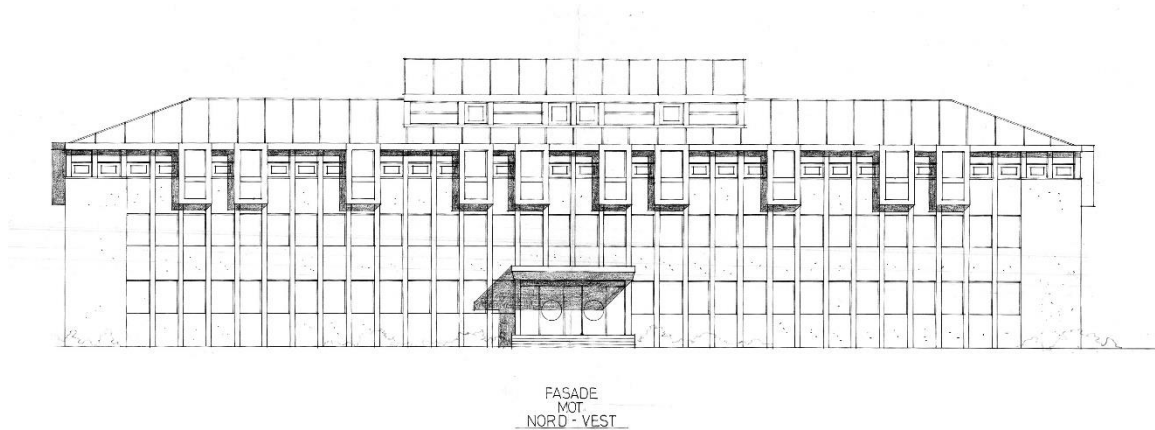
Figur 3-9: Oversikt over de ulike avdelingene slik de var før 1995. Kilde: Bergenskart.no

Bygningstype, konstruksjon og detaljer: Bygget har totalt ca. 16.000 m² gulvflate, og er i hovedsak oppført med dekker og bærekonstruksjoner i betong. Yttervegger dels av pusset betong/Leca, dels av tre/stål med utvendig kledning av korrugerte stålplater. Fryselageret fra ca. 1980 er oppført med gulv av betong, stålsøyler og gitterdragere i stål.

3.3.2 Dagens situasjon: Endringer, bruk og tilstand

Bygningsmessige endringer: Anlegget har vært bygd ut i flere byggetrinn og lokalene har blitt bygd om og tilpasset nye funksjoner og behov etter hvert som driften er lagt om. En større ombygging, prosjektert av OPAK Bergen AS, ble godkjent i år 2000. Byggesaksmappen er omfattende, og det er vanskelig å få oversikt over hvilke av de omsøkte tiltakene som har blitt gjennomført og evt. senere endret.

Administrasjonsbygget ble godkjent utvidet med to nye etasjer og saltak i 1987. Ombyggingen ble prosjektert av arkitektfirmaet Skogen AS.

Figur 3-10: Administrasjonsbygget ble påbygd med to nye etasjer omkring 1987. Kilde: Bergen byarkiv.

Grad av autentisitet/stilart i dag: Bygget er endret en rekke ganger med nye tilbygg og fasadeendringer. De opprinnelige produksjonslokalene har størst grad av autentisitet, mens administrasjonsbygg og mellombygg ble påbygd og fikk et nytt og mer moderne fasadeuttrykk like etter år 2000 (før 2005). Det øvrige anlegget er preget av tradisjonell, nøktern industriarkitektur typisk for 1960-70-tallet.

Dagens funksjon/bruk: Lokalene nyttes i dag som lager for kjøtt og kjøttprodukter, samt for ekspedisjon og varedistribusjon på Vestlandet – fra Nordfjord til deler av Rogaland. En del lokaler som ble overflødige da det ble slutt på kjøttproduksjonen, leies ut til beslektede bedrifter innen matvarebransjen og noen andre firmaer.

Tilstand: Bygget har en alminnelig god vedlikeholdssituasjon.

3.3.3 Foto dagens situasjon

Figur 3-11: Flyfoto sett mot øst. Kilde: kart1881.no.

Figur 3-12: Flyfoto sett mot nord. Kilde: kart1881.no.

Figur 3-13: Flyfoto sett mot vest. Kilde: kart1881.no.

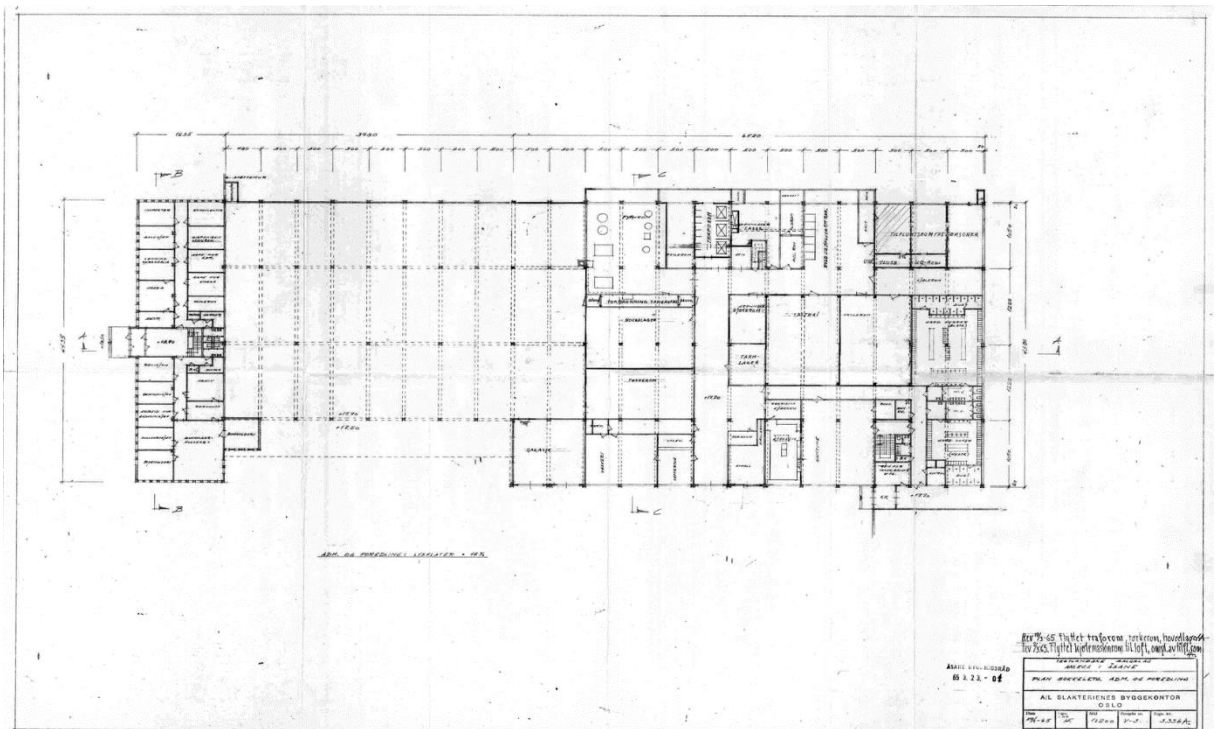
Figur 3-14: Anlegget sett mot sør-øst. Foto: Asplan Viak.

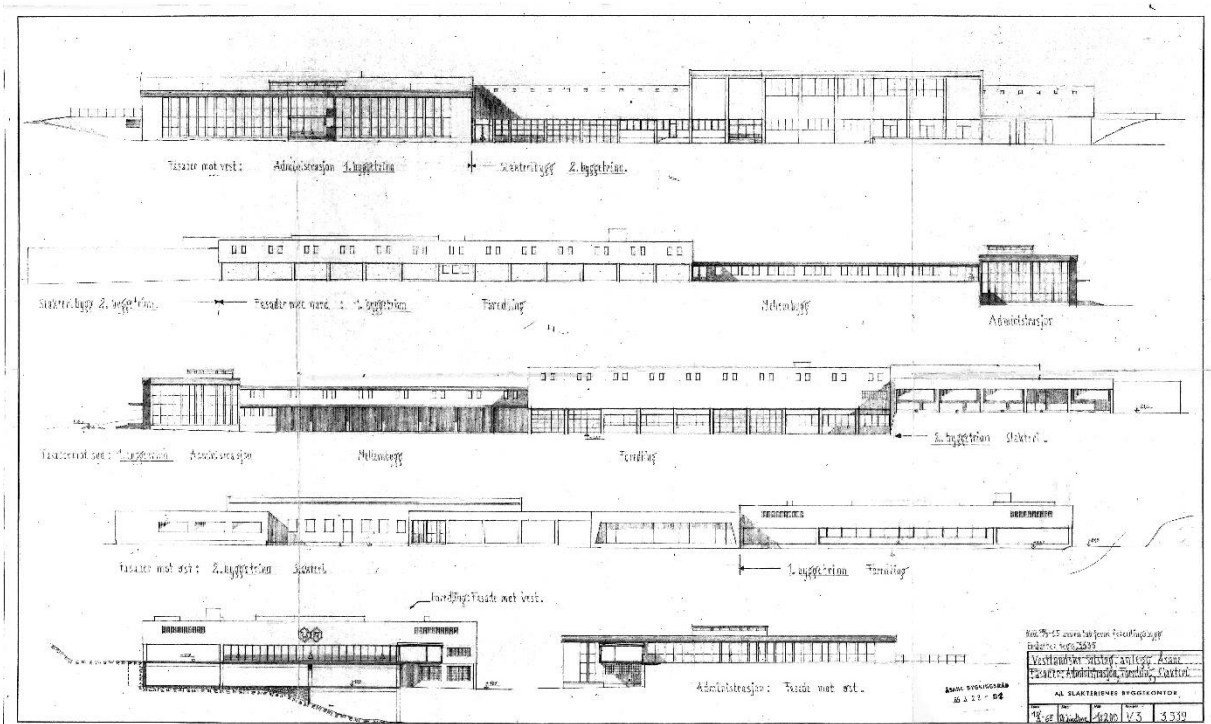
Figur 3-15: Anlegget sett mot øst. Foto: Asplan Viak.

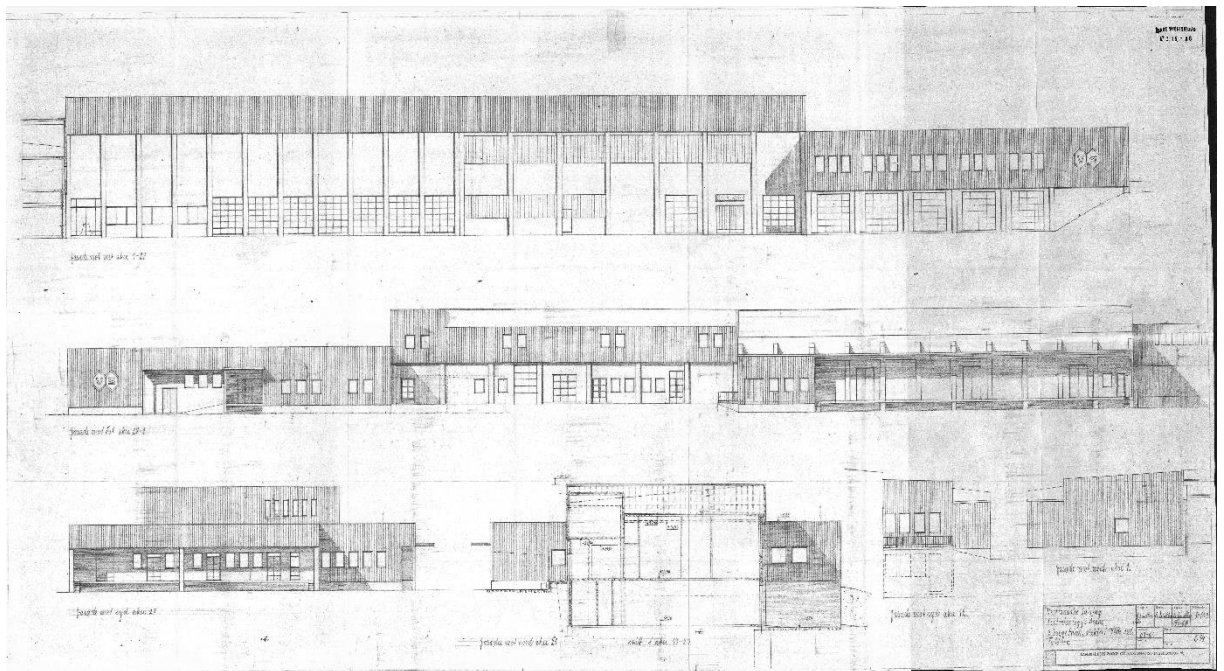
3.3.4 Tegninger

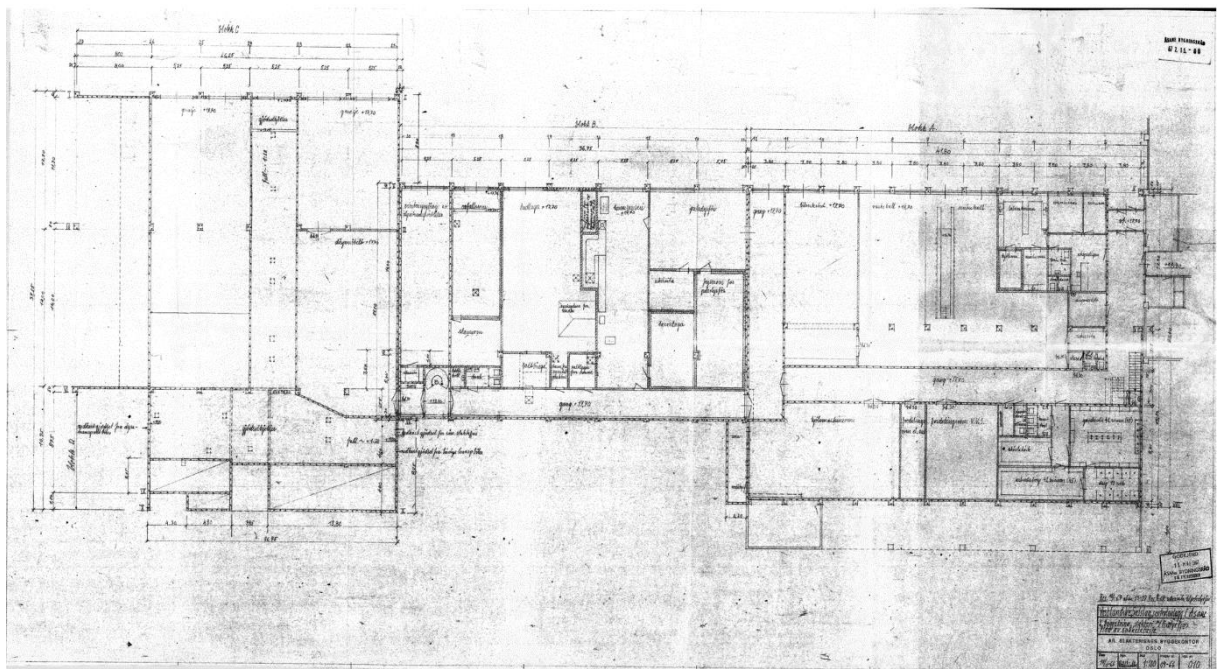
Figur 3-16: Byggemelding 1965: Planteqing 1. byggetrinn av sokkeletasje med administrasjonsbygg og foredling. A/L Slakterienes Byggekontor. Kilde: Bergen byarkiv.

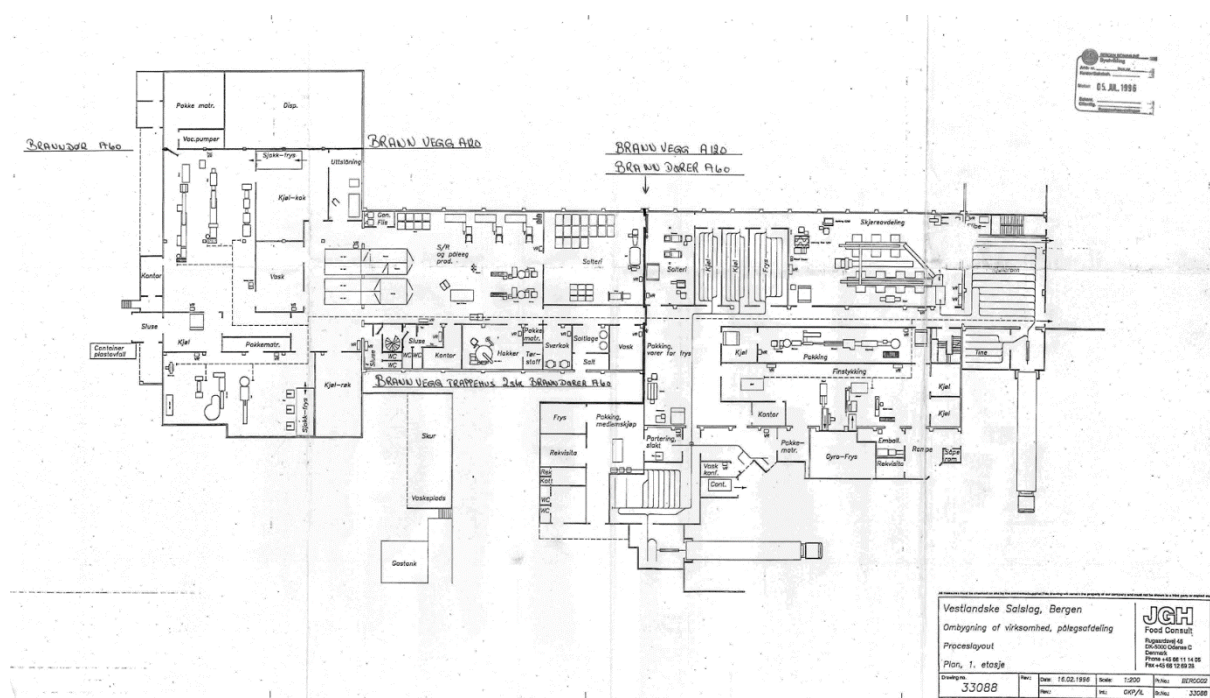
Figur 3-17: Byggemelding 1965: Fasader. A/L Slakterienes Byggekontor. Kilde: Bergen byarkiv.

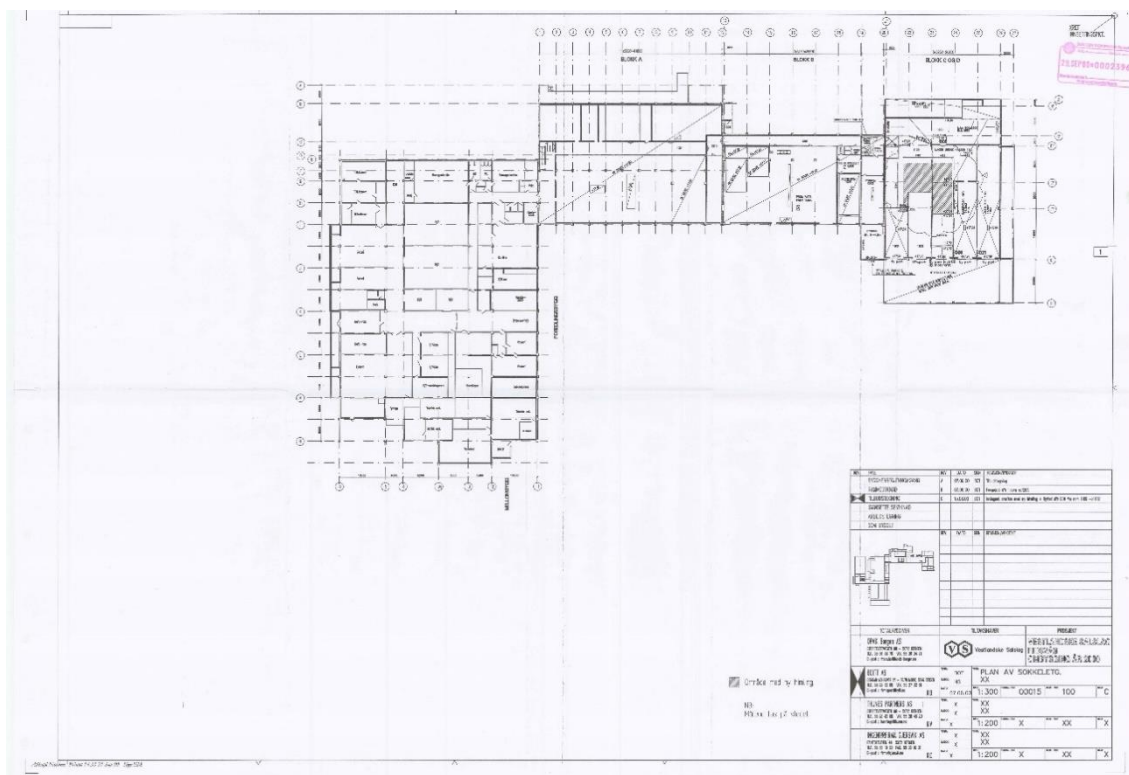
Figur 3-18: Byggemelding 1966: Fasader slakterifløy. Landbrukets bygge og rasjonaliseringskontor. Kilde: Bergen byarkiv.

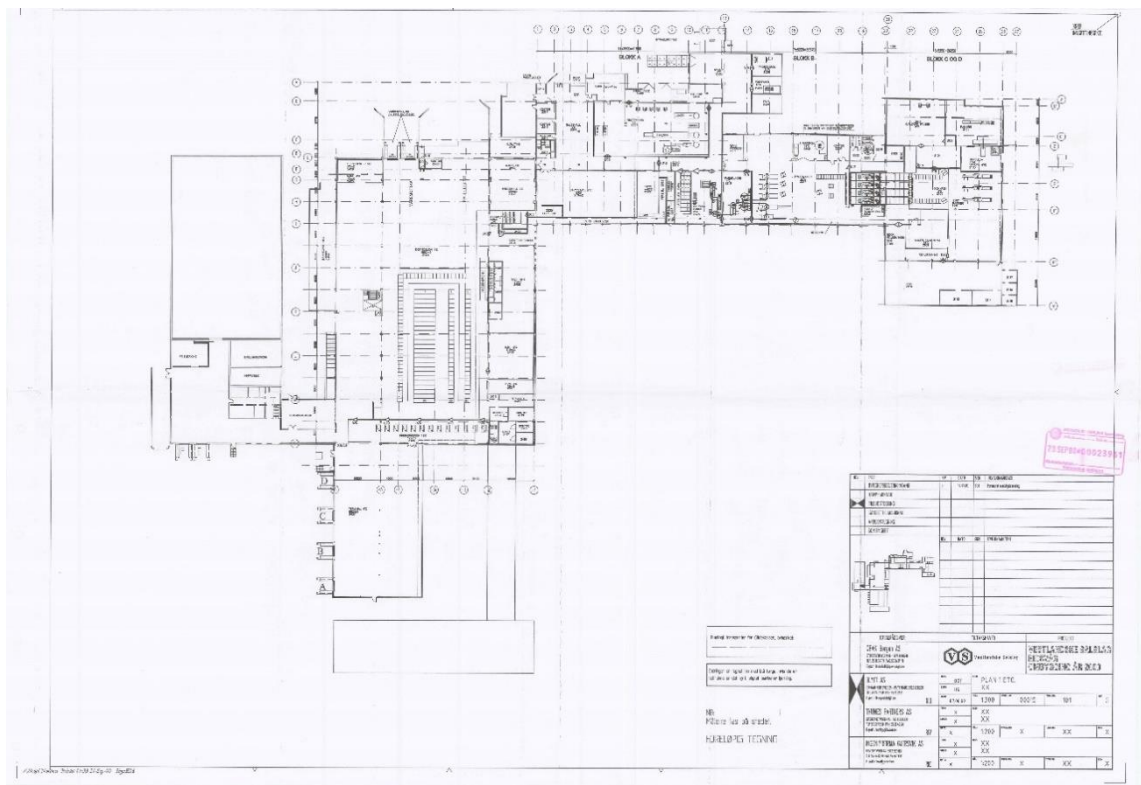
Figur 3-19: Byggemelding 1966: 2. byggetrinn, plan sokkeletasje slakteri m/livdyrfjøs. Landbrukets bygge og rasjonaliseringskontor. Kilde: Bergen byarkiv.

Figur 3-20: Byggemelding 1996: Proseslayout for ombygging av påleggsavdelingen i 1. etasje. JGH Food Consult. Kilde: Bergen byarkiv.

Figur 3-21: Byggemelding 2000: Plan ombygging av sokkeletasje i tidligere slakteri- og foredlingsfløy. OPAK Bergen AS. Kilde: Bergen byarkiv.

Figur 3-22 Byggemelding 2000: Plan ombygging av 1. etasje i tidligere slakteri- og foredlingsfløy. OPAK Bergen AS. Kilde: Bergen byarkiv.

3.4 Kilder

- Bergen kommune, Byggesaksarkivet.
- Bergenskart.no
- Bergen byleksikon (bergenbyarkiv.no)
- Byantikvaren i Bergen: Tillegg til kulturminnegrunnlag - Bybanen fra sentrum til Åsane, delrapport 2.
- Nb.no. «Vestlandske Salslag 1920-1995»
- Kart1881.no

4 Øvre-Eide 5

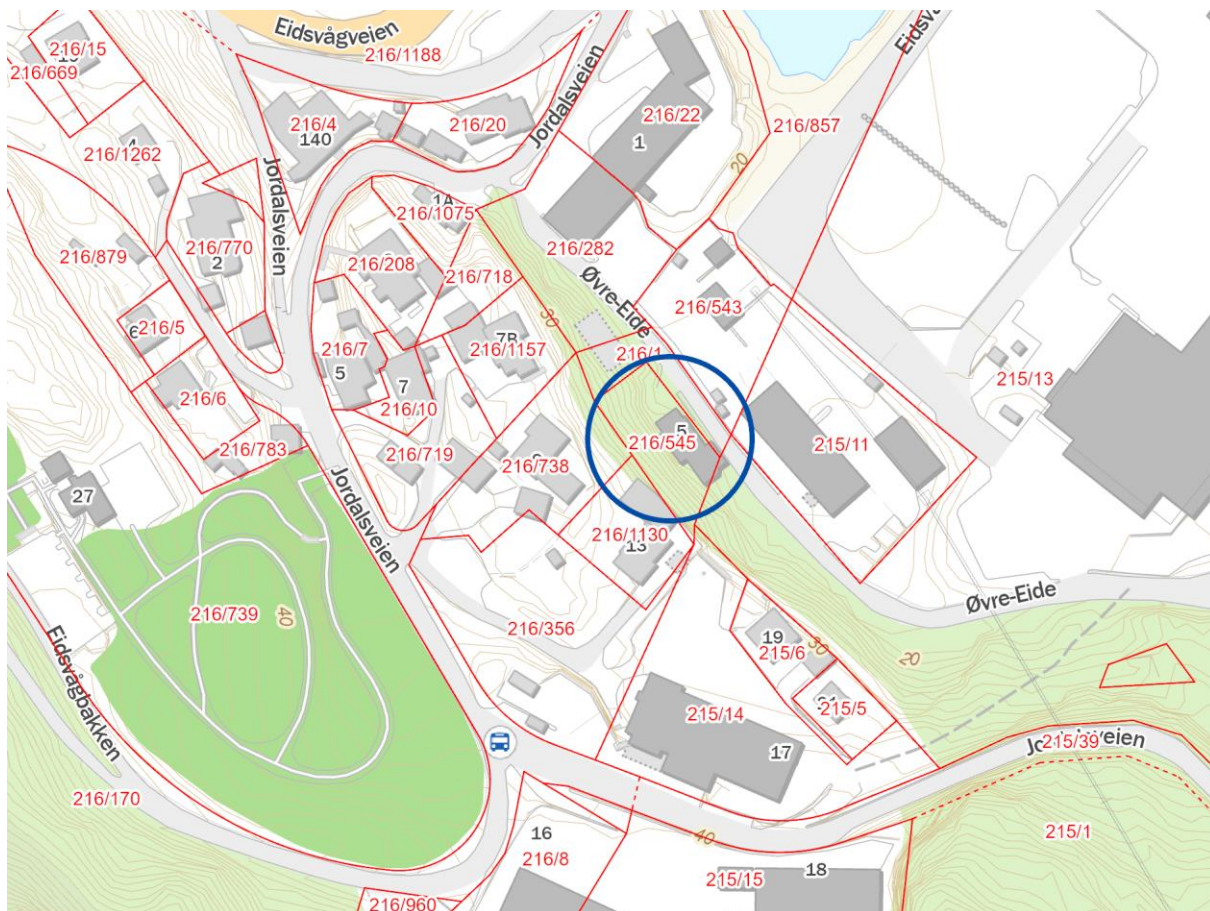
I det følgende gis en beskrivelse av dagens situasjon basert på tilgjengelig informasjon og utvendig befarig gjennomført 14.03.2022.

Figur 4-1: Oversiktskart med eiendommen markert.

4.1 Bygningsinformasjon og vernestatus

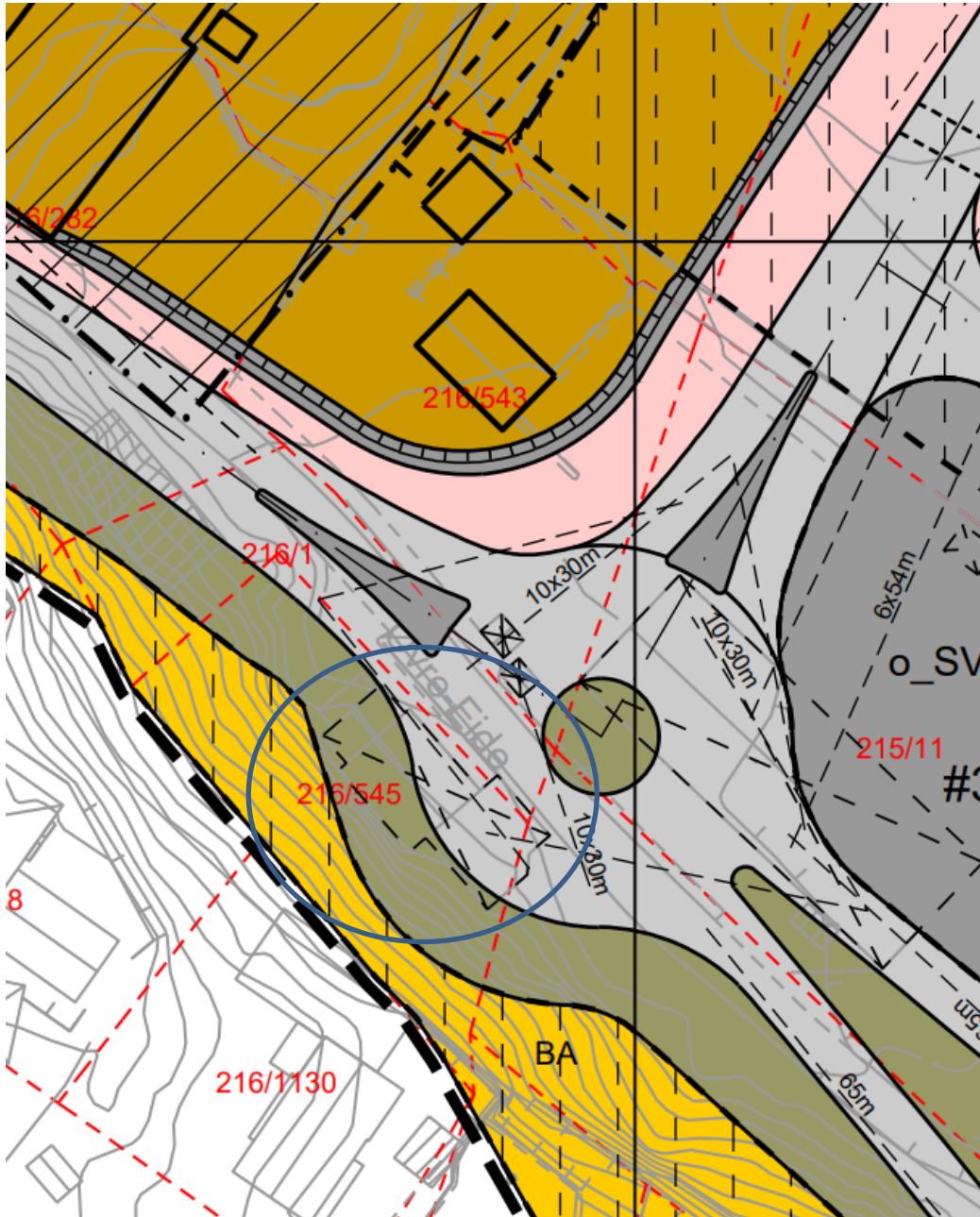
Fylke	Vestland	
Kommune	Bergen	
Adresse	Øvre-Eide 5	
Gnr/bnr	216/545	
Bygningsnr	139704118	
Byggeår	1911	
SEFRAK-ID	Ingen	
Askeladden-ID	Ingen	
Riksantikvarens NB-register	Nei	
Vernestatus	Omtalt i Byantikvarens «Tillegg til kulturminnegrunnlag» delrapport 3.	
Planstatus	KPA2018 Angitt hensyn Kulturmiljø H570_3. Planid: 65270000	

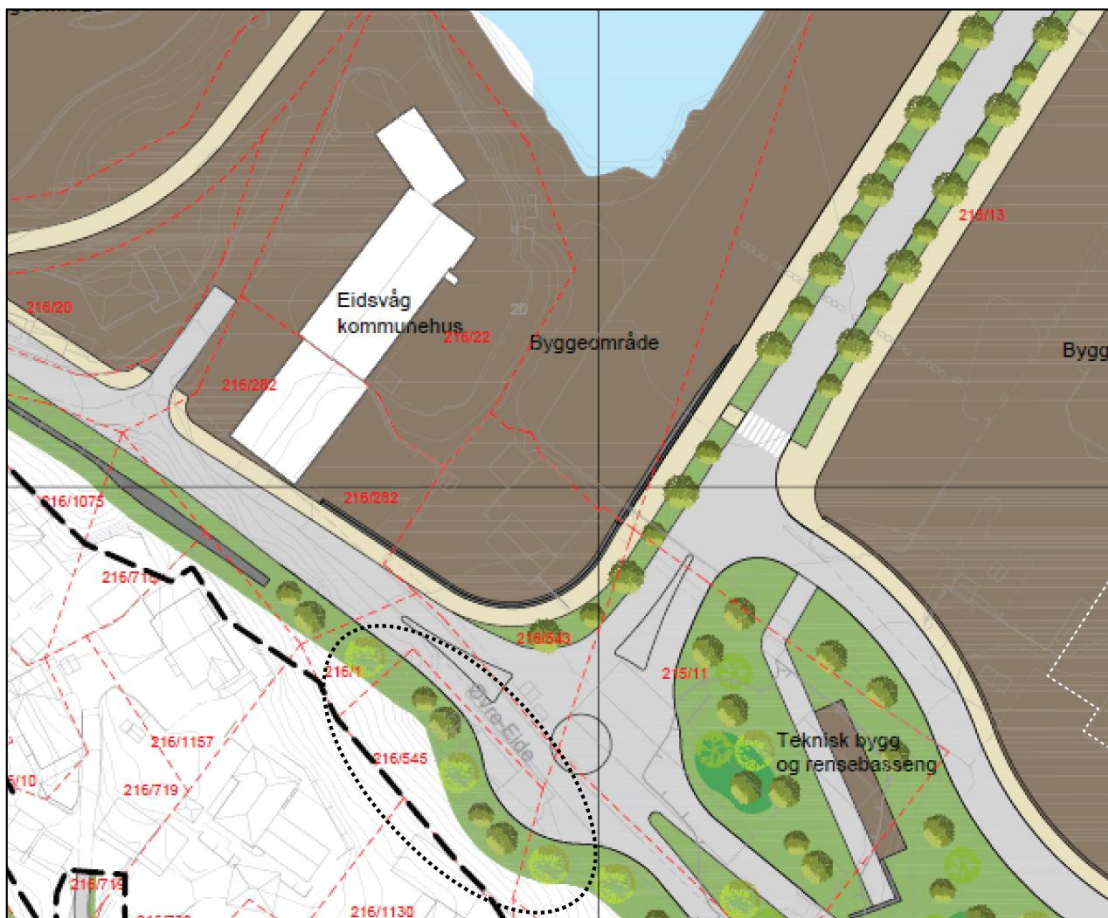
Figur 4-2: Eiendomskart med Øvre-Eide 5 markert med blå sirkel.

4.2 Beskrivelse av hvordan tiltaket berører eiendommen

Bygningen i Øvre-Eide 5 forutsettes revet i sin helhet som resultat av planforslaget. Eiendommen kommer i konflikt med ny vegforbindelse/rundkjøring som knytter lokalvegssystemet og ny E39 sammen, samt vegens sideareal.

Figur 4-3 Utsnitt fra plankart. Øvre-Eide 5 vist med blå ring.

Figur 4-4: Utsnitt illustrasjonsplan. Øvre-Eide 5 markert med sort, stiplet linje.

4.3 Beskrivelse av eiendommen

4.3.1 Kulturhistorisk kontekst, bygningshistorikk og bygningsbeskrivelse

Kulturhistorisk kontekst: Opprinnelig oppført som klubbhus for Eidsvåg Musikklag. Musikklaget ble stiftet i 1904 og brukte i begynnelsen Eismanns bakeri som øvingslokale. Det var ansatte ved fabrikk i Eidsvåg som var grunnstammen i hornmusikklaget. Dette lokalet ble etter hvert for lite for lagets øvelser, og i 1911 bygde musikklaget sitt eget lokale i Øvre-Eide 5. Dette var det første lokale i Hordaland bygd spesielt for musikkøvelser.

Bygningstype og konstruksjon: Bygget er oppført i tre i en etasje på en grunnmur av slemmet naturstein. Veggkonstruksjon er ukjent. Utvendig kledd med original, liggende, pløyd og profilert panel, med unntak av gavlen mot sør som er kledd med asbestsementplater. Saltak tekket med lappskifer og med sementplater som vindskier. Takrenner og nedløp i plast. Store takutstikk båret av taksperrer med utskårede bjelkehoder. Bygget har bevart originale, fire-rams krysspostvinduer der nedre rammer er delt med en horisontal sprosse. Bygget har ikke pipe for ildsted.

Tilbygg med inngangsparti mot nord er kledd med skråskåret liggende panel, og har saltak tekket av asfaltpapp. Trapp til inngangen i betong.

Figur 4-5: Foto fra 1931 viser klubbhuset for Eidsvåg Musikklag til venstre. Kilen fra Jordalsvatnet er ennå ikke fylt igjen. I bakgrunnen skimtes Eidsvåg Fabrikker. Foto: Fridtjof Tegner. Kilde: UBB Marcus, ubb-bs-ok-04184-003.

4.3.2 Dagens situasjon: Endringer, bruk og tilstand

Bygningsmessige endringer: I 1948 søkte laget om å bygge om, og utvide øvingslokalet sitt. Planene ble aldri gjennomført, bla. som følge av planer om ny veitunell mellom Eidsvåg – Øyjorden.

Mot nord er det, engang etter 2009 (kilde: Norgebilder.no), oppført et midlertidig lager bestående av en metallkonteiner og et metallplatekledd skur. «Tilbygget» har flatt tak tekket med asfaltpapp.

Nyere inngangsdør og termopanvindu i gavlen mot nord.

Stilart i dag: Med unntak av tilbygg i gavlene, har bygget bevart sitt opprinnelige preg av sveitserstil.

Dagens funksjon/bruk: Næringsbygg/lager.

Tilstand: Preget av manglende vedlikehold. Kledning med grønske og svertesopp. Knust vindusrute.

4.3.3 Foto dagens situasjon

Figur 4-6: Øvre-Eide sett mot sør. Kilde: Kart1881.no.

Figur 4-7: Sett mot sør. Foto: Asplan Viak.

Figur 4-8: Fasade øst. Foto: Asplan Viak.

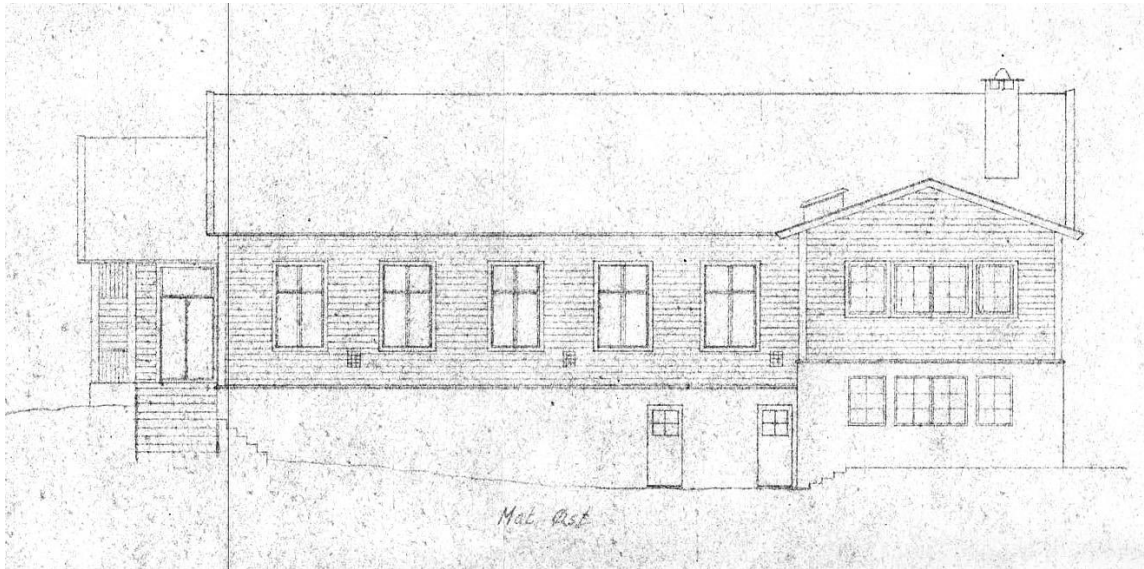

Figur 4-9: Fasade sør og øst. Foto: Asplan Viak.

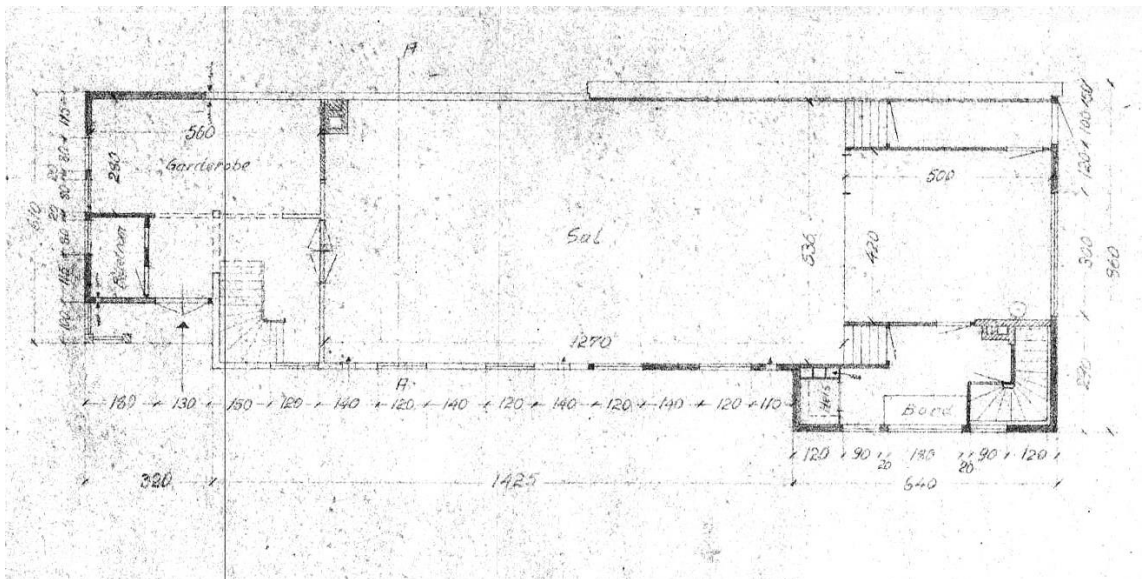

Figur 4-10: Fasade nord. Foto: Asplan Viak.

4.3.4 Tegninger

Figur 4-11: Fasadetegning mot øst fra søknad om utvidelse av bygget i 1948. Prosjektet ble aldri realisert.

Figur 4-12: Plantegning fra søknad om utvidelse av bygget i 1948. Prosjektet ble aldri realisert.

4.4 Kilder

- Bergen kommune, Byggesaksarkivet.
- <https://historier.no/historier/eidsvag-musikklag-eidsvag-pr-bergen/>

5 Selvikveien 6

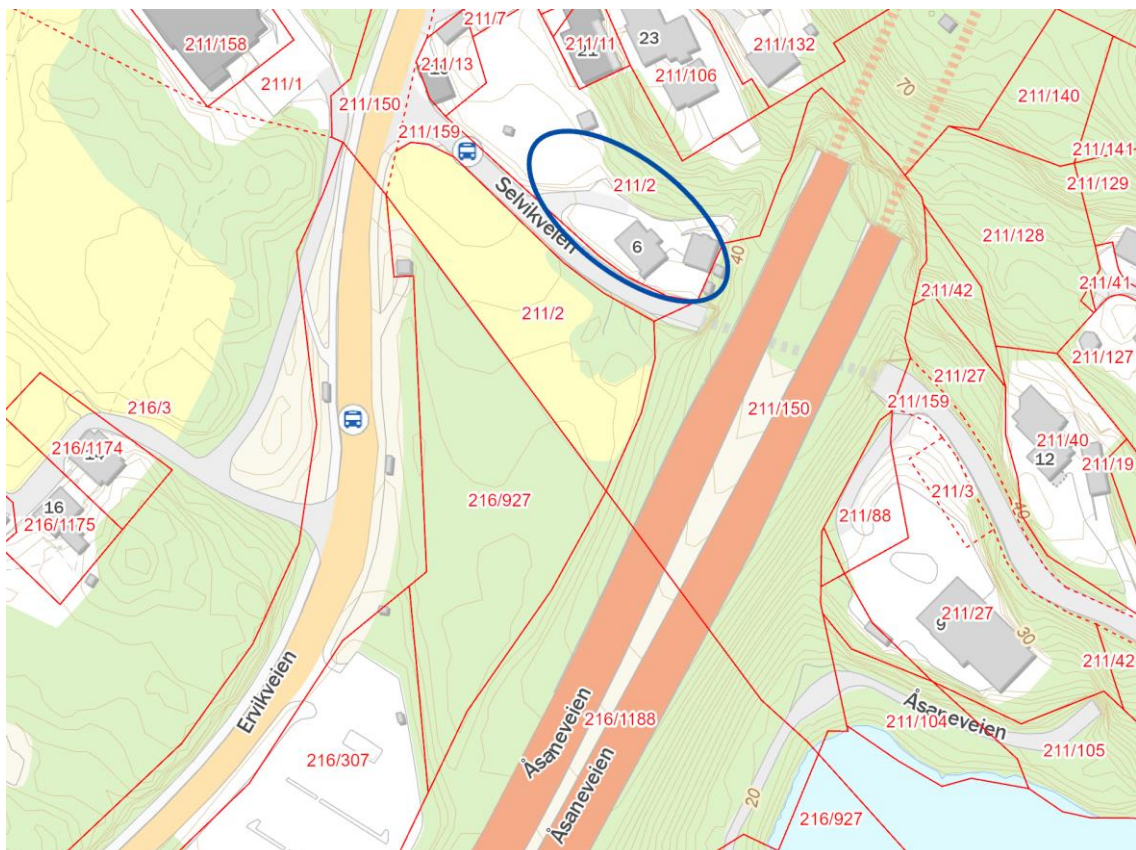
I det følgende gis en beskrivelse av dagens situasjon basert på tilgjengelig informasjon og utvendig befaring 02.012.2021. Bygningen er ikke befart innvendig. Det må gjennomføres som del av rivesøknaden.

Figur 5-1 Oversiktskart med eiendommen markert.

5.1 Bygningsinformasjon og vernestatus

Fylke	Vestland	
Kommune	Bergen	
Adresse	Selvikveien 6	
Gnr./bnr.	211/2	
Bygningsnr.	13964643	
Byggeår	Antatt 1850	
SEFRAK-ID	Ingen	
Askeladden-ID	Ingen	
Riksantikvarens NB! Register	Ingen	
Vernestatus	Omtalt i Byantikvarens «Tillegg til kulturminnegrunnlag» delrapport 3	
Planstatus	KPA2018, Bebyggelse og anlegg, øvrig byggesone planid 65270000	

Figur 5-2 Eiendomskart med Selvikveien 6 markert med blå sirkel.

5.2 Beskrivelse av hvordan tiltaket berører eiendommen

Selvikveien 6 må rives som følge av etablering av Bybanen og byggegrop for å drive tunnel til Griggastemma. Huset ligger på løsmasser og fjellpåhugget ligger lenger nord. Huset rives, men steinmuren i våningshusets østfasade er foreslått retablert på samme sted etter at anleggsperioden er ferdig. Steinmuren kan inngå som et historiefortellerne element i en fremtidig park. Videre er det foreslått å etablere en paviljong, der også avtrykket av gulvet på huset kan vises for å gjenspeile at her har det stått et våningshus. Terrenget ellers vil bli tilbakeført etter anleggelse av banetunnelen (cut and cover).

Figur 5-3 Utsnitt fra plankart. Selvikveien 6 markert med blå sirkel.

5.3 Beskrivelse av eiendommen

5.3.1 Kulturhistorisk kontekst, bygningsmiljø og bygningsbeskrivelse

Kulturhistorisk kontekst: Kulturmiljøet på Eidsvåg/Ervik er sammensatt og består av blant annet forhistoriske kulturminner, kulturminner knyttet til primærnæringene, nyere tids bygninger fra forskjellige tidsepoker og er samlet sett vurdert til stor kulturhistorisk verdi. Undersøkellesområdet er del av den eldre bebyggelsen ved krysset Ervikveien og Selvikveien med boligbebyggelse fra slutten av 1800-tallet samt bebyggelse fra tidlig 1900. I Ervik ligger et tidligere tettsted med blant annet skolebygning (nå barnehage), et tidligere bedehus og en antatt eldre butikk (Ervikveien 19). Tettstedet ble bygget rundt disse funksjonene og bygningene har verdi som historiefortellende element. Den Trondhjemske postvei går gjennom området, i opprinnelig trasé over Forkleiva, mellom skolen og bedehuset. Selvikveien 6 inngår i dette miljøet og ligger innenfor planområdet til DS3.

Figur 5-4: Skråfoto som viser 1) tidligere Eidsvåg skole fra 1901, påbygd 1918-19, 2) tidligere Eidsvåg bedehus fra 1924, 3) tidligere eldre butikk og 4) våningshus på bnr. 2 under Ervik, altså Selvikveien 6.

Gården Ervik ligger mellom den nordligste av de to vikene innerst i Eidsvågen og i Jordalsvatnet. Jamfør Åsane bygdebok er det ikke før 1600-tallet vi finner kilder som forteller at det bodde folk i Ervik. Den første som kan knyttes til stedet er Ole Ervik i 1617/18 som etablerte seg på husmannsplassen i Ervik, tilhørende Øvre-Eide gård fram til 1811.

Tunet og innmarken var i den vestlige delen av gårdsområdet mot sjøen. Gården ble skilt ut av Øvre-Eide, og skyldsatt i 1811. Kjøpmannen Christian Jürgens Søre kjøpte Søre Ervik og Nyplassen (Nystykket) dette året. Nyplassen, oppe ved Jordalsvatnet ble skilt ut i 1848 som bruk nr. 2 og solgt til Andreas Heiberg og Hans Hagelsteen Faye. Ti år seinere ble eiendommen solgt til Hans Nicolaysen.

Ved folketellingen i 1865 er det to husmannsfamilier med jord på husmannsplassene Søre Ervik og Nystykket.

I 1876 overtar Lars Johnsen Rygg skjøte på bruket. I 1880 overtar Nils Sjursten Åstveit. På slutten av 1800 tallet er det Sjur Andersen Hope som bosetter seg på Nyplassen¹.

¹ Ref. Åsane i fortid og nåtid – V. Side 146-148.

Figur 5-5 Oversiktsbilde som viser miljørammen. Selvikveien 6 lengst til høyre i bildet.

Bygningstype, konstruksjon og detaljer: Husets opprinnelse og byggeår kjenner vi ikke til, men som nevnt ovenfor vet vi at eiendommen ble skilt ut i 1848 som bruk nr. 2. Det antas at husets byggeår er ca. 1850, men det kan være eldre.

Byggeskikken på 1800 tallet preges av at eldre røykstover erstattes med våningshus i moderne stil. Moderniseringen bestod ofte i at røykstovene ble ombygd og utvidet ved at flere rom ble lagt til. Ofte med gang og kjøkken i midten og stue på hver side + loft. Selve stuen kan derfor i noen tilfeller være eldre enn resten av huset. Det var heller ikke uvanlig at bygninger (hele eller deler) ble flyttet. Om dette er tilfelle for Selvikveien 6/Nyplassen vet vi ikke. Derfor bør byggets opprinnelse undersøkes nærmere ved eventuell rivning.

Jamfør Åsane Bygdebok fra 1975² besto den nye byggeskikken i bordkledde hus med murt skorstein og gavlvegg mot sør, en solid gråsteinsmur som gikk helt til mønet. Selvikveien 6 er bygget etter dette mønsteret.

² Åsane bygdebok 1975. s.180.

Historiske foto:

Figur 5-6 Eldre flyfoto av eiendommen Kilde? Til høyre i bildekanten ser vi løen/driftsbygning som i dag er revet.

Figur 5-7 Våningshuset på Nyplassen med familien Andersen (Hope) utenfor i 1923-23. Kilde: Åsane i fortid og nåtid. 2007.

5.3.2 Dagens situasjon og bruk

Dagens bruk

Bygningen er i dag fortsatt i privat eie, og er i bruk til bolig. Ved befaring består eiendommen av våningshus, garasje og uthus/anneks med tilhørende hage. Det er også en jordkjeller på eiendommen.

Endringer

Eiendommen har gjennomgått endringer i forbindelse med utvidelse av veianlegget/motorveien til Åsane (E39). Flere bygninger tilhørende eiendommen ble da revet og er i dag erstattet med nye bygg, herunder uthus/anneks og garasje. Disse er ikke nærmere omtalt i denne dokumentasjonen.

Våningshuset har gjennomgått ulike endringer opp gjennom årene og huset er pusset opp utvendig med ny kledning, ny takteking, vinduer og ytterdør:

- Dør i fasade mot sør er fjernet
- Tilbygg mot nord som fungerer som nytt inngangsparti
- Ny utvendig kledning
- Nye vinduer
- Nytt tak

Foruten tørrmur mot øst er det lite igjen av utvendige originale bygningsdetaljer.

Tilstand: Våningshuset fremstår alminnelige godt vedlikeholdt.

5.3.3 Tegninger

Figur 5-8 Flyfoto av eiendommen. Det har ikke lyktes å finne tegninger av våningshuset.

5.3.4 Beskrivelse bygningselementer og tilstand

Grunnmur/ fundamenter: Lav tørrmur mot bakken i naturstein.

Tilstand: Antatt god tilstand.

Bærekonstruksjoner: Bærende vegger av enten laftet tømmer eller reisverk. Bjelkelag av tre.

Tilstand: Ikke inspisert.

Yttervegg: Utvendig er bygningen kledd med ny liggende rett kledning, med unntak av fasade mot nord som har stående kledning på deler av veggen samt i tilbygg/inngangsparti. Andre halvdelen av denne veggen er pusset og hvitmalt mur (munkepuss). Gavlvegg mot øst er av tørrmurt natursteinsmur, som er et typisk trekk ved byggeskikken i Åsane i eldre tider.

Tilstand: Godt vedlikeholdt

Dører og vinduer: Nyere vinduer og ytterdør i første etasje. Vinduene er av typen et rams vindu delt med en utenpåliggende vertikal midtstilt sprosse. Mønevindu i 2 etasje vindu fra tilsvarende periode. Ett rams vindu med tre vertikale gjennomgående sprosser.

Tilstand: Ukjent, tilsynelatende god.

Særegne bygningsmessige detaljer: Original tørrmur i gavlvegg mot øst.

Tilstand: Ukjent, tilsynelatende god.

Takform og takteking: Saltak tekket med røde panner. Det samme gjelder for nytt inngangsparti. Takrenner og nedløp i plast. Ved befaring var taket dettet med snø. Ut fra flyfoto kan det se ut som at ny takstein er glasert.

Tilstand: Ukjent, tilsynelatende god.

Piper: En pipestokk. Antatt pusset tegl. *Tilstand:* Skader i pussen.

5.3.5 Foto dagens situasjon

Figur 5-9 Oversiktsbilde. Foto Norconsult

Figur 5-10 Fasade mot sør. Foto: Norconsult.

Figur 5-11 Fasade vest. Foto: Norconsult.

Figur 5-12 Fasade nord. Foto: Norconsult.

Figur 5-13 Fasade mot øst. Foto: Norconsult.

Figur 5-14 Gårdsplass sett mot øst. Foto: Norconsult.

Figur 5-15 Gårdsplass sett fra uthus og garasje mot sørvest. Foto Norconsult

Figur 5-16 Jordkjeller på sti mellom våningshuset og det tidligere bedehuset. Foto Norconsult.

5.4 Kilder

Bergen kommune, Byggesaksarkivet.

1986. Per Urdahl. Eidsvåg Fabrikker 90 år.

2008. Kompas. Kulturminnebeskrivelse reguleringsplan Eidsvåg fabrikker

Byantikvaren: Kulturminnegrunnlag delrapport 3 Eidsvåg-Åsane.

Gammel grunnbok

[Åsane bygdebok \(nb.no\)](#)

6 Ervikveien 67 (tidligere Åsavegen)

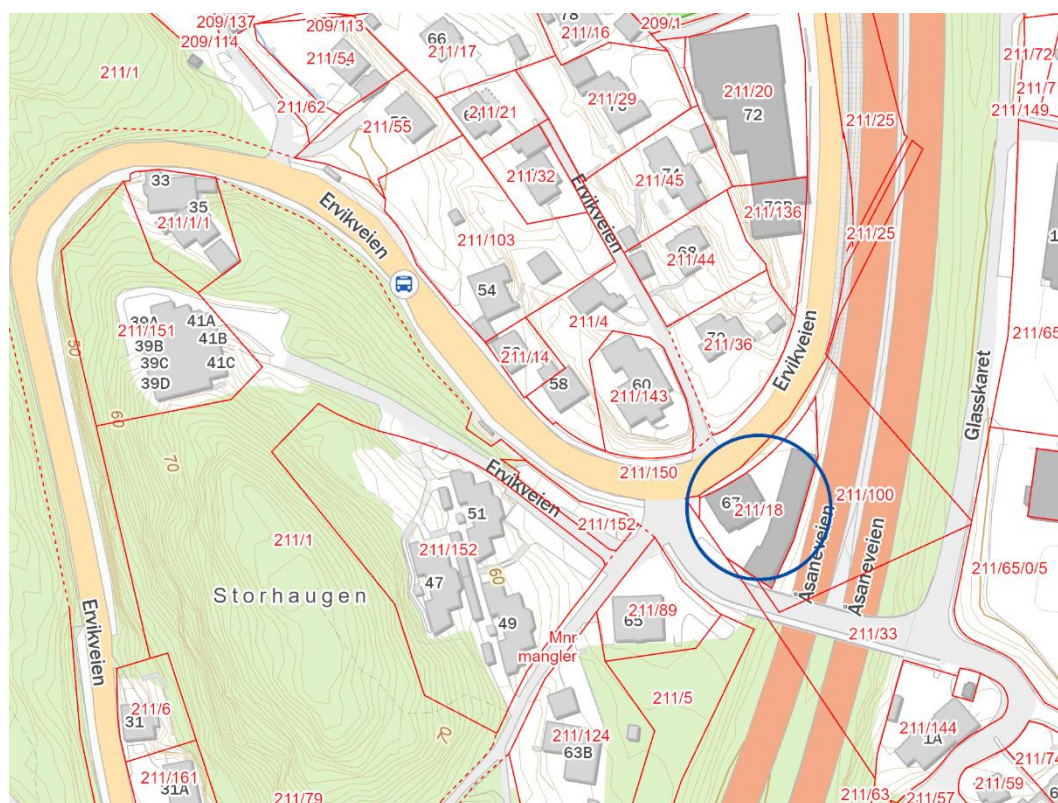
I det følgende gis en beskrivelse av dagens situasjon basert på tilgjengelig informasjon og utvendig befaring gjennomført 14.03.2022.

Figur 6-1: Oversiktskart med eiendommen markert

6.1 Bygningsinformasjon og vernestatus

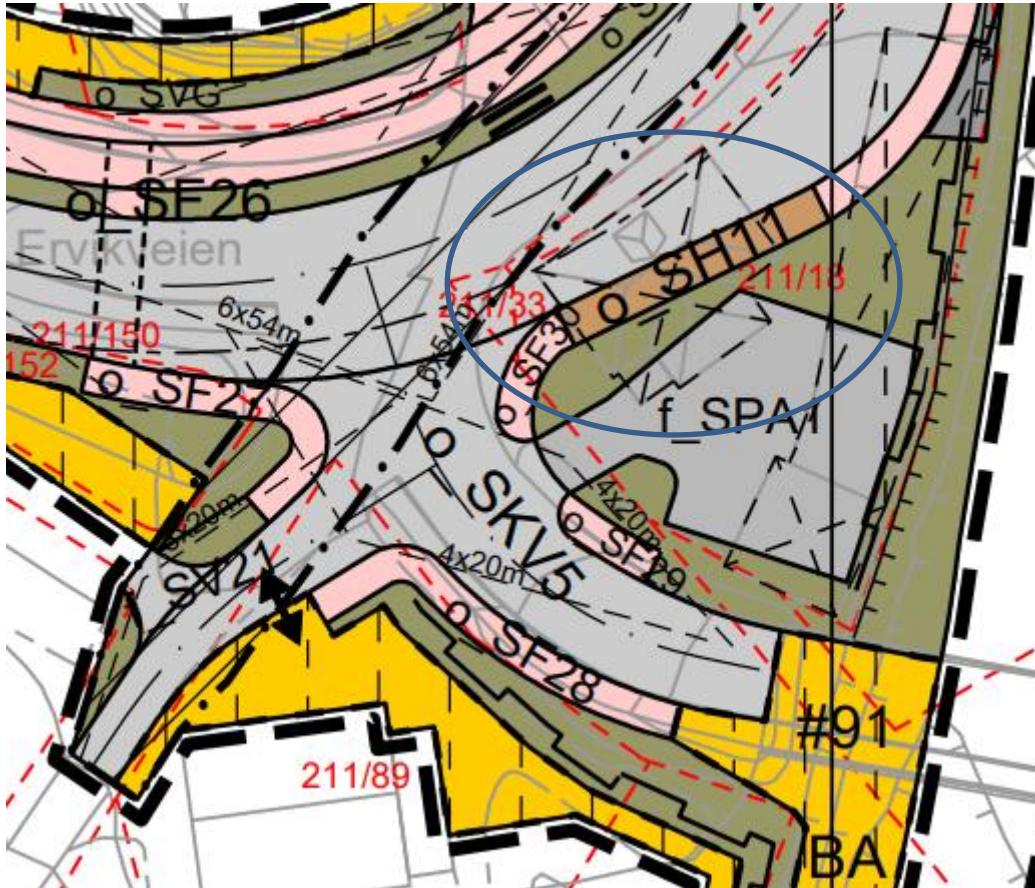
Fylke	Vestland	
Kommune	Bergen	
Adresse	Ervikveien 67	
Gnr/bnr	211/18	
Bygningsnr	13969486	
Byggeår	Antatt 1930-1940	
SEFRAK-ID	Ingen	
Askeladden-ID	Ingen	
Riksantikvarens NB-register	Nei	
Vernestatus	Omtalt i Byantikvarens «Tillegg til kulturminnegrunnlag» delrapport 3	
Planstatus	<p>KPA 2018: Avsatt til framtidig bebyggelse og anlegg – ytre fortettingssone, samt faresone H390_2 – luftkvalitet og H210_3, rød støvsone.</p> <p>Inngår i «Delstrekning 3, Eidsvågtunnelen – Tertneskrysset, og forlengelse av Fløyfjellstunnelen» som omtalt i Byantikvarens «Tillegg til kulturminnegrunnlag» delrapport 3.</p>	

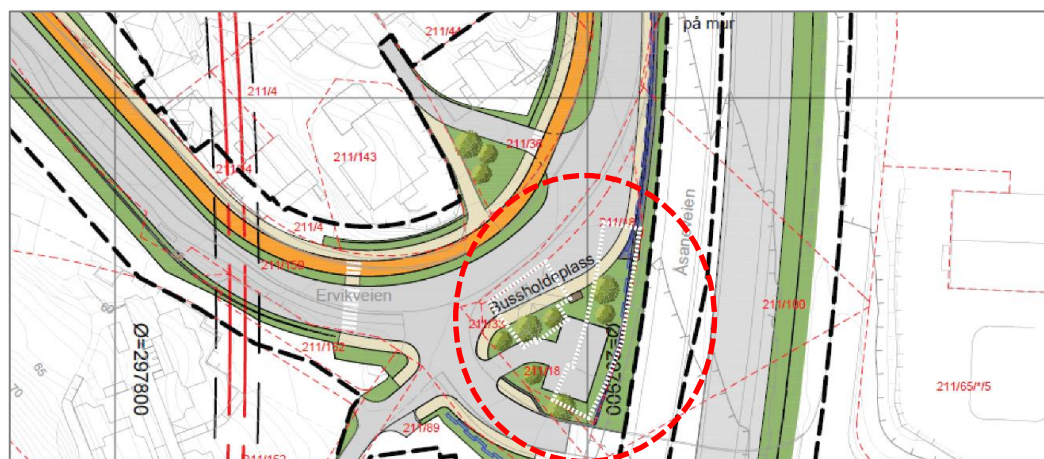
Figur 6-2: Eiendomskart med Ervikveien 67 markert med blå sirkel.

6.2 Beskrivelse av hvordan tiltaket berører eiendommen

Ervikveien 67 kommer i konflikt med vegsystemet planforslaget legger til rette for, og forutsettes derfor revet.

Figur 6-3 Utsnitt fra plankart. Ervikveien 67 markert med blå sirkel.

Figur 6-4: Utsnitt av illustrasjonsplan. Bygningsmassen i Ervikveien 67 markert med hvit stiplet linje innenfor den røde sirkelen.

6.3 Beskrivelse av eiendommen

6.3.1 Kulturhistorisk kontekst, bygningsmiljø og bygningsbeskrivelse

Kulturhistorisk kontekst: Rundt 1900 var Ervik i en overgangsfase fra jordbruk til andre leveveier, og hadde en markant folkevekst i perioden 1900-1960. Nye hus ble først og fremst reist langs Ervikveien, som var hovedveien nordover fra byen frem til motorveien ble bygd på slutten av 1980-årene. Ny bebyggelse ble også reist langs Selvikveien, i Stallkleiven og nordover mot Glasskaret. Området er preget av boligbebyggelse fra slutten av 1800-tallet og frem til i dag. Traseen for den Trondhjemske postvei går gjennom området mellom skolen og bedehuset. Åsane Billag bygget garasje på Sletteemyrene i Ervik i 1938. Det ble satt opp garasje med verkstedbygg og tankanlegg. Det ble også planlagt kontorlokaler og leilighet for verkstedmannen. Anlegget var fullt utbygget da krigen brøt ut i 1940 (BYA 2018: 18).

Etter krigen ekspanderte virksomheten, men i 1968 gjorde vedtaket om ny riksvegtrase sitt til at virksomheten ble flyttet til Nyborg. Deler av anlegget står fortsatt i dag (Ervikveien 72). Rundt dette anlegget finner vi en tidlig boligkonsentrasjon i Åsane. Med unntak av ett fra slutten av 1800-tallet, er brorparten av bygningene i området fra 1930-1970. Den dominerende hustypen er en «rødlandshuslignende» boligtype med murt kjeller/førsteetasje, liggende kledning i andre etasje og saltak. Ofte med et stort vindu der det er stue. Bygningstypen er dominerende her i perioden 1950-1970, og man finner dem igjen i hele det omtalte området. Bygningstypen har, tross materialmangel, ofte høy kvalitet og det var ofte selvbyggere med middels til god inntekt som bygget. I området finnes også flere bygninger med butikklokaler i første etasje med boliger over fra 1930-årene (Ervikveien 67) og 1960-årene (Ervikveien 65) (BYA 2018: 18).

Figur 6-5 Flyfoto av Sletteemyrene fra 1966. Garasjeanlegget til Åsane Billag til høyre (blå sirkel, med Ervikveien 67 i forkant vist med rød sirkel). Anleggelsen av dagens E39 medføre at garasjene til Åsane Billag måtte rives. Kilde: Byantikvaren i Bergen, Tilleggsrapporter til kulturminnegrnlag: Bybanen fra sentrum til Åsane: 18.

Alder, arkitektur og stilart: Ervikveien 67 ble oppført som næringsbygg antatt en gang mellom 1930-1940. Næringsvirksomheten omfattet lager-, salg og service av bilgummi.

Bygningstype, konstruksjon og detaljer: Bygningen ligger langs Ervikveien, nordøst for krysset inn til Stallkleiven. Bygningen er oppført i to etasjer. Første etasje er oppført som en høy sokkeletasje av betongmur med munkepuss. Andre etasje er oppført av reisverk/bindingsverk kledt med liggende skråpanel. Bygget har originale vindu- og døråpninger. Taket er valmet med en liten svai, tekket med lappskifer. I takfasaden mot vest er det takopplett. Det er innsatt i alt tre takvinduer, ett mot nord og to mot sør. Bygningen har to pipeløp. Takrenner og nedløp er i sort plast. Mot sørvest er det utgang til åpen altan (tilbygd etter første byggeår).

Bygningens underetasje rommet opprinnelig et delelager/vaskehall/vaktrom/garasjebygg tilknyttet Åsane Billag. Overetasjen var innredet som kontor, spiserom og arkiv, etter hvert også dusjrom. Manglende byggesakstegninger gir utilstrekkelige grunnlag for å opprinnelig beskrive planløsning/innhold.

6.3.2 Historiske foto:

Figur 6-6 Flyfoto fra hhv. 1951 og 1970. Kilde: 1881.no

Figur 6-7 Flyfoto fra hhv. 1980 og 2005. E39 er ferdig utbygd. Kilde: 1881.no

Figur 6-8 Flyfoto fra 1966 av eiendommen sett fra sørvest. Foto: Widerøe's Flyveselskap A/S. Kilde: Marcus, UiB.

6.3.3 Dagens situasjon: Endringer, bruk og tilstand

Bygningsmessige endringer: Ved befaring består eiendommen av et butikk/forretningsbygg, og et carportbygg i bakkant, langs E39.

I 1975 ble det byggemeldt og gitt byggetillatelse for ulike innvendige endringer. Tidligere delelager ble søkt ominnredet til butikk på ca. 30 m², tidligere vaktrom (ved bensinpumpen) til lagerkontor, og tidligere spiserom ble søkt ominnredet til kontor. Omkleddningsrom og spiserom samt to dusjer ble montert i 2. etasje (tidligere kontor for kontrollør). Rommet ble delt med lettvegg, og dusjen ble montert i det tidligere arkivrommet.

I 1982 ble det søkt om bruksendring/ombygging av det tidligere dekkvulkaniseringsverksted og blikkenslagerverksted i 1. etasje til et utstillingslokaler for biler. Samtlige tidligere tredelte vinduer ble byttet ut med vippevinduer med mål 120 x 120 cm. Ett vindu på 60 x 120 cm ble byttet ut mot et fast. Alle de todelte vinduene ble byttet til vippevinduer med mål 120 x 120 cm. Det store tredelte vinduet i front mot Ervikveien ble beholdt. Garasjeporter i front ble byttet ut med faste vinduer i samme bredde som portene, og inngangsdøren forble uendret. Garasjeporten mot nordøst ble byttet ut med tidsmessige port med vindusfelt i overkant. Ferdigattest forelå samme år, i 1982.

I 1984 ble det gitt byggetillatelse for bod- og vaskehus, samt carport. Dette prosjektet ble trolig aldri realisert. Det finnes ingen fotografier eller flyfoto av bygget, kun markering på situasjonskart datert 11.11.1982.

I 1986 ble det byggemeldt et nytt carportbygg langs E39, i bakkant av boligen. Eksisterende garasje ble revet. Ferdigattest for carportbygget forelå i 1984. Tegninger fra byggemeldingen viser at det var tiltenkt en carport som tilbygg til næringsbygget. Dette prosjektet ble trolig aldri realisert. Det finnes ingen fotografier eller flyfoto av carporten, kun markering på situasjonskart datert 31.10.1986.

Stilart i dag: Med unntak av altanen i øst samt nye vinduer og garasjeport har bygget bevart sitt opprinnelig preg.

Dagens funksjon/bruk: Bygget er i bruk som butikk/forretningsbygg.

Tilstand: Bygget fremstår som alminnelig vedlikeholdt.

6.3.4 Foto dagens situasjon

Figur 6-9 Fotografi av fasade nord, tatt fra Ervikveien. Foto: Asplan Viak.

Figur 6-10 Fotografi av fasade sør og vest, tatt fra krysset Ervikveien x Stallkleiven. Foto: Asplan Viak.

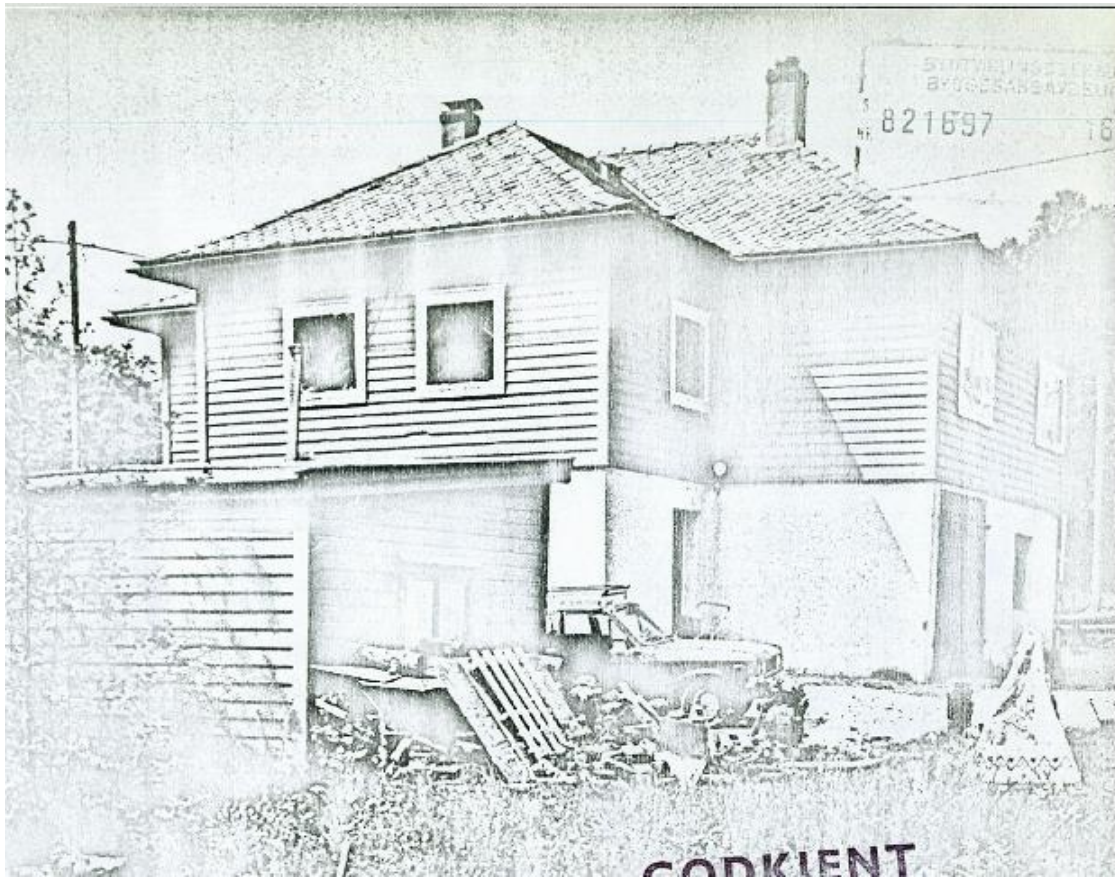

Figur 6-11 Fotografi av fasade sør. Foto: Asplan Viak.

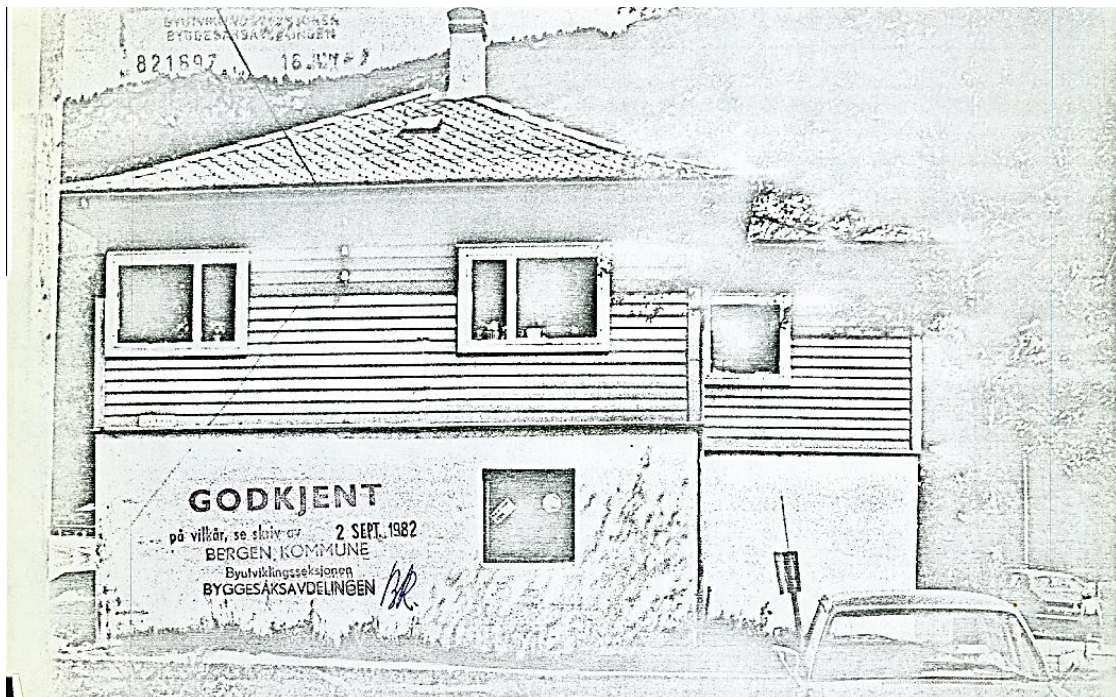
6.3.5 Tegninger

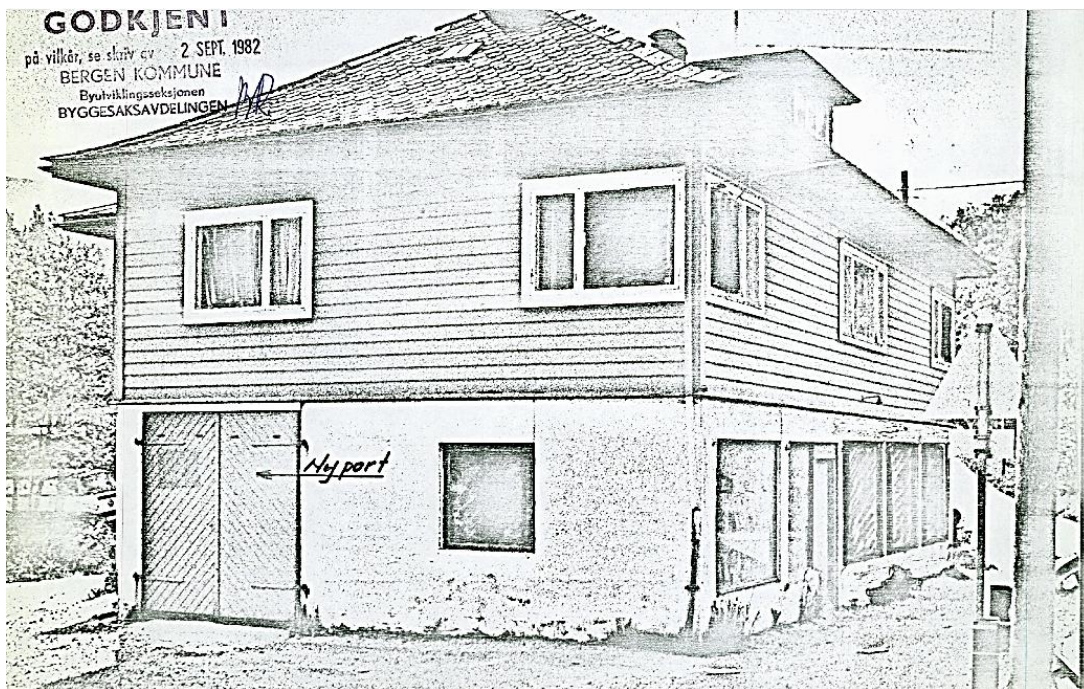
Figur 6-12 Situasjonsskart. Tilbygg markert i rødt ble byggemeldt i 1982. Kilde: Bergen kommune, Byggesaksarkivet.

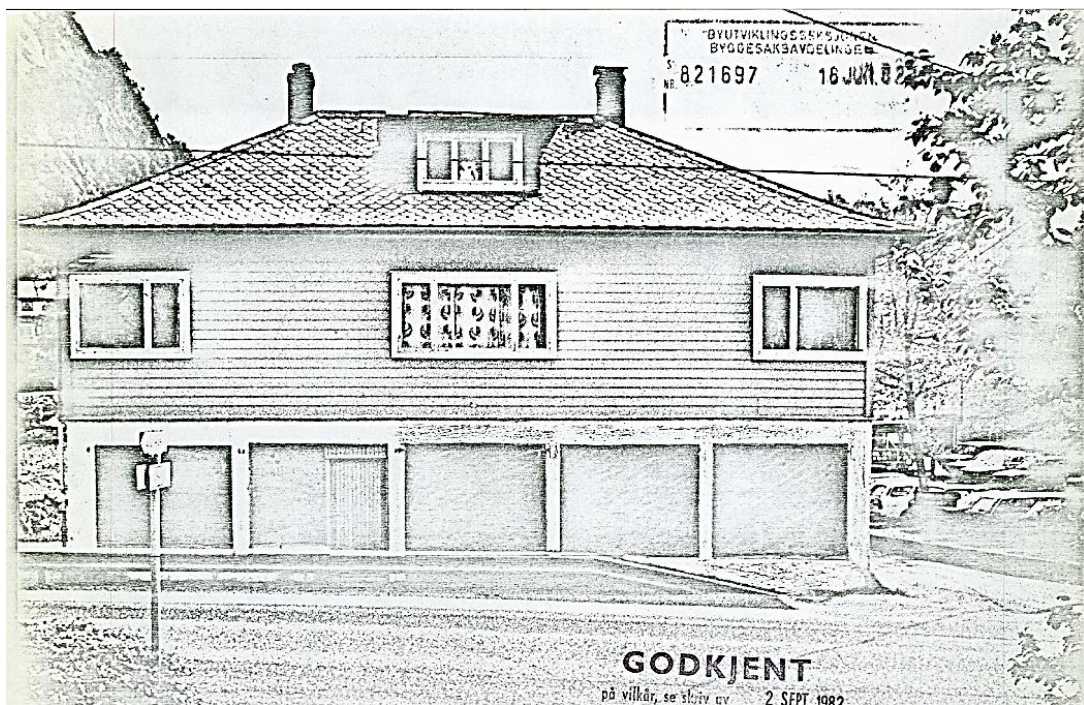
Figur 6-13 Fasade vest. Vedlagt byggemelding fra 1982. Kilde: Bergen kommune, Byggesaksarkivet.

Figur 6-14 Fasade vest. Vedlagt byggemelding fra 1982. Kilde: Bergen kommune, Byggesaksarkivet.

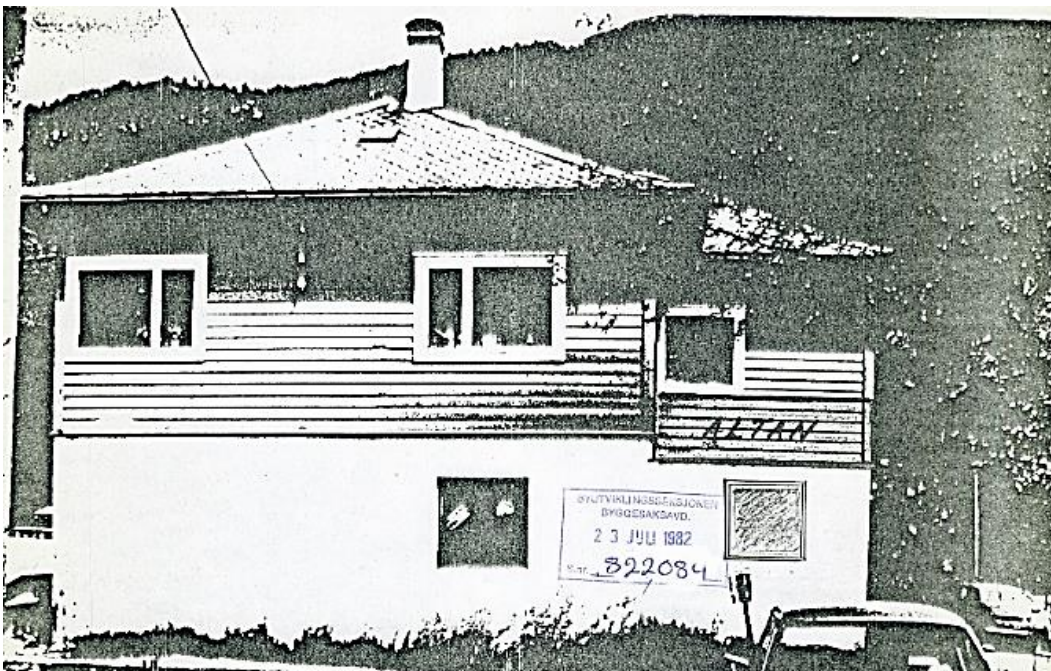
Figur 6-15 Fasade nord. Fotografi med påtegnet ny garasjeport. Vedlagt byggemelding fra 1982. Kilde: Bergen kommune, Byggesaksarkivet.

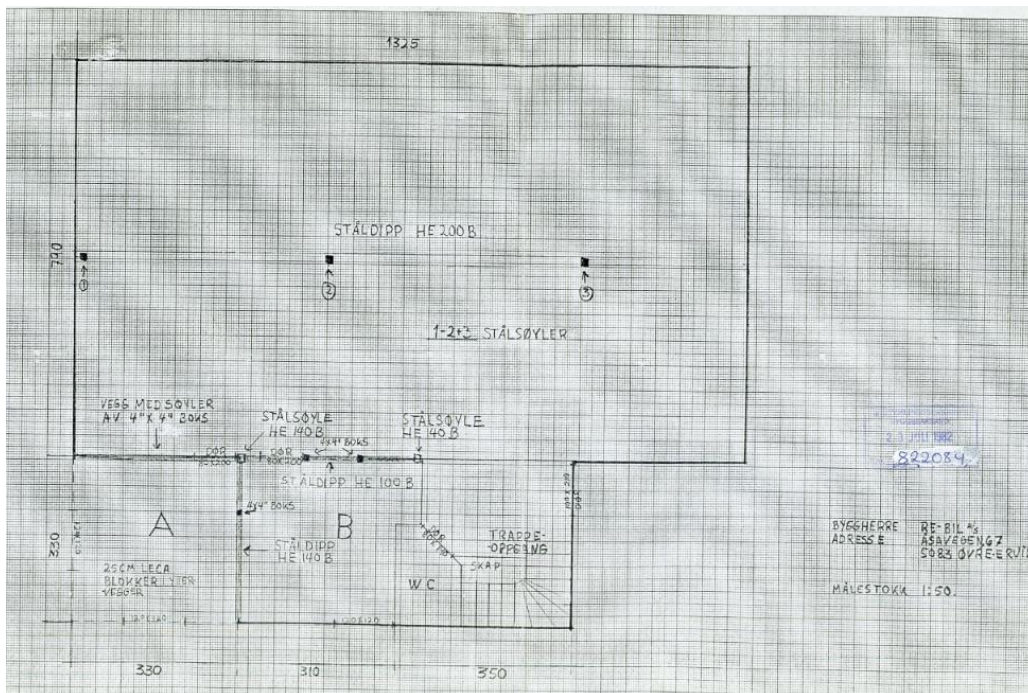
Figur 6-16 Fasade vest. Fotografi med påtegnet nye vinduer i underetasjen mot vei. Vedlagt byggemelding fra 1982. Kilde: Bergen kommune, Byggesaksarkivet.

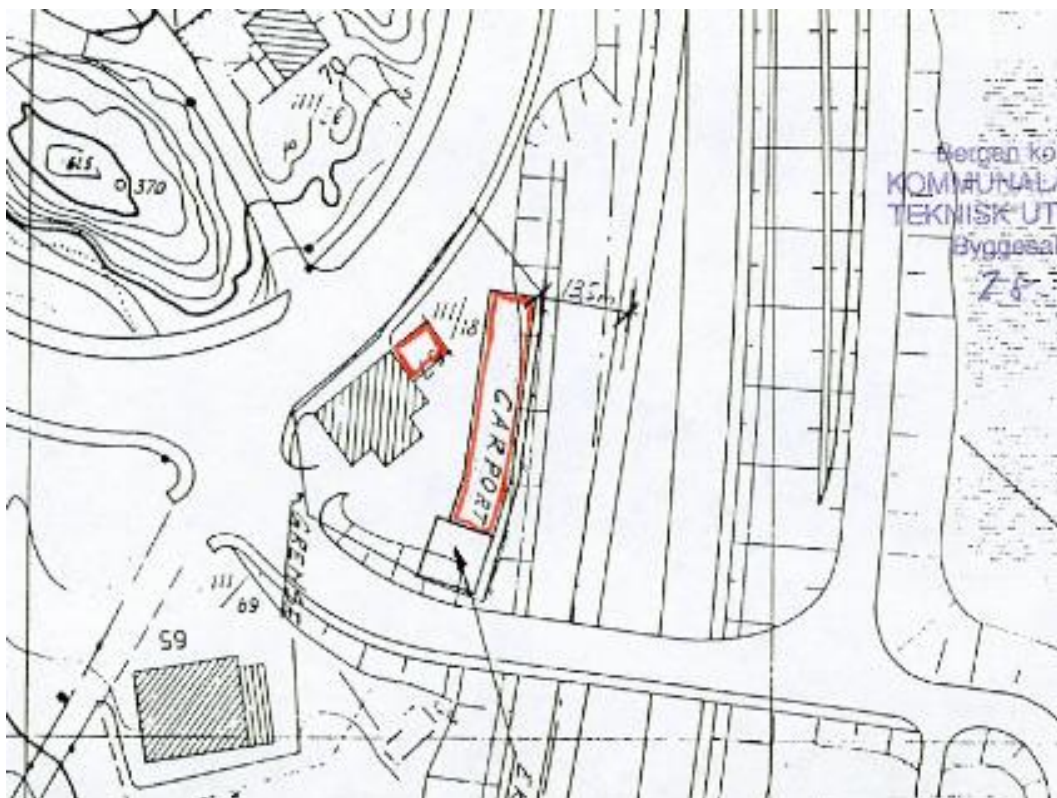
Figur 6-17 Fasade øst. Fotografi med påtegnet ny altan, grunnmur og vindu. Vedlagt byggemelding fra 1982. Kilde: Bergen kommune, Byggesaksarkivet.

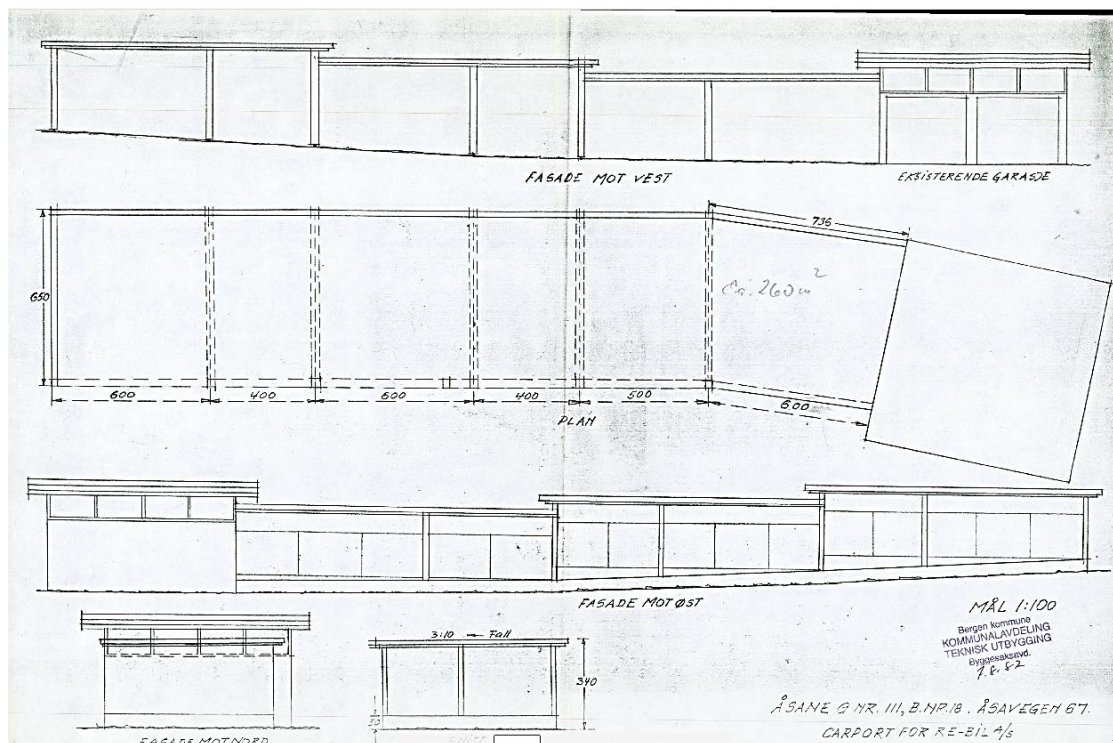
Figur 6-18 Fasade sør. Fotografi med påtegnet ny altan, grunnmur og vindu. Vedlagt byggemelding fra 1982. Kilde: Bergen kommune, Byggesaksarkivet.

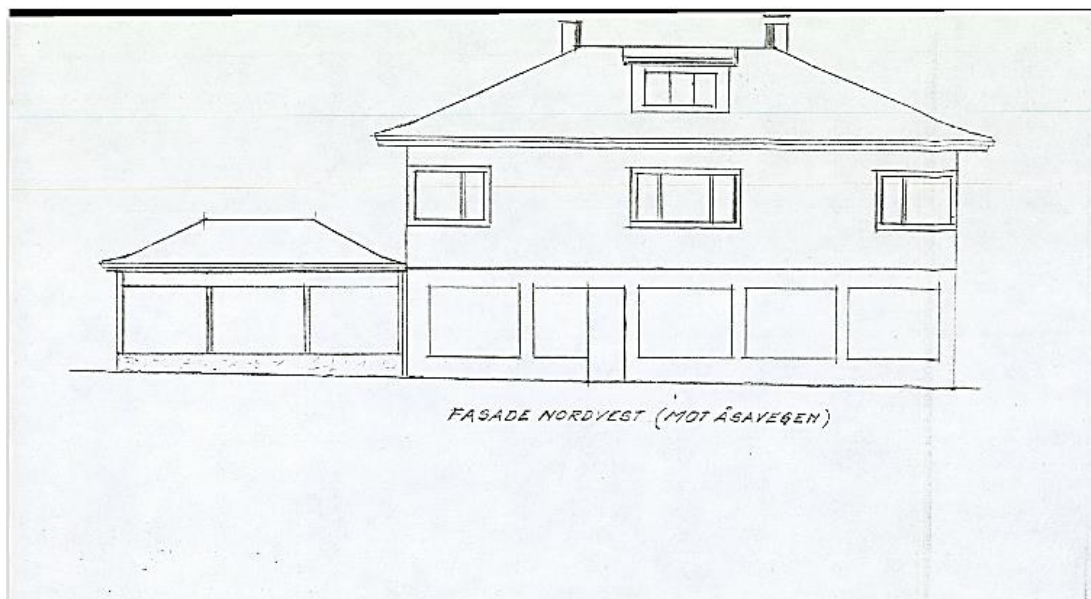
Figur 6-19 Plantegning av underetasjen. Tegning som lå vedlagt byggemelding fra 1982, og viser den nye altanen i sørøst. Kilde: Bergen kommune, Byggesaksarkivet.

Figur 6-20 Situasjonsskart. Nytt tilbygg mot nordøst og nytt carportbygg ble byggemeldt i 1986. Kilde: Bergen kommune, Byggesaksarkivet.

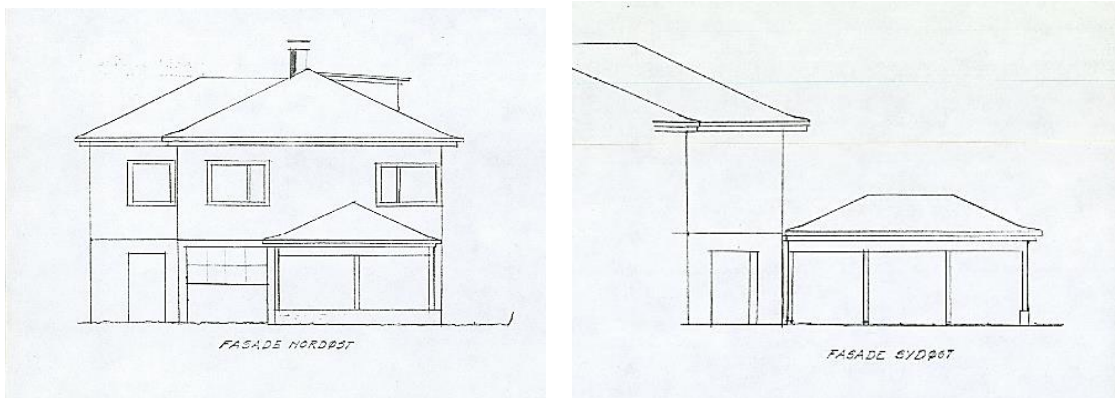

Figur 6-21 Fasade- og plantegning. Tegning lå vedlagt byggemelding om nytt carportbygg fra 1986. Kilde: Bergen kommune, Byggesaksarkivet.

Figur 6-22 Fasade vest. Tegning av nytt tilbygg vedlagt byggemelding i 1986. Tilbygget ble trolig ikke bygget. Kilde: Bergen kommune, Byggesaksarkivet.

Figur 6-23 Fassade nordøst og sørøst. Tegninger av nytt tilbygg, vedlagt byggemelding fra 1986. Tilbygget ble trolig ikke bygget. Kilde: Bergen kommune, Byggesaksarkivet.

Figur 6-24: Det finnes ikke fotografier eller flyfoto av dette bygget, kun markering på situasjonskart datert 11.11.1982. Kilde: Bergen kommune, Byggesaksarkivet.

6.4 Kilder

- Bergen kommune, Byggesaksarkivet.
- [Bergen byleksikon](#)
- Byantikvaren i Bergen, TILLEGG TIL Kulturminnegrunnlag Bybanen fra sentrum til Åsane Delrapport 2 2018: 16-17): [Bergen kommune - Tilleggsrapporter til kulturminnegrunnlag: Bybanen fra sentrum til Åsane](#)

7 Ervikveien 70B og 72

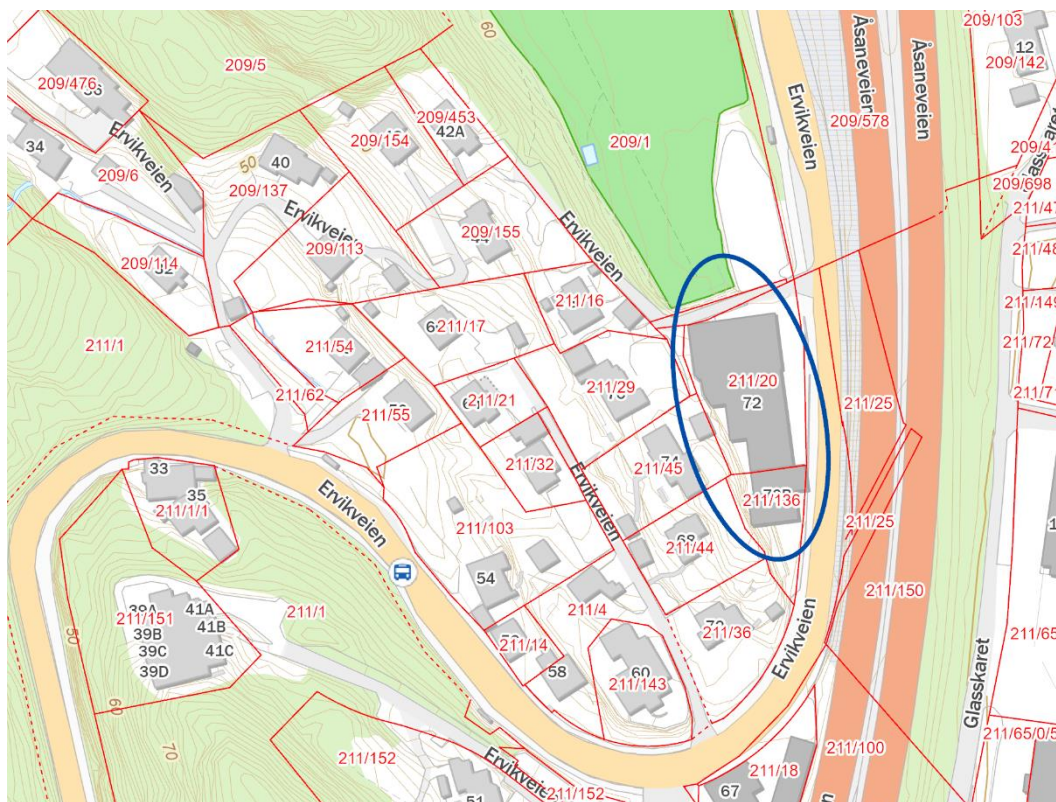
I det følgende gis en beskrivelse av dagens situasjon basert på tilgjengelig informasjon og fotografier av bygningen tatt 04.04.2022.

Figur 7-1: Oversiktskart med eiendommen markert

7.1 Bygningsinformasjon og vernestatus

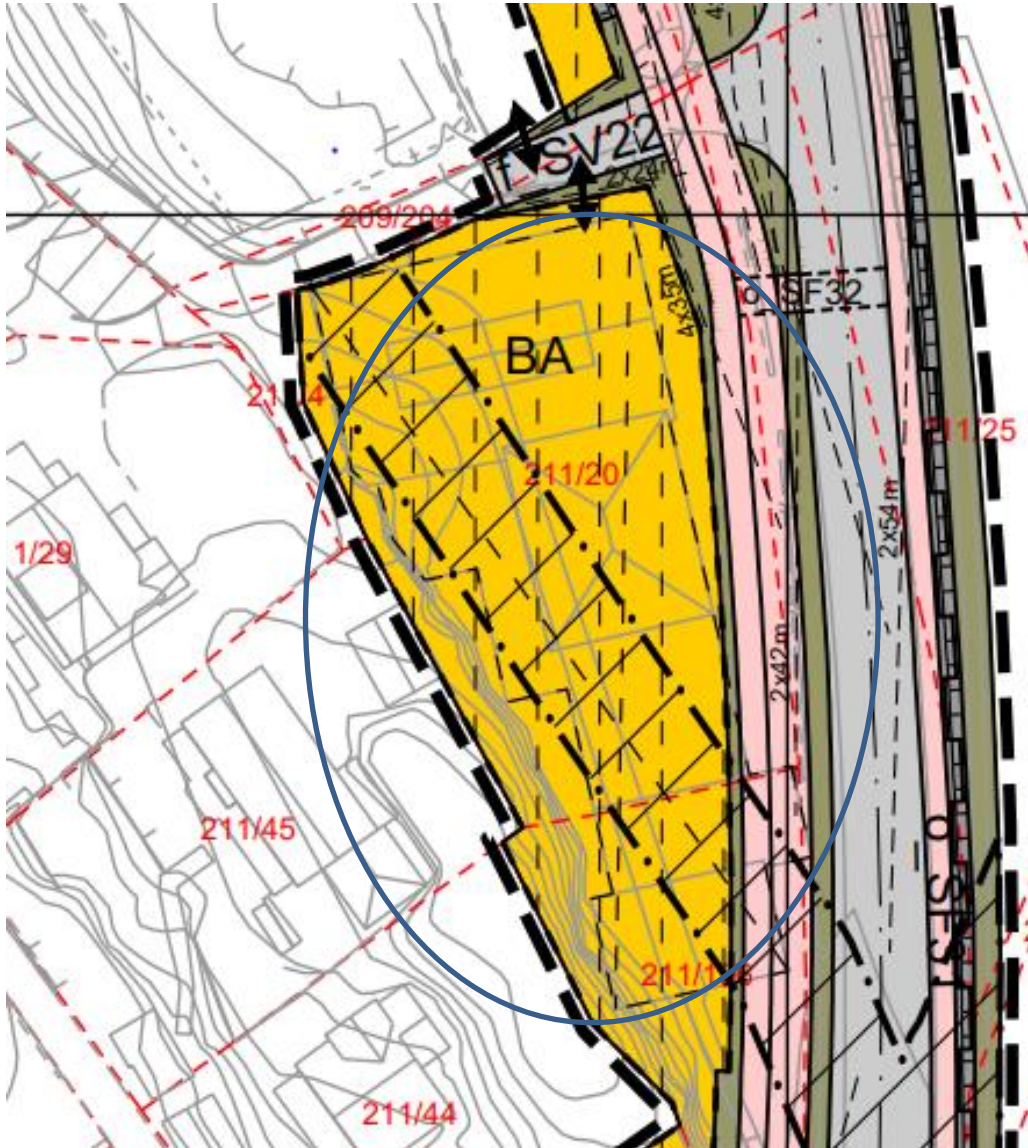
Fylke	Vestland	
Kommune	Bergen	
Adresse	Ervikveien 70B og 72	
Gnr/bnr.	#70B: 211/136 #72: 211/20	
Bygningsnr	#70B: 9487115 #72: 139694872	
Byggeår	#70B: 1951 #72: 1938	
SEFRAK-ID	Ingen	
Askeladden-ID	Ingen	
Riksantikvarens NB-register	Nei	
Vernestatus	Omtalt i Byantikvarens «Tillegg til kulturminnegrunnlag» delrapport 3.	
Planstatus	<p>KPA 2018: Avsatt til framtidig bebyggelse og anlegg – ytre forfettingssone, samt faresone H390_2 – luftkvalitet og H210_3, rød støvsone.</p> <p>Inngår i «Delstrekning 3, Eidsvågtunnelen – Tertneskrysset, og forlengelse av Fløyfjellstunnelen».</p>	

Figur 7-2 Eiendomskart med Ervikveien 70B-72 markert med blå sirkel.

7.2 Beskrivelse av hvordan tiltaket berører eiendommen

Ervikveien 70B og 72 kommer i konflikt med planlagt vegsystem og hovedsykkelrute, og forutsettes derfor revet.

Figur 7-3 Utsnitt fra plankartet. Ervikveien 70B og 72 markert med blå sirkel.

Figur 7-4: Utsnitt av illustrasjonsplan. Bygningsmassen som rives er markert med sort, stiplet linje innenfor rød sirkel.

7.3 Beskrivelse av eiendommen

7.3.1 Kulturhistorisk kontekst, bygningsmiljø og bygningsbeskrivelse

Kulturhistorisk kontekst: Rundt 1900 var Ervik i en overgangsfase fra jordbruk til andre leveveier, og hadde en markant folkevekst i perioden 1900-1960. Nye hus ble først og fremst oppført langs Ervikveien, som var hovedveien nordover fra byen frem til motorveien ble bygd på slutten av 1980-årene. Ny bebyggelse ble også reist langs Selvikveien, i Stallkleiven og nordover mot Glasskaret. Området er preget av boligbebyggelse fra slutten av 1800-tallet og frem til i dag, samt at traseen for den Trondhjemske postvei går gjennom området mellom skolen og bedehuset.

Åsane Billag bygget garasje på Slettemyrene i Ervik i 1938. Det ble satt opp garasje i sammenheng med verkstedbygg og tankanlegg. Det ble også planlagt kontorlokaler og leilighet for verkstedmannen. Anlegget var fullt utbygget da krigen brøt ut i 1940. Åsane Billag har hatt mye å si for utviklingen i kommunen. Billaget er et halvkommunalt selskap. I 1940 hadde billaget 18 busser med til sammen 466 sitteplasser. I 1954 var antallet busser 33 og 1117 sitteplasser, og i 1972 ca. 60 busser med 2 700 sitteplasser (Åsane Bygdebok: 449). Etter krigen ekspanderte virksomheten, men i 1968 gjorde vedtaket om ny riksvegtrase sitt til at virksomheten ble flyttet til Nyborg. Deler av anlegget står fortsatt i dag (Ervikveien 72).

Rundt anlegget ligger et lite boligområde. Med unntak av ett hus fra slutten av 1800-tallet, er brorparten av bygningene i området fra 1930-1970.

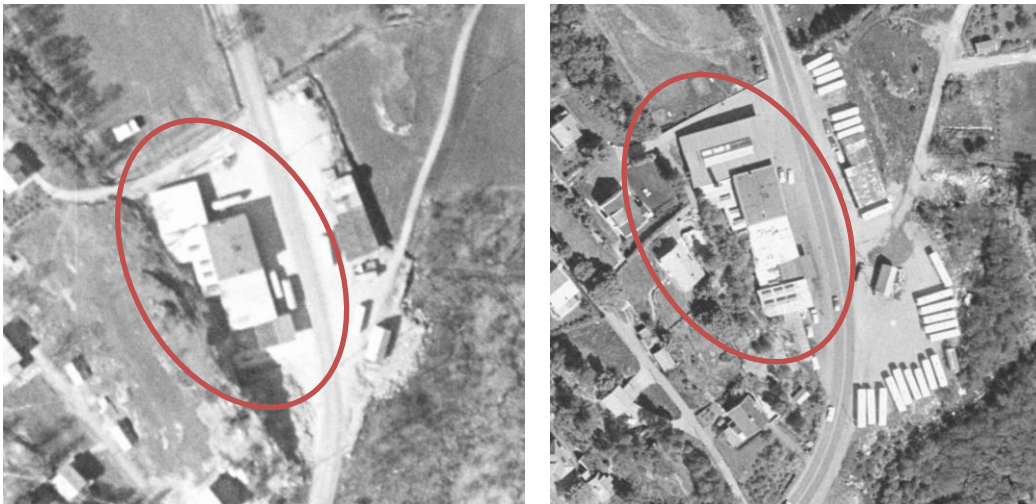
Figur 7-5 Garasjeanlegget til Åsane Billag til venstre (i rødt), med Ervikveien 67 i forkant (grønn sirkel). Anleggelsen av dagens E39 medføre at garasjene til Åsane Billag til høyre i bildet måtte rives. Flyfoto fra 1965 av eiendommen sett fra sør.

*Foto: Widerøe's Flyveselskap A/S.
Kilde: Marcus, UiB.*

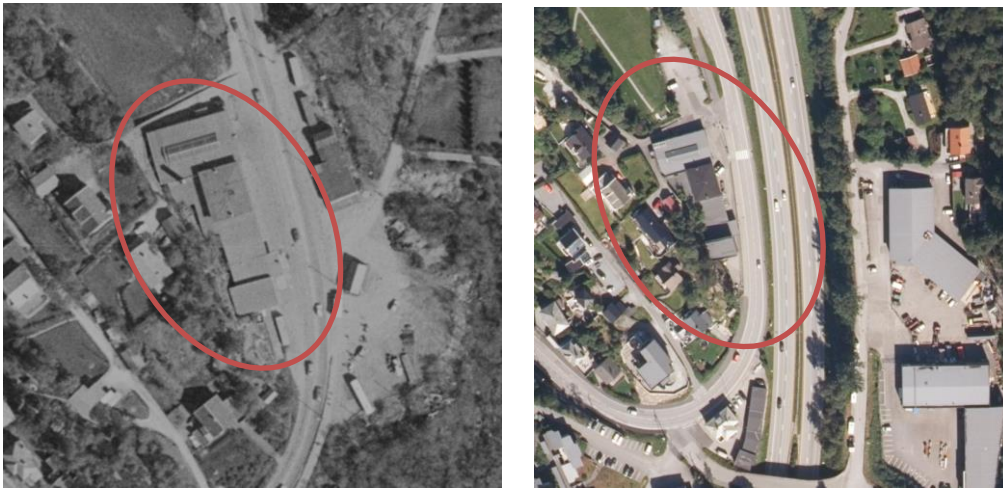
Alder, arkitektur og stilart: Ervikveien 70B og 72 ble oppført som næringsbebyggelse i 1951 og 1938.

Bygningstype, konstruksjon og detaljer: Bebyggelsen er bygget på fast fjell, og hadde opprinnelig yttervegger i pusset og malt betong. Taket var tekket med galvaniserte jernplater. Bebyggelsen rommet garasje med verkstedbygg og tankanlegg for Åsane Billag, senere Åsane Automobillag. Da det ikke finnes originale byggetegninger eller foto av bygningen fra byggeår, er opprinnelige fasader og planløsning ikke kjent.

Historiske foto:

Figur 7-6 flyfoto fra hhv. 1951 og 1970. Kilde: 1881.no.

Figur 7-7 flyfoto fra hhv. 1980 og 2020. Kilde: 1881.no.

Figur 7-8 Åsane billag i 1960. Eiendom 70B og 72 er markert med rød sirkel. Foto: Widerøe's Flyveselskap A/S. Kilde: Marcus, UiB.

7.3.2 Dagens situasjon: Endringer, bruk og tilstand

Bygningsmessige endringer: Ved befaring bestod eiendommen av næringsbebyggelse og en dagligvarebutikk med asfaltert parkeringsplass for besøkende i forkant.

I 1951 ble det byggemeldt en utvidelse av verkstedbygget. Byggemeldingen ble godkjent samme år. I byggemeldingen står det følgende å lese:

«Inntil nå har Billaget benyttet åpen smøreplass på sørsiden av hovedbygningen. Søknad om tilbygg som skal romme innebygd smøreplass, rekvisitarom, og ellers bli brukt til å få tilstrekkelig oppholdsrom, garderobe, vaskerom, toalett, bad mm for verkstedfolk, smører og vaskere. Tilbygget vil også blir brukt som garasje for to store biler. Åsane Automobillag».

I 1986-1987 ble det byggemeldt et påbygg på 70B og et tilbygg på 72. Innsendte tegninger viser at det også ble omsøkt et påbygg på 72, men dette ble trolig aldri realisert. Etter utvidelse og ombyggingen inneholdt planløsningen lager, tre kontorer, kafe, kjøkken, verksted for Åsane glasservice i første etasje, samt en ny dagligvareforretning (Joker) med postkontor. I andre etasje var det lager/mesalin, tre stk. WC, spiserom, trapperom, utstilling, tre kontorer, bod og åpent lager, og kontor, lager, to dusjer, to WC, kott og trapperom. I tredje etasje var det - for

det omsøkte påbygget til 70B - fire kontorer, spiserom, resepsjon, trapperom, garderobe og rekvisita-rom.

Ervikveien 70B: I 1993 ble det byggemeldt en bruksendring av industri og kontorbygg til hybelhus på til sammen syv hybler. Byggetillatelse ble gitt samme år, og endringen ble godkjent for en 5 års-periode. Ferdigattest forelå ved utgangen av 1993.

I 1994 ble det søkt om ulike fasadeendringer. Byggetillatelse ble gitt samme år, og ferdigattest forelå i juni 1994.

I 1996 ble det byggemeldt et takoverbygg på sørfasaden av eiendom 70B.

Ervikveien 70B er oppført i tre etasjer med flatt tak tekket med asfaltpapp. Gesimsen er belagt med bølgede stålplater i et ca. 1,5 meter bredt belte. Mot øst og Ervikveien er det et mindre takutstikk av betong som krager ut over inngangspartiet. Vestfasaden har lav brystningshøyde og to store vindusåpninger med tre høye og slanke tre-ramsvinduer uten sprosser i første etasje, og kvadratiske ett-rams vinduer (utført som hull i mur) uten sprosser i andre og tredje etasje. På fasaden mot nord er det to større to-rams vinduer og ett kvadratisk vindu i tredje etasje. På sørfasaden er det en port inn til første etasje.

Ervikveien 72 består i dag av to volumer. Det midterste volumet er et mellombygg, bygget i forlengelse av 70B, i samme stil, materialer og utførelse. Mellombygget er oppført i en etasje og har et større takutstikk, som muligens har vært tak over ventese. Fasaden mot øst har tre stk. fire-ramsvinduer, identiske med de man finner i fasaden på 70B men med høyere brystning.

Den søndre delen er oppført i to etasjer med en smal gesims som stikker ut ca. en halv meter. Mellombyggets gesims er videreført i fasaden, som er deler bygget opp horisontalt. Fasaden mot Ervikveien har en garasjeport og et fire-ramsvindu, samt to inngangsdører med glassfelt og et mindre smalt vindu i første etasje. I andre etasje er det tre stk. horisontale to-ramsvinduer i fasaden både mot øst og vest. Den nordre fasaden har kvadratiske ett-rams vinduer. Ingen av disse vinduene har sprosser. Taket er tekket med asfaltpapp, og har to pipestokker.

Bygget lengst mot nord, som inneholder dagligvareforretning, består i dag av et betongbygg med saltak i slak vinkel. I fasade mot vei er sideveggene trukket skrått ut og danner en innramming av hovedfasaden. Taket har antydning av et saltak tekket med sort asfaltpapp, og fasader er kledd i liggende skråpanel. På taket er det et lite avlangt og smalt takopplett med saltak, trolig for ventilasjonsanlegg. Mot nordvest er deler av taket inngjerdet.

Stilart i dag: Bygningene har preg av etterkrigsfunksjonalisme. Jokerbutikken er ombygd.

Dagens funksjon/bruk: Bygget er i bruk som næringsbebyggelse.

Tilstand: Byggene fremstår alminnelige godt vedlikeholdt.

7.3.3 Foto dagens situasjon

Figur 7-9 Fotografi av 70B nærmest og 72 bakerst. Fasade øst, mot Ervikveien.

Figur 7-10 Fotografi av 70B, fasade øst.

Figur 7-11 Fotografi av 70B til venstre og 72 til høyre.

Figur 7-12 Fotografi av 72 nærmest og 70B bakerst, sett fra sørvest.

Figur 7-13 Fotografi av 72, fasade nord.

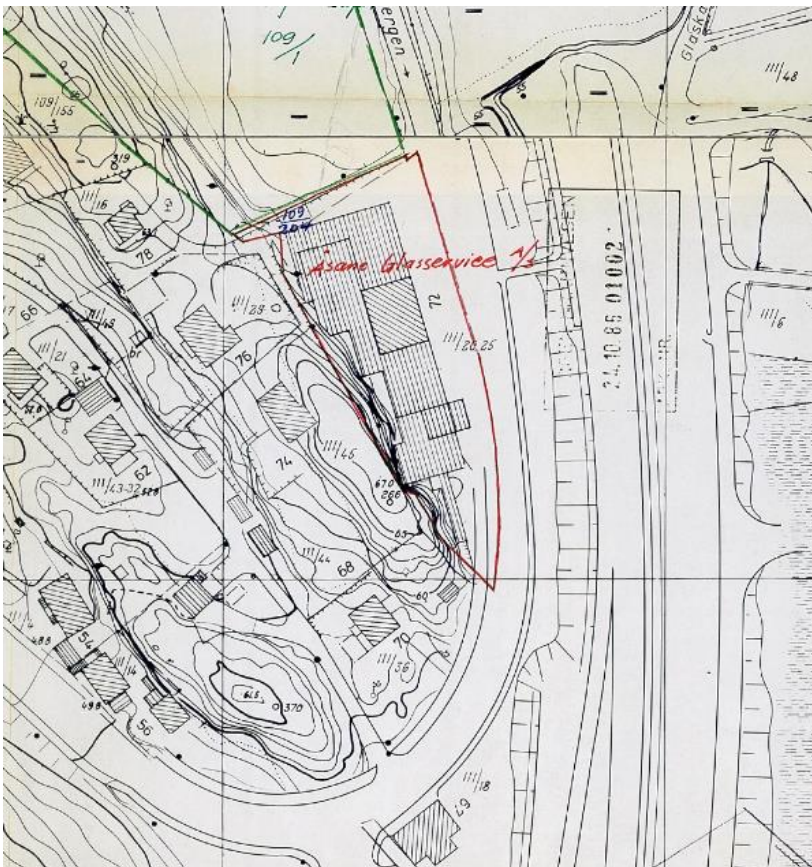

Figur 7-14: Fotografi av 72, fasade nord og vest.

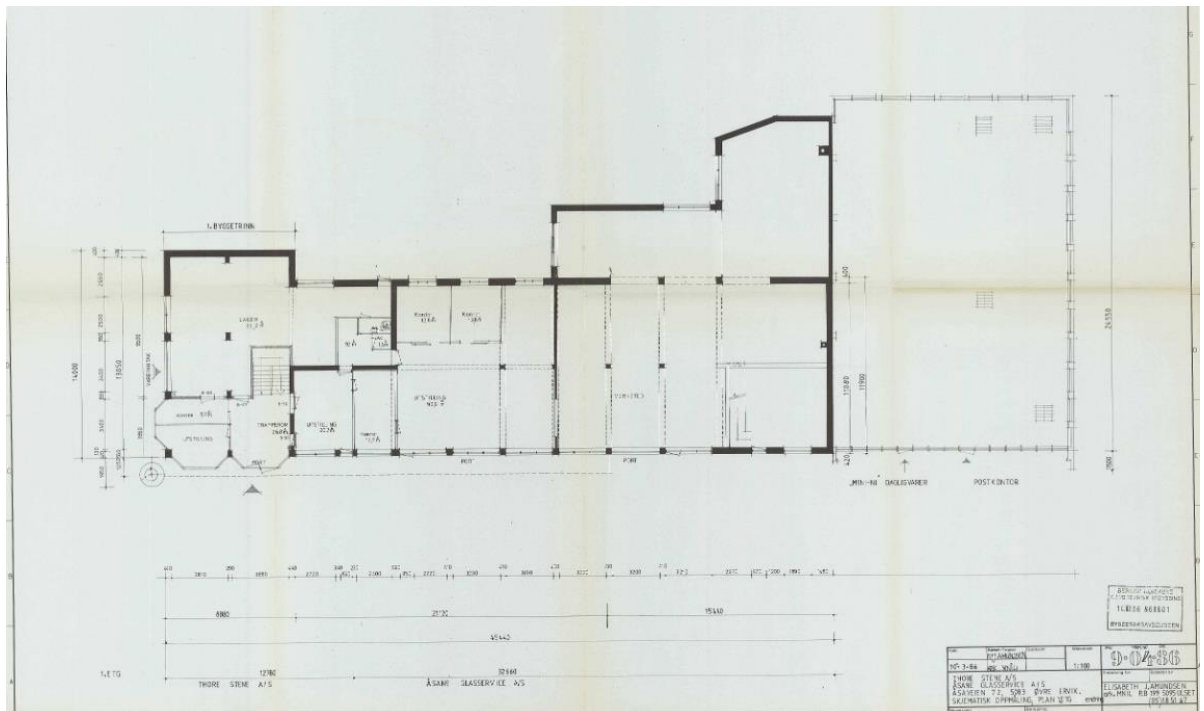

Figur 7-15 Fotografi av 72, fasade vest.

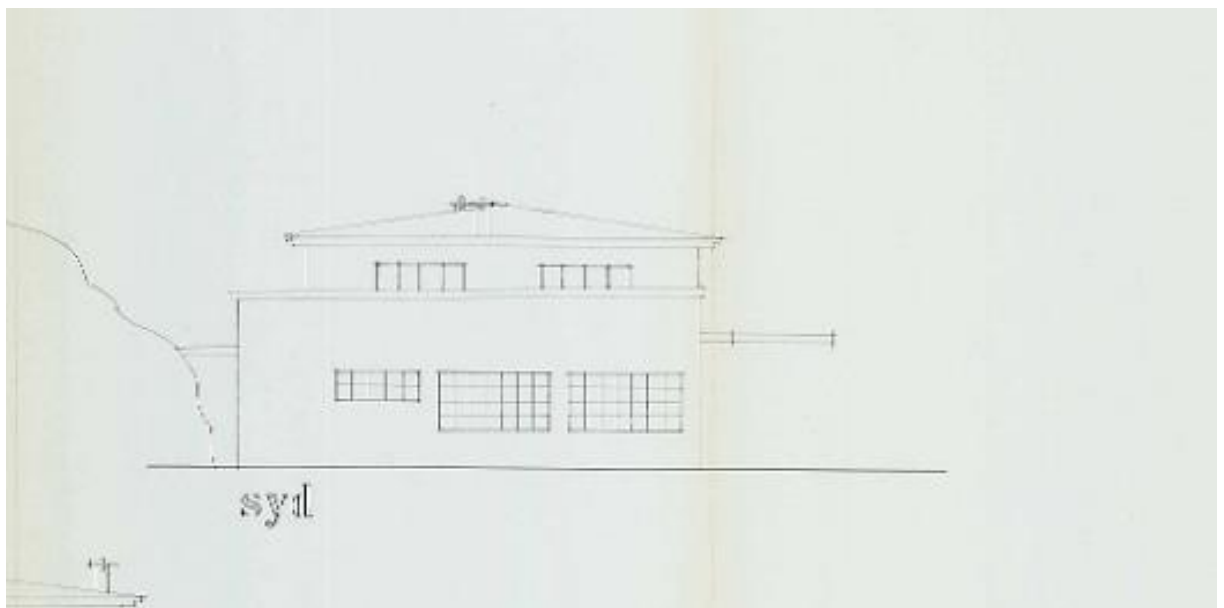
7.3.4 Tegninger

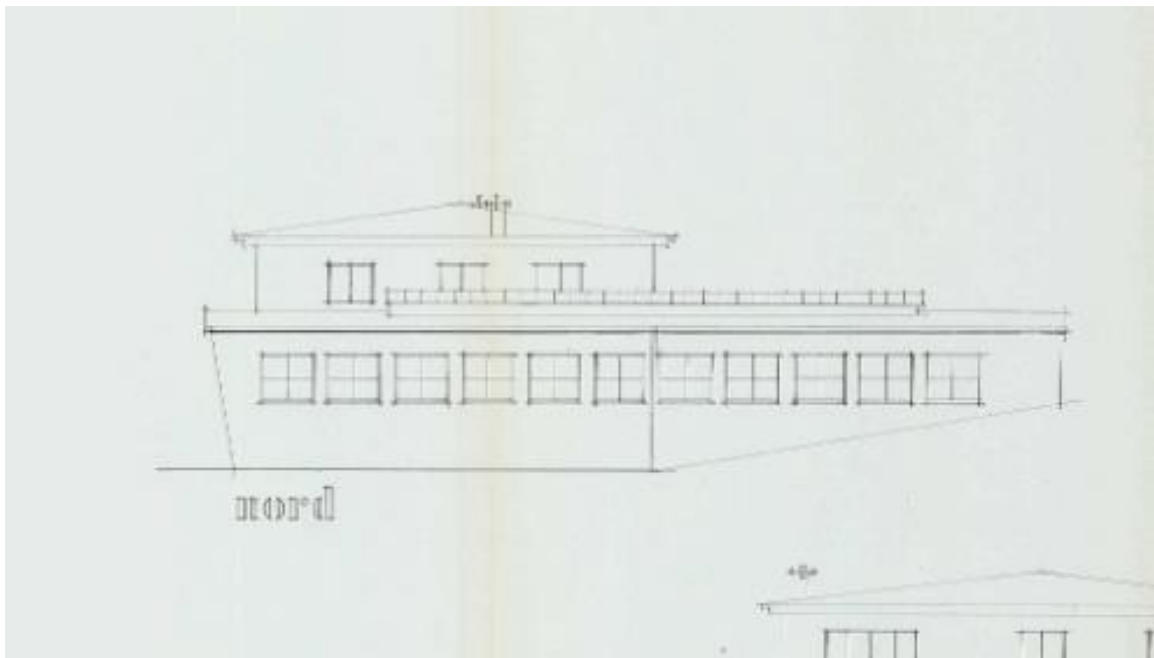
Figur 7-16 Situasjonskart. Vedlagt byggemelding fra 1986. Kilde: Bergen kommune, Byggesaksarkivet.

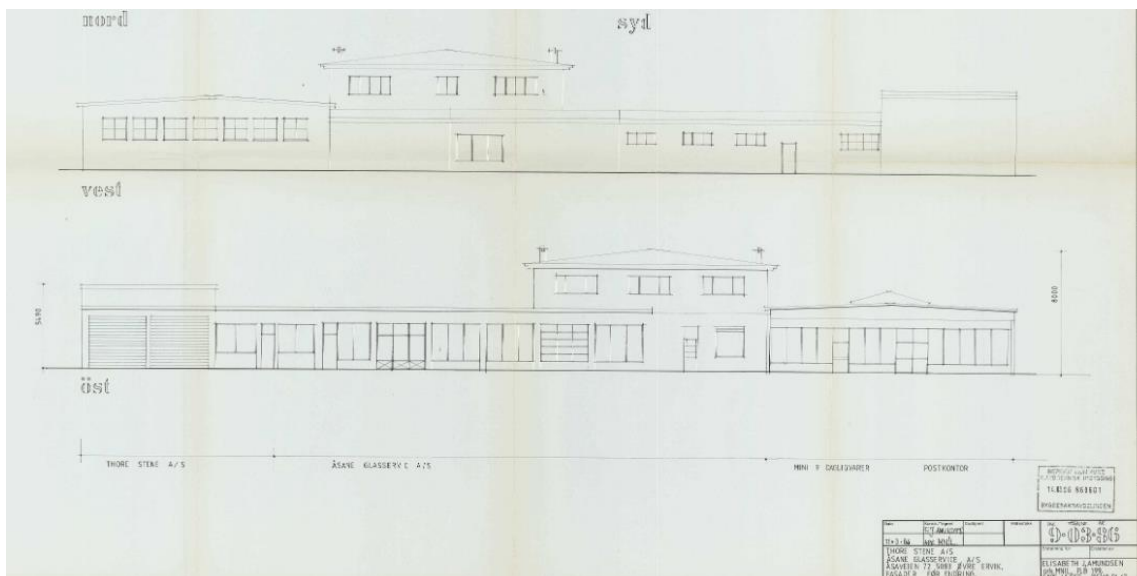
Figur 7-17 Planløsning. Vedlagt byggemelding fra 1986. Kilde: Bergen kommune, Byggesaksarkivet

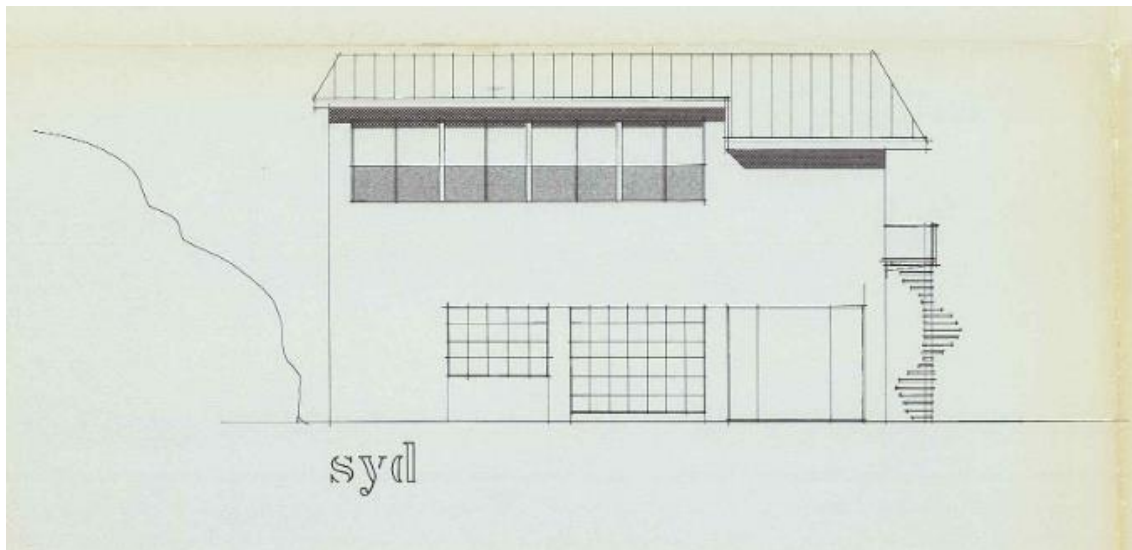
Figur 7-18 Fasade syd. Vedlagt byggemelding fra 1986. Kilde: Bergen kommune, Byggesaksarkivet.

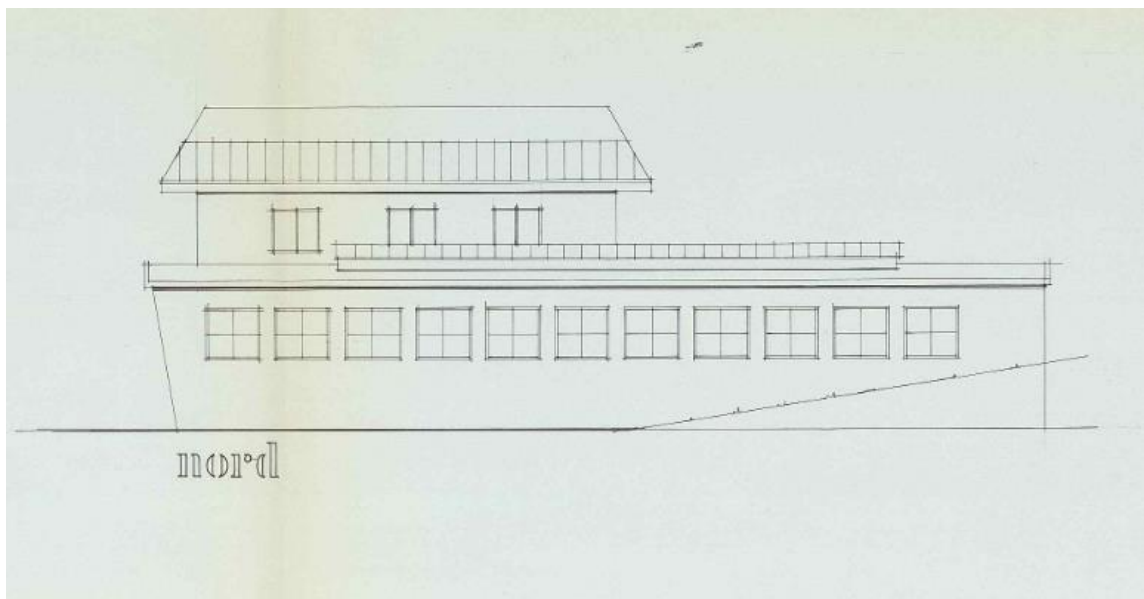
Figur 7-19 Fasade nord. Vedlagt byggemelding fra 1986. Kilde: Bergen kommune, Byggesaksarkivet.

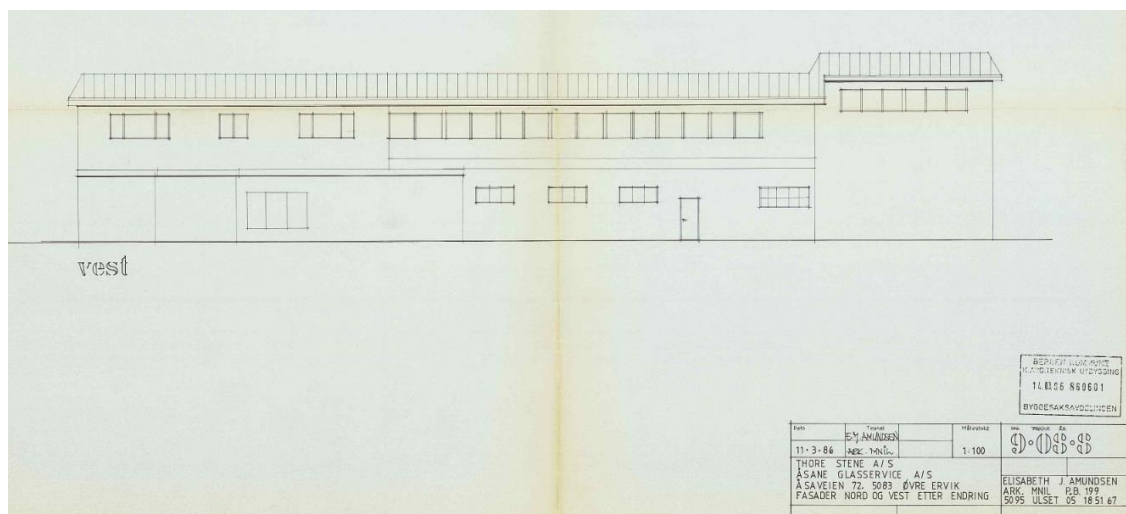
Figur 7-20 Fasade vest og øst. Vedlagt byggemelding fra 1986. Kilde: Bergen kommune, Byggesaksarkivet.

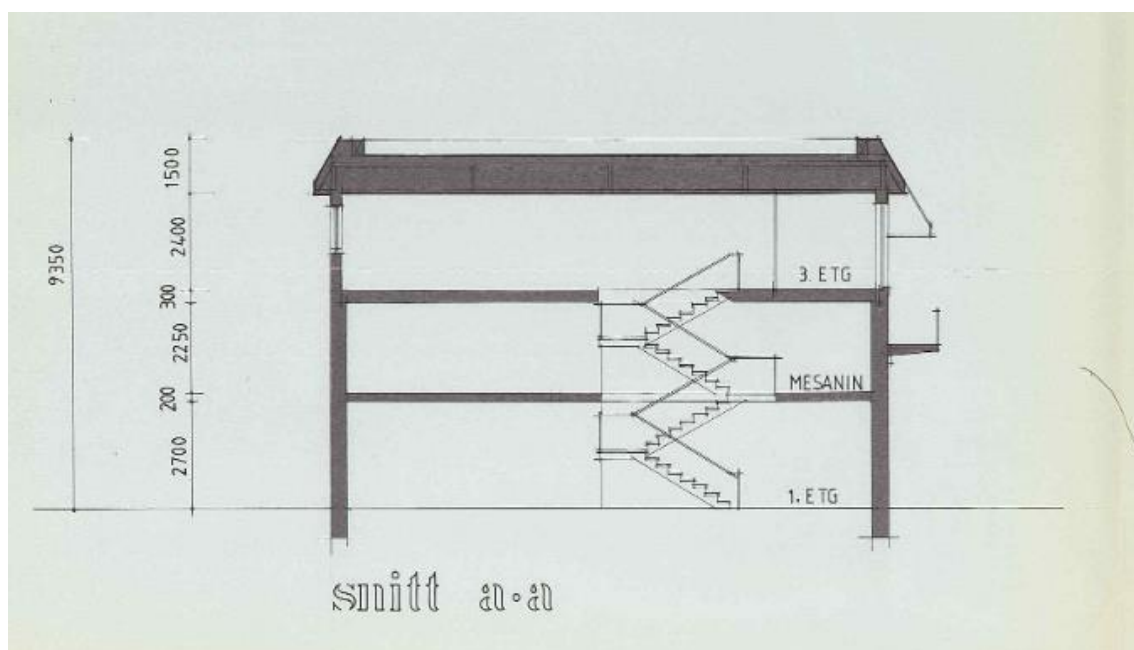
Figur 7-21 Fasade syd, etter endring. Vedlagt byggemelding fra 1986. Kilde: Bergen kommune, Byggesaksarkivet.

Figur 7-22 Fasade nord, etter endring. Vedlagt byggemelding fra 1986. Kilde: Bergen kommune, Byggesaksarkivet.

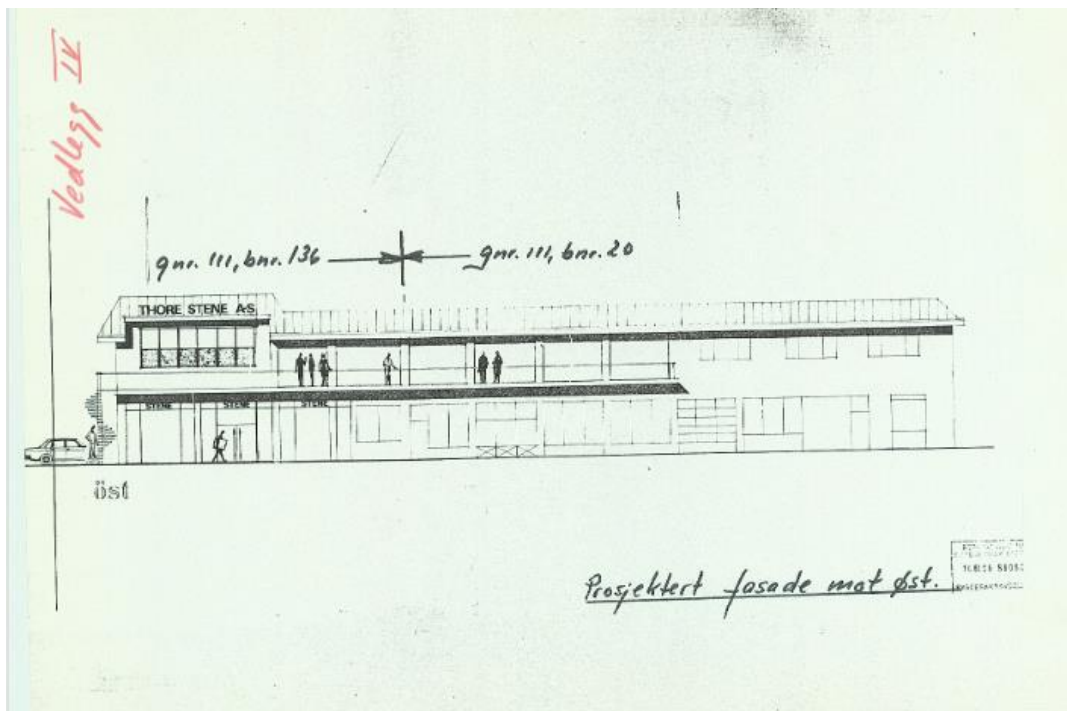

Figur 7-23 Fasade vest, etter endring. Vedlagt byggemelding fra 1986. Kilde: Bergen kommune, Byggesaksarkivet.

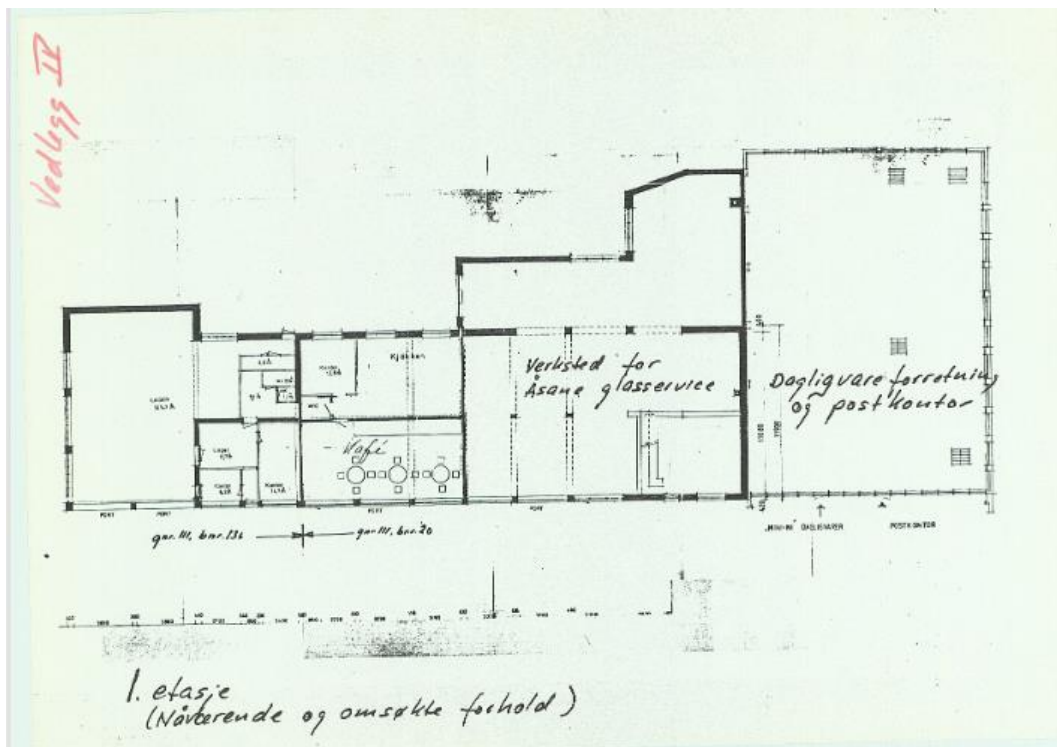

Figur 7-24 Snitt, etter endring. Vedlagt byggemelding fra 1986. Kilde: Bergen kommune, Byggesaksarkivet.

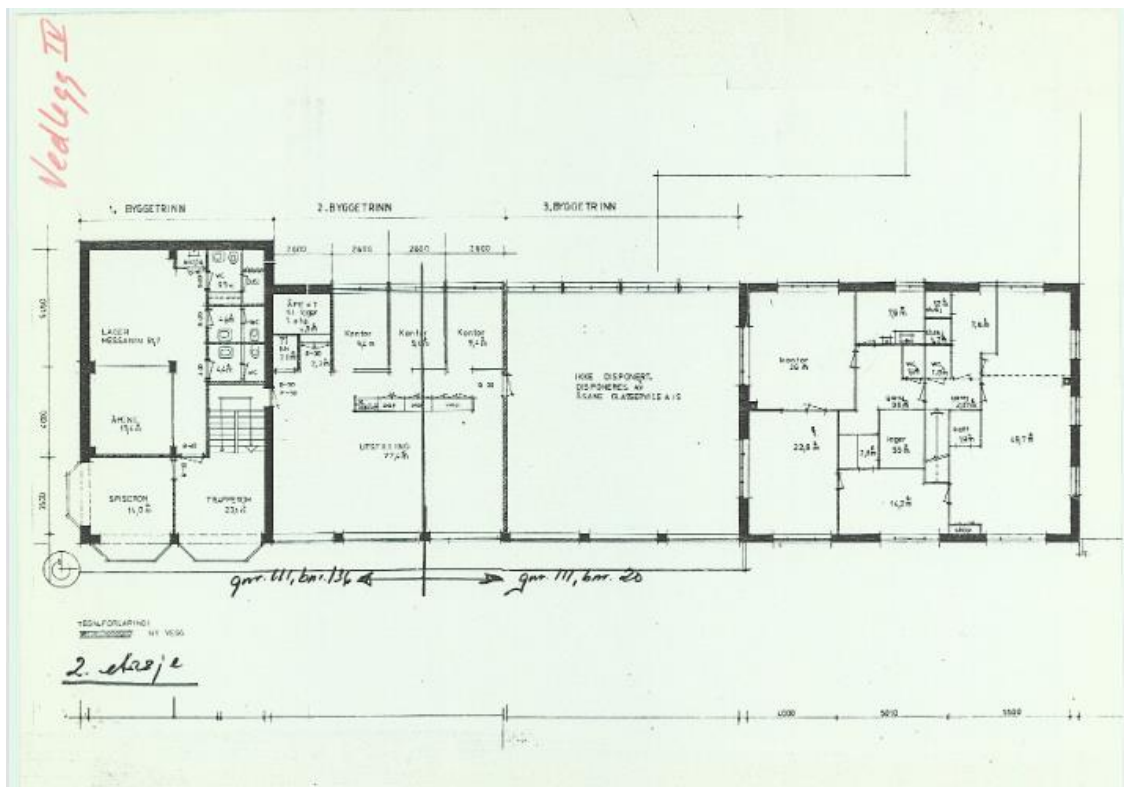

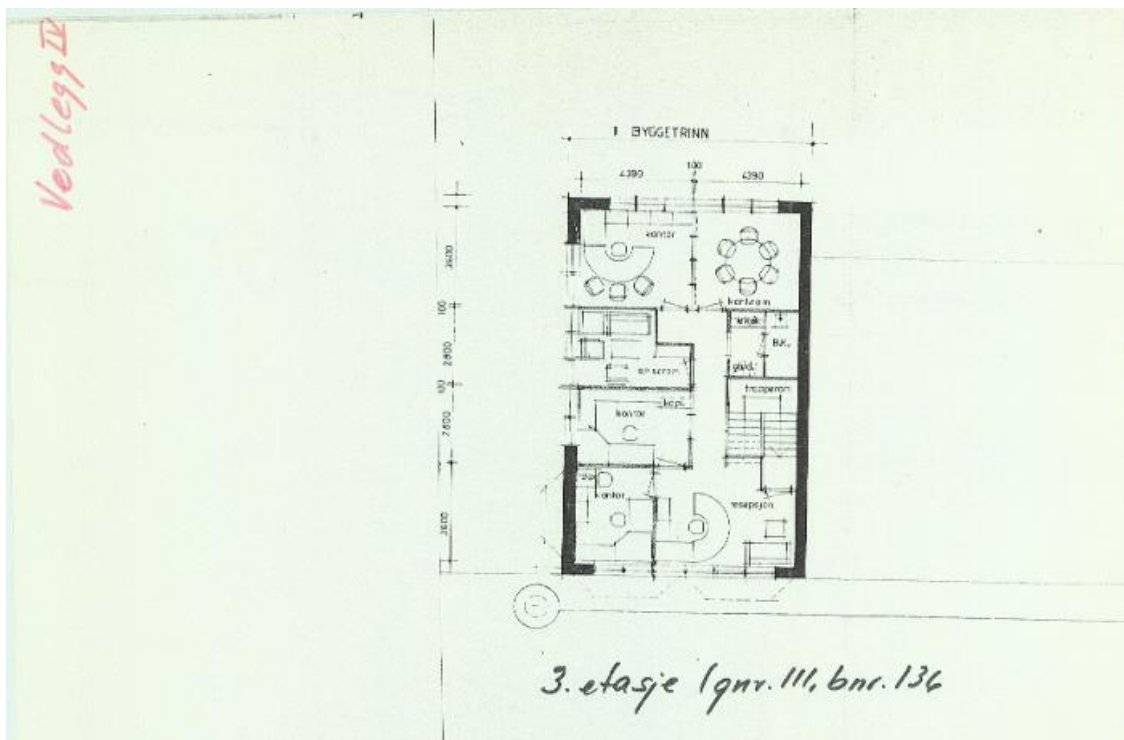
Figur 7-25 Fasade øst, etter endring. Vedlagt byggemelding fra 1986. Kilde: Bergen kommune, Byggesaksarkivet.

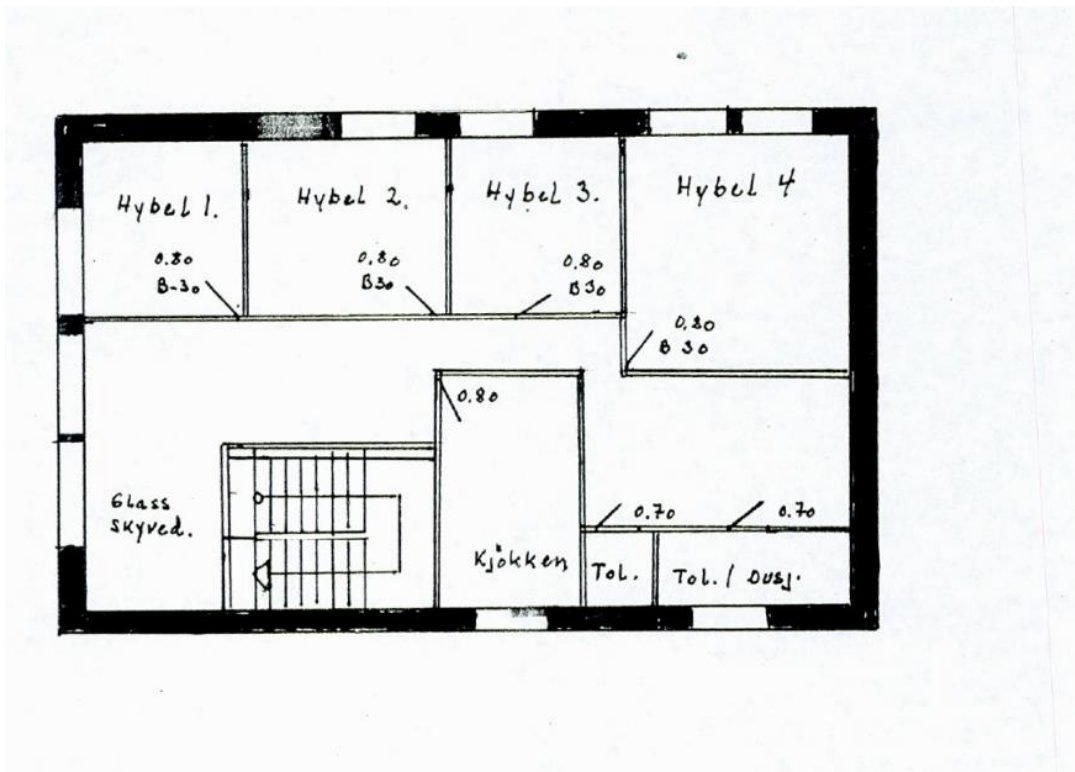
Figur 7-26 Planløsning, 1 etg. Vedlagt byggemelding fra 1986. Kilde: Bergen kommune, Byggesaksarkivet.

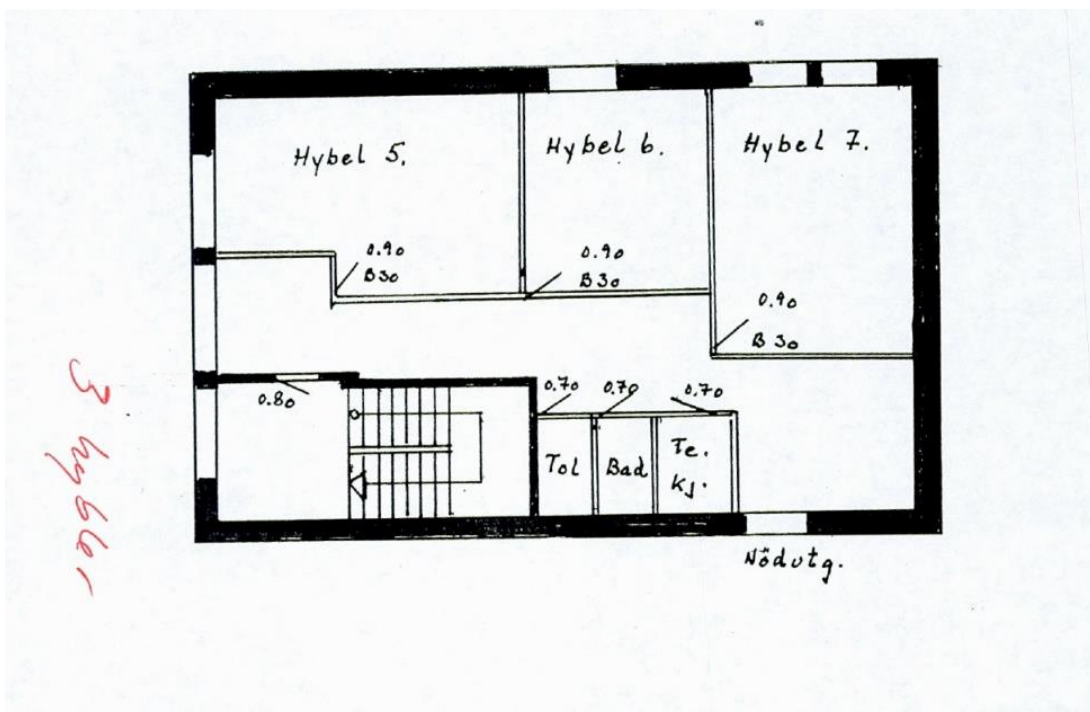
Figur 7-27 Planløsning, 2 etg. Vedlagt byggemelding fra 1986. Kilde: Bergen kommune, Byggesaksarkivet.

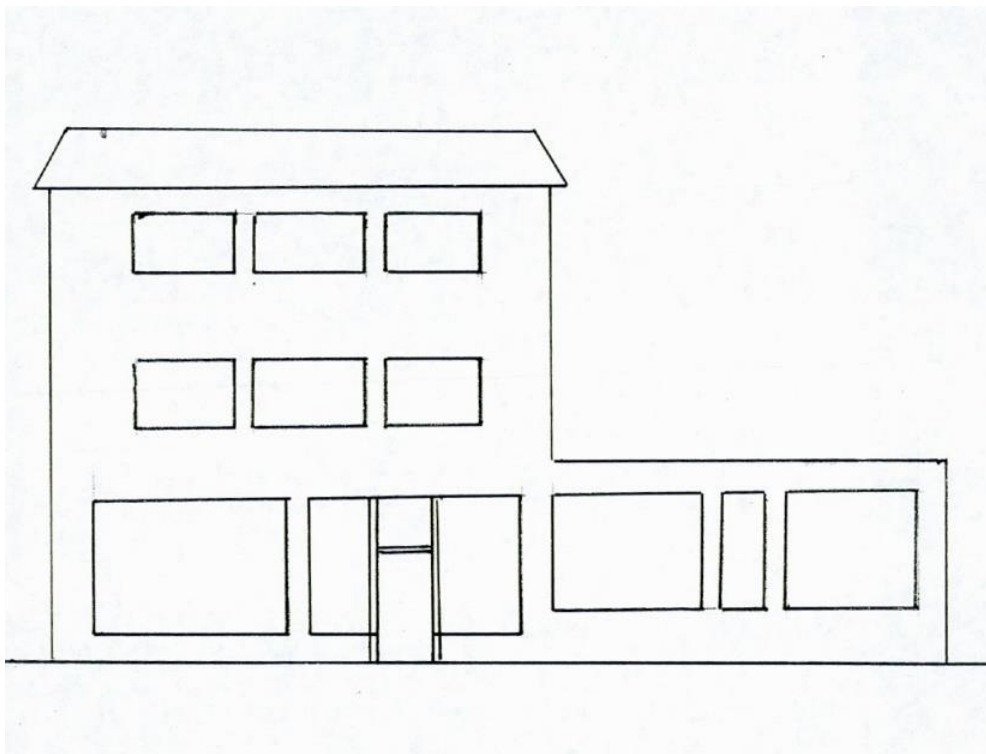
Figur 7-28 Planløsning, 3 etg. Vedlagt byggemelding fra 1986. Kilde: Bergen kommune, Byggesaksarkivet.

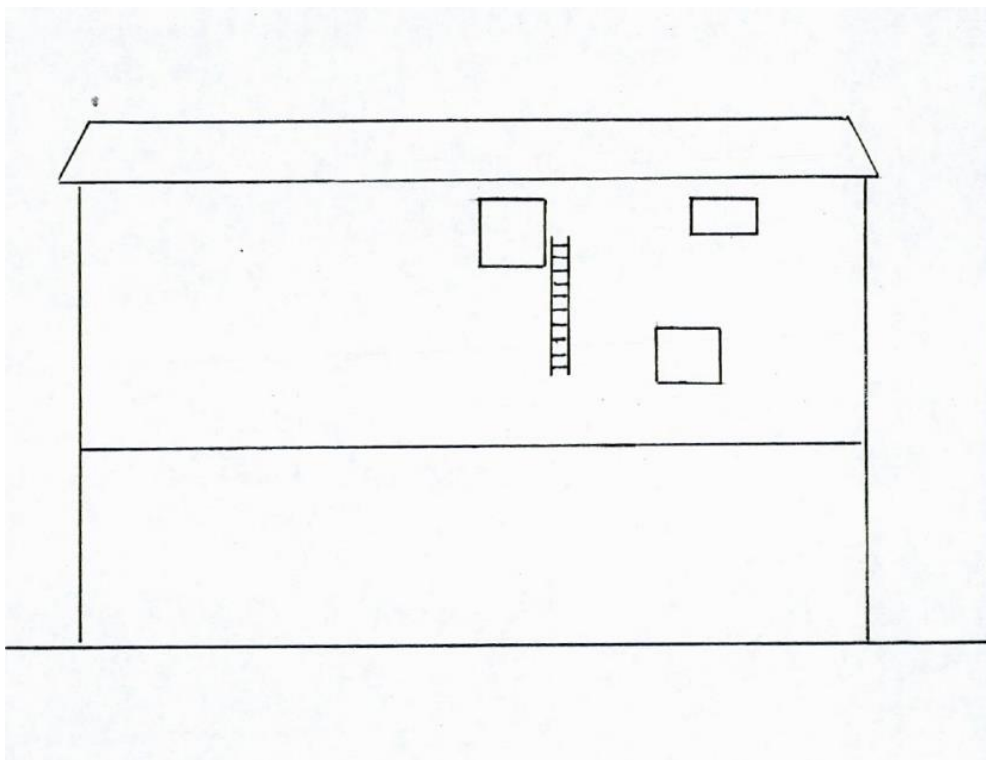
Figur 7-29 Planløsning ved bruksendring til hybler i 1993. Eiendom 70B. Kilde: Bergen kommune, Byggesaksarkivet.

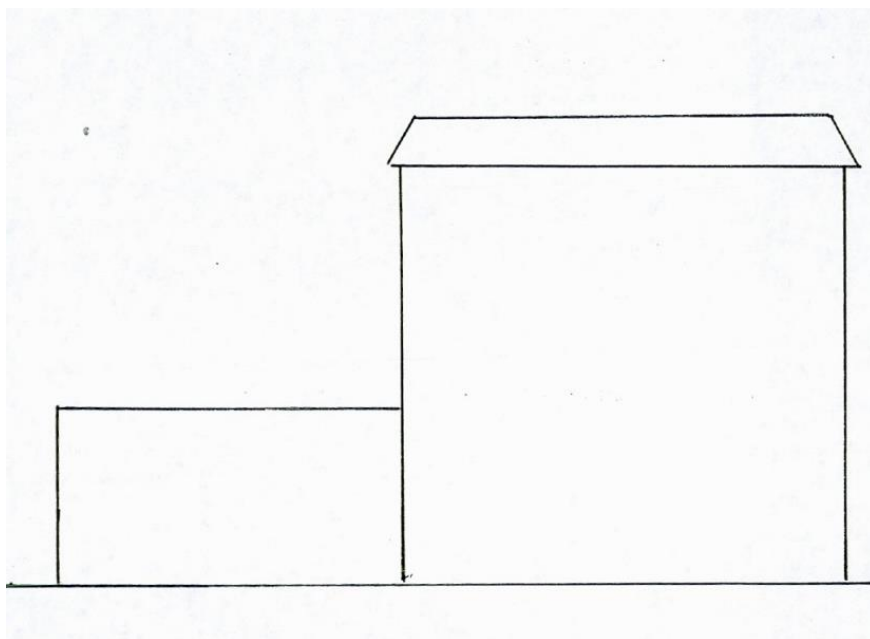
Figur 7-30 Planløsning. Vedlagt byggemelding om bruksendring til hybler i 1993. Eiendom 70B. Kilde: Bergen kommune, Byggesaksarkivet.

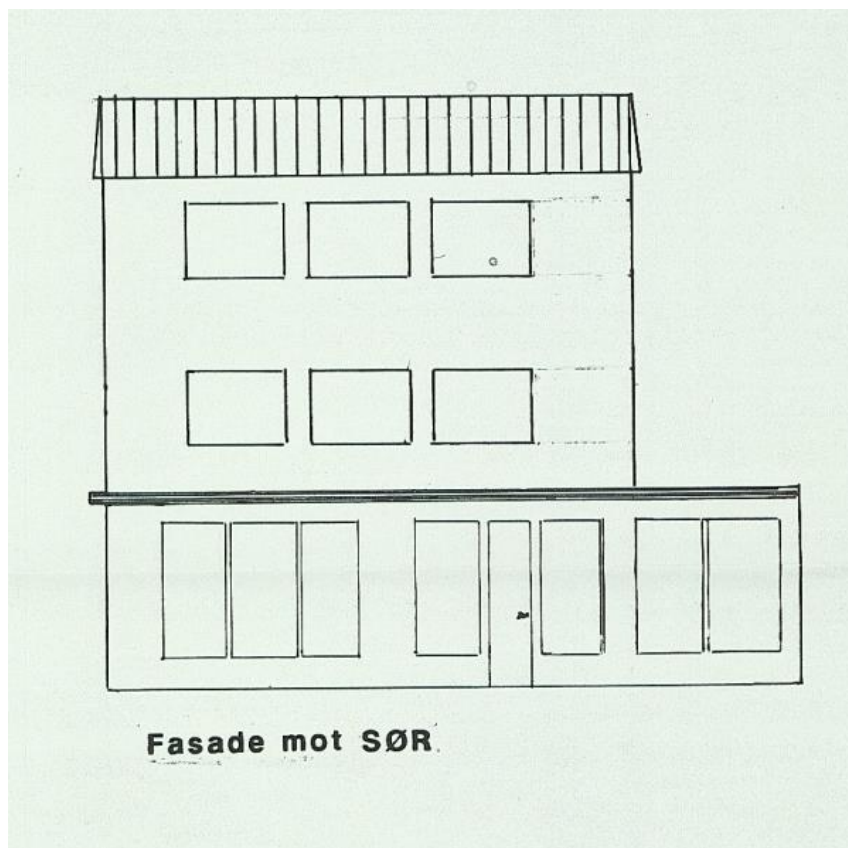
Figur 7-31 Fasade øst. Vedlagt byggemelding om bruksendring til hybler i 1993. Kilde: Bergen kommune, Byggesaksarkivet.

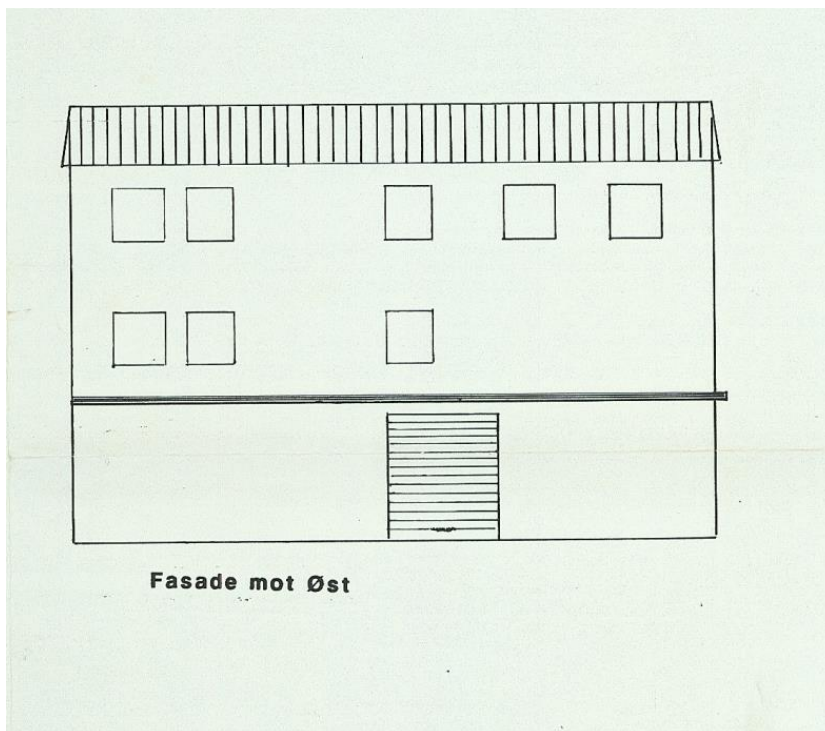
Figur 7-32 Fasade nord. Vedlagt byggemelding om bruksendring til hybler i 1993. Kilde: Bergen kommune, Byggesaksarkivet.

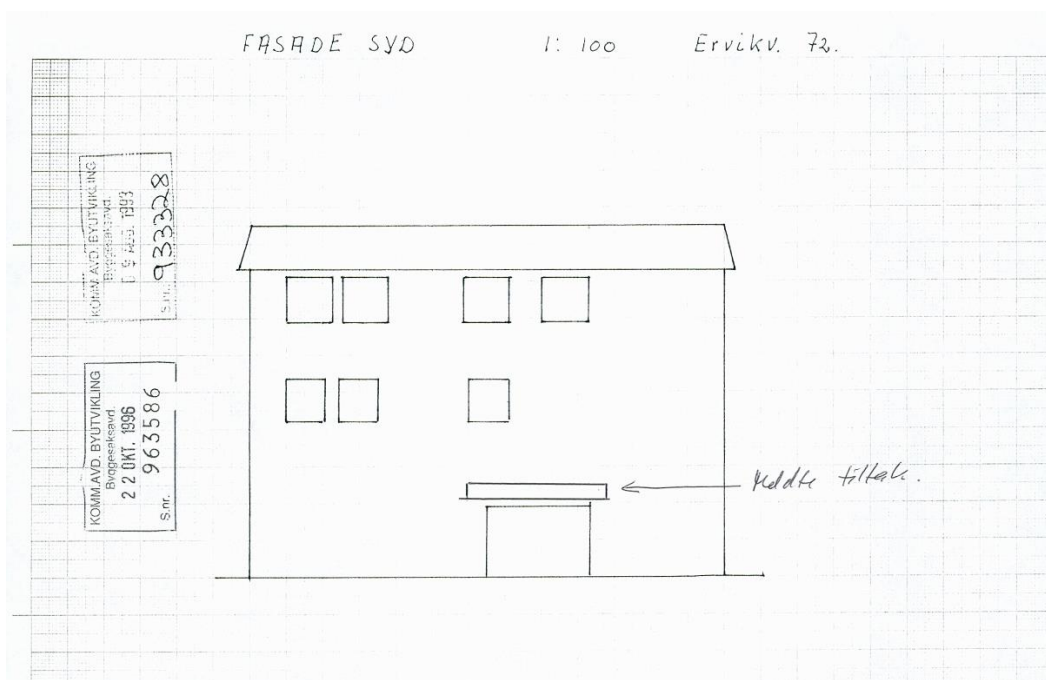
Figur 7-33 Fasade vest. Vedlagt byggemelding om bruksendring til hybler i 1993. Kilde: Bergen kommune, Byggesaksarkivet.

Figur 7-34 Fasade sør. Vedlagt byggemelding om fasadeendringer i 1994. Kilde: Bergen kommune, Byggesaksarkivet.

Figur 7-35 Fasade øst. Vedlagt byggemelding om fasadeendringer i 1994. Kilde: Bergen kommune, Byggesaksarkivet.

Figur 7-36 Fasade øst. Takoverbygg. Vedlagt byggemelding fra 1996. Kilde: Bergen kommune, Byggesaksarkivet.

7.4 Kilder

- Bergen kommune, Byggesaksarkivet.
- [Bergen byleksikon](#)
- Byantikvaren i Bergen, TILLEGG TIL Kulturminnegrunnlag Bybanen fra sentrum til Åsane Delrapport 2 2018): [Bergen kommune - Tilleggsrapporter til kulturminnegrunnlag: Bybanen fra sentrum til Åsane](#)
- MARCUS – Spesialsamlingene ved Universitetsbiblioteket i Bergen, [Marcus - søk \(uib.no\)](#)